

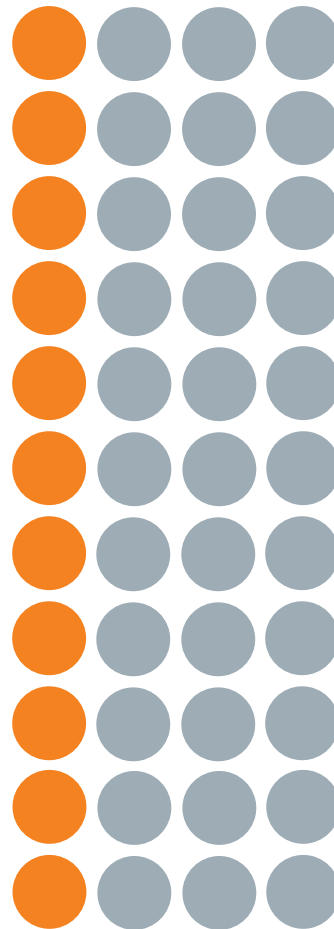

Kemianteollisuus KT ry
Eteläranta 10
PL 4
00131 Helsinki
Puhelin 09 172 841
Faksi 09 630 225
www.kemianteollisuus.fi

TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry
Siltasaarencatu 2
PL 324
00531 Helsinki
Puhelin 09 773 971
Faksi 09 753 8040
www.teamliitto.fi

ISBN 978-952-9596-66-9

KEMIAN PERUSTEOLLISUUDEN TES 1.3.2014 - 30.11.2016

Kemian
perusteollisuuden
työehtosopimus
1.3.2014 - 30.11.2016

KEMIANTEOLLISUUS RY ●

TEAM TEOLLISUUSALOJEN AMMATTILIITTO RY ●

SISÄLLYSLUETTELO

I	YLEISTÄ	9
1 §	Sopimuksen soveltamisala	9
	KOTITYÖNTEKIJÄT	9
	OSA-AIKATYÖ	9
2 §	Järjestäytymisvapaus	10
3 §	Liitesopimukset	10
4 §	Sopimuksen sitovuus ja työrauhavelvoite	10
	SOPIMUKSEN SITOVUUS	10
	TYÖRAUHA JA VALVONTAVELVOLLISUUS	10
5 §	Työsuhteen syntyminen ja päättyminen	11
	TYÖNJOHTO-OIKEUS	11
	VÄLIAIKAINEN TYÖTODISTUS	11
	MÄÄRÄAIKAINEN TYÖSOPIMUS	11
	PEREHDYTTÄMINEN JA TYÖNOPASTUS	11
	IRTISANOMISAJAT	12
II	TYÖAIKA	12
6 §	Säännöllinen työaika	12
	YLEISET MÄÄRÄYKSET	12
	JAKSOTYÖ	13
	YÖTYÖ	13
	VAPAAPÄIVÄT	13
	ARKIPYHÄVIIKOT	13
	TYÖVUOROLUETTELO JA TYÖAJAN TASOITTUMISJÄRJESTELMÄ	14
	TYÖVUOROLUETTELO JA TYÖAJAN TASOITTUMISJÄRJESTELMÄN MUUTTAMINEN	14
	SIIRTYMINEN TOISEEN TYÖAIKAMUOTOON	14
	VUOROJEN VAIHTUMINEN JA MUUTTUMINEN	15
	POIKKEUKSET	15
	TYÖVIIKON JA -VUOROKAUDEN ALKAMINEN	15
	ALOITTAMIS- JA LOPETTAMISTYÖT	15
	LISIEN MUUNTAMINEN	15
	PALKANMAKSUN AJANKOHDAN SIIRTÄMISESTÄ SOPIMINEN	15
7 §	Työaika päivä-, yksi- ja kaksivuorotyössä	16
	TYÖAJAN PITUUS	16
	TYÖAJAN TASAAMINEN / TYÖAJAN TASAAMISPÄIVÄT	17
	TASAAMISPÄIVIEN KERTYMINEN	17
	TASAAMISPÄIVIEN ANTAMINEN	18
	TASAAMISPÄIVIEN PITÄMISESTÄ TOISIN SOPIMINEN	18
	TYÖAJAN TASAAMINEN/KESKIMÄÄRÄINEN VIIKKOTYÖAIKA	19
	TYÖSSÄOLOPÄIVIEN VEROISET PÄIVÄT	20
8 §	Keskeytyvä 3-vuorotyö	20
	SOVELTAMISALA	20
	TYÖAJAN PITUUS	20
	TYÖAJAN TASAAMINEN	20

	TYÖAJANLYHENNYSLISÄ	21
	TYÖSSÄOLOPÄIVIEN VEROISET PÄIVÄT	22
9 §	Keskeytymätön 3-vuorotyö	22
	SOVELTAMISALA	22
	TYÖAJAN PITUUS	22
	SÄÄNNÖLLISEN TYÖAJAN JÄRJESTÄMINEN	22
	TYÖAJANLYHENNYSLISÄ	24
	TYÖSSÄOLOPÄIVIEN VEROISET PÄIVÄT	24
10 §	Lepoajat	25
	PÄIVITTÄINEN LEPOAIKA	25
	VIRKISTYSTAUKO	25
	LEVÄHDYSTAUKO	25
	VUOROKAUSILEPO	25
	VIIKOITTAINEN VAPAA-AIKA	26
11 §	Ylityö	26
	VUOROKAUTINEN YLITYÖ	26
	VIIKOITTAINEN YLITYÖ	27
	YLITYÖN MÄÄRÄYTYMINEN TYÖAIKAMUODON VAIHTUESSA	27
	YLITYÖ KESKEYTYMÄTTÖMÄSSÄ VUOROTYÖSSÄ	27
	KORVAUS VIIKKOYLITYÖSÄÄNNÖSTEN MUKAAN	27
	YLITYÖN VAIHTAMINEN VAPAA-AIKAAN	28
	YLITYÖN ENIMMÄISMÄÄRÄT	28
	LEVÄHDYSTAUKO ENNEN YLITYÖTÄ	28
	SUNNUNTAITYÖKOROTUS	28
	KUUKAUSIPALKAN JAKAJA	28
12 §	Hälytysluontoinen työ	29
	EDELITYKSET	29
	HALYTYSRAHA	29
13 §	Päivystysvalmius	29
III	TYÖPALKAT	30
14 §	A. Työkohtainen palkka	30
	TYÖNVAATIVUUSLUOKKAPALKAT	30
	NUORTEN OHJETUNTIPALKAT	31
14 §	B. Henkilökohtainen palkka	32
	HENKILÖKOHTAISEN PALKKAN MÄÄRITTELY	32
	PALVELUSAIKALISÄ	33
15 §	Suorituspalkkatyö	34
	HINNOITTELUPERUSTE	34
	HINNOITTELUSÄÄNTÖ	34
	OSA- ELI SEKAURAKKA	34
	PALKKIOPALKKA	35
	URAKASTA SOPIMINEN	35
	MENETELMÄMUUTOKSET	35
	HINNOITTELUN TARKISTAMINEN	35
	URAKAN HYLKÄÄMINEN	36
	YHTEISURAKKA	36

	3
Työehtosopimus	
URAKAN KESKEYTTÄMINEN	36
TYÖNTUTKIMUKSET	36
16 § Vuoro-, ilta- ja yötyölisät	37
VUOROTYÖLISÄ	37
ILTA- JA YÖTYÖLISÄ	37
17 § Siirto toiseen työhön	37
ALEMMIN PALKATTU TYÖ	37
KORKEAMMIN PALKATTU TYÖ	37
18 § Palkanmaksu	38
19 § Kuukausipalkka	38
KUUKAUSIPALKKAAN SIIRTYMINEN	38
KUUKAUSIPALKKAN OSITTAMINEN	39
20 § Keskituntiansio	39
LASKENTAJAKSO	39
TUNTIPALKKAINEN TYÖNTEKIJÄ	39
KUUKAUSIPALKKAINEN TYÖNTEKIJÄ	39
KESKITUNTIANSION KÄYTTÖAJANJAKSO	40
KESKITUNTIANSION KÄYTTÖ	40
IV ERINÄISET KORVAUKSET	41
21 § Arkipyhäkorvaus	41
ARKIPYHÄKORVAUS	41
22 § Suurjuhlapyhäkorvaus	42
SUURJUHLAPYHÄKORVAUS	42
23 § Matkakustannukset ja päivärahat	43
TYÖSKENTELY TEHDASALUEEN ULKOPUOLELLA	43
1 YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ	43
MATKAN ALKAMINEN JA PÄÄTTYMINEN	43
KOMENNUSPAIKKAKUNTA	43
TYÖKOMENNUS	43
ILMOITUSVELVOLLISUUS TYÖKOMENNUKSISTA	44
2 MATKAKUSTANNUSTEN KORVAAMINEN	44
MAKUUPAIKKA	45
SOVELTAMISOHJE	45
MAJOITTUMISKUSTANNUKSET	46
YÖMATKARAHA	46
MATKAKORVAUKSET KOMENNUSPAIKKAKUNNALLA	46
KOTIMATKAT ERÄINÄ JUHLAPYHINÄ	46
3 MATKUSTUSSÄÄNTÖ	47
24 § Ulkomaantyö	47
1 YLEISET MÄÄRÄYKSET	47
2 PÄIVÄRAHA	47
3 MATKUSTUSSÄÄNTÖ	48
25 § Muita korvauksia	48
VAALIT	48

	4
Työehtosopimus	
MERKKIPÄIVÄT	48
KUTSUNTA	48
RESERVIN HARJOITUKSET	48
HAUTAUS- JA VIHKIÄISPÄIVÄT	48
V SOSIAALISET MÄÄRÄYKSET	49
26 § Sairausajan palkka	49
KARENSSIPÄIVÄ	49
TYÖKYVYTTÖMYYDEN TOTEAMINEN	49
KORVAUSJAKSO	49
ALLE 1 KUUKAUDEN TYÖSUHDE	50
KARENSSIPÄIVÄN POISTUMINEN	50
SAIRASTUMINEN KESKEN TYÖPÄIVÄN	50
SAIRAUSSAJAN PALKKAN EPÄÄMINEN	50
VÄHENNYKSET	50
ILMOITUSVELVOLLISUUS	51
SAIRAUSSAJAN PALKKAN MAKSUJÄRJESTELMÄN MENETTELYTAPA-OHJEET	51
TYÖKYVYTTÖMYYS TODETAAAN TYÖNANTAJAN HYVÄKSYMÄLLÄ TODISTUKSELLA	51
LÄÄKÄRINTODISTUKSIIN LIITTYVÄT EPÄSELVYYDET	52
PALKKAETUJEN VÄÄRINKÄYTTÖ ON TYÖSOPIMUKSEN PÄÄTTÄMISPERUSTE	52
SAIRAUSSOISSAOLUJEN AIHEUTTAMIEN ONGELMIEN VÄHENTÄMINEN	52
KORVAAVA TYÖ	53
27 § Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa sekä hoitovapaa	53
ÄITTIYSVAPAAN PALKKA	53
ISYYSVAPAAN PALKKA	54
KOKONAISUUNNITELMA	54
28 § Sairaalan lapsen hoito	54
VAIKEASTI SAIRAS LAPSI	54
29 § Lääkärintarkastukset	56
LAKISÄÄTEISET TERVEYSTARKASTUKSET	56
MUUT LÄÄKÄRINTARKASTUKSET	56
30 § Työturvallisuus	57
31 § Ryhmähenkivakuutus	58
32 § Vuosiloma	58
LOMAN PITUUS	58
LOMALTAPALUURAHA	59
33 § Ruokailu- ja vaatesuojat	60
VI LUOTTAMUSMIEHET, TYÖSUOJELUVALTUUTETUT JA AMMATTIOSASTO	60
34 § Luottamusmiehet ja työsuojeluvaltuutetut	60
35 § Ammattiosaston kokoukset	61
36 § Ammattiyhdistysjäsenmaksun pidättäminen	62

Työehtosopimus	5
37 § Ilmoitustaulut	62
VII NEUVOTTELUJÄRJESTYS	62
38 § Henkilökohtaiset työsuhteasiat	62
39 § Paikallinen sopiminen	63
40 § Erimielisyyksien sovittelu	63
VIII ERINÄISET MÄÄRÄYKSET	64
41 § Teollisuusalojen ammattiliiton hallintoelinten kokoukset	64
42 § Koulutus	64
43 § Rationalisointi	64
44 § Yrityksen sisäinen tiedotustoiminta	64
45 § Ulkopuolisen työvoiman käyttö	64
46 § Järjestäytymismääräyksiä	65
47 § Sopimuksen voimassaolo	65
ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJA KEMIAN PERUSTEOLLISUUDEN TYÖNTEKIJÖITÄ KOSKEVIEN TYÖEHTOSOPIMUSTEN UUDISTAMISEKSI TYÖMARKKINAKESKUSJÄRJESTÖJEN TYÖLLISYYS- JA KASVUSOPIMUKSEN MUKAISESTI	66
TYÖEHTOSOPIMUKSEEN TEHTÄVÄT TEKNISET MUUTOKSET	76
KEMIAN PERUSTEOLLISUUDEN TYÖNTEKIJÖIDEN PALKKAUSJÄRJESTELMÄ	77
1 Palkkausjärjestelmän rakenne	77
TEHTÄVIEN VAATIVUUS	77
HENKILÖKOHTAINEN PALKKANOSA	77
PALVELUSAIKALISÄ	77
2 Palkan muodostuminen	78
3 Tehtävän vaativuusluokkien mukaiset palkat	78
UUSI TYÖNTEKIÄ	78
4 Yrityskohtaiset järjestelmät	78
5 Palkkausjärjestelmän ylläpito ja palkka	78
6 Ohjeistus ja erimielisyyksien ratkaiseminen	79
7 Henkilökohtaisen palkanosan määrittely	82

6	Työehtosopimus
YLEISSOPIMUS	83
1 LUKU YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ	83
LÄHTÖKOHTA	83
PERUSOIKEUDET	83
TYÖNJOHTO-OIKEUS	83
ENNAKKOILMOITUS TYÖTAISTELUISTA	83
SOVELTAMISALA	84
ORGANISAATIO- YMS. MUUTOKSET	84
LAKIVIITTAUKSET	84
2 LUKU YHTEISTOIMINTA TYÖPAIKOILLA	84
KEHITTÄMISTOIMINTA	84
YHTEISTOIMINNAN TOTEUTTAMINEN	85
TYKY-TOIMINTA	85
3 LUKU YHTEISTOIMINTATEHTÄVÄT JA –ORGANISAATIOT	86
3.1 LUOTTAMUSMIEHIÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	86
VALITSEMINEN	86
TEHTÄVÄT	86
NEUVOTTELUJÄRJESTYS	87
3.2 TYÖSUOJELUA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	87
TEHTÄVÄT	87
ASIAMIES	88
TOIMIKUNTA	88
SOVELTAMISALAN RAJOITUS	88
3.3 ILMOITUKSET	88
4 LUKU LUOTTAMUSMIESTEN JA TYÖSUOJELUVALTUUTETUN SEKÄ TYÖSUOJELUASIAMIEHEN ASEMAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	88
4.1 VAPAUTUS TYÖSTÄ JA ANSIONMENETYKSEN KORVAAMINEN	89
VAPAUTUS	89
ANSIONMENETYKSEN KORVAAMINEN	89
PÄÄLUOTTAMUSMIES	89
TYÖSUOJELUVALTUUTETTU	89
4.2 ASEMA	90
TYÖSUHDE	90
TOIMITILAT	90
PALKKA- JA SIIRTOSUOJA	90
LIIKKEEN LUOVUTUS	91
AMMATITTAIDON YLLÄPITÄMINEN	91
4.3 TYÖSUHDETURVA	91
TALOUDELLISET JA TUOTANNOLLISET IRTISANOMISPERUSTEET	91
YKSILÖSUOJA	92
EHDOKASSUOJA	92
JÄLKISUOJA	92
KORVAUKSET	92
LIITTOKÄSITTELY	93
4.4 VARAMIEHET	93
5 LUKU TYÖNANTAJAN TIEDOTTAMISVELVOITTEET	94
PALKKATILASTO- JA HENKILÖSTÖTIEDOT	94
TIEDOT ULKOPUOLISESTA TYÖVOIMASTA	94
TYÖAIKAKIRJANPITO	94
TIEOJEN LUOTTAMUKSELLISUUS	94

Työehtosopimus		7
SÄÄDÖKSET	95	
YRITYSTÄ KOSKEVAT TIEDOT	95	
SALASSAPITOVOLLISUUS	95	
6 LUKU HENKILÖSTÖN KESKINÄINEN TIEDOTUSTOIMINTA JA KOKOUSTEN JÄRJESTÄMINEN	95	
7 LUKU KOULUTUS.....	96	
7.1 AMMATILLINEN KOULUTUS.....	96	
7.2 YHTEINEN KOULUTUS	96	
7.3 AY-KOULUTUS, TYÖSUHTEEN SÄILYMINEN JA ILMOITUSAJAT.....	97	
7.4 KORVAUKSET.....	97	
7.5 SOSIAALISET EDUT.....	98	
8 LUKU ULKOPUOLISEN TYÖVOIMAN KÄYTTÖ	98	
8.1 YLEISTÄ	98	
8.2 ALIHANKINTA	98	
8.3 VUOKRATYÖVOIMA	99	
9 LUKU SOPIMUKSEN SITOVUUS.....	99	
LOMAPALKKASOPIMUS 2005	100	
IRTISANOMISSUOJASOPIMUS	103	
I YLEISET MÄÄRÄYKSET.....	103	
1 § YLEINEN SOVELTAMISALA	103	
2 § IRTISANOMISEN PERUSTEET	104	
3 § IRTISANOMISAJAT	105	
4 § IRTISANOMISAJAN NOUDATTAMATTA JÄTTÄMINEN	106	
5 § IRTISANOMISESTA ILMOITTAMINEN	107	
6 § IRTISANOMISEN PERUSTEEN ILMOITTAMINEN	107	
II IRTISANOMINEN TYÖNTEKIJÄSTÄ JOHTUVASTA SYYSTÄ	107	
7 § SOVELTAMISALA.....	107	
8 § IRTISANOMISEN TOIMITTAMINEN	108	
9 § TYÖNTEKIJÄN KUULEMINEN	108	
10 § TUOMIOISTUINKÄSITTELY	108	
11 § VÄLIMIEHENETTELY	108	
12 § KORVAUS TYÖSOPIMUKSEN PERUSTEETTOMASTA IRTISANOMISESTA	108	
13 § KORVAUKSEN MÄÄRÄ.....	108	
III LOMAUTUS.....	109	
14 § LOMAUTTAMINEN	109	
15 § ENNAKKOSELVITYS.....	110	
16 § LOMAUTUSILMOITUS	110	
POIKKEUKSET LOMAUTUSILMOITUKSEN MÄÄRÄAJOISTA	110	
TYÖNANTAJAN KORVAUSVELVOLLISUUS ERÄISSÄ POIKKEUKSELLISISSA TILANTEISSA.....	111	
POIKKEUKSELLISET LOMAUTUSTILANTEET	111	
LOMAUTUS JA LYHENNETTY TYÖAIKA	112	
TYÖN ALKAMISESTA ILMOITTAMINEN.....	113	
MUU TYÖ LOMAUTUSAIKANÄ	113	
ASUNTO LOMAUTUSAIKANÄ	113	
IV ERINÄISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ.....	113	

Työehtosopimus		8
17 § TYÖVOIMAN VÄHENTÄMISJÄRJESTYS	113	
18 § IRTISANOMISTA TAI LOMAUTUSTA KOSKEVA ILMOITUS LUOTTAMUSMIEHELLE JA TYÖVOIMAVIRANOMAISELLE	114	
19 § TAKAISINOTTAMINEN	114	
20 § SEURAAMUSJÄRJESTELMÄ	115	
21 § SOPIMUKSEN SITOVUUS	115	
ISYYSVAPAAN PALKANMAKSU.....	117	
TYÖNTEKIJÖIDEN VUOSITYÖAIKA KEMIANTEOLLISUUDESSA 2014-2017	120	

KEMIANTEOLLISUUS RY:N

ja

**TEAM TEOLLISUUSALOJEN AMMATTILIITTO RY:N
välinen****KEMIAN PERUSTEOLLISUUTTA**

koskeva

TYÖEHTOSOPIMUS**I YLEISTÄ****1 § Sopimuksen soveltamisala**

Tämän työehtosopimuksen määräyksiä sovelletaan Kemianteollisuus ry:hyn kuuluviin kemian perusteollisuutta harjoittaviin yrityksiin ja niiden kaikkiin työntekijöihin.

Kotityöntekijät

Kotityöntekijöihin noudatetaan tätä sopimusta seuraavilta osin:

Kotityöntekijälle maksetaan kunkin palkanmaksun yhteydessä lomakorvauksena ja lomaltapaluurahaa vastaavana eränä 13 % suuruinen erillinen lisä.

Mikäli työsuhde on kestänyt keskeytyksettä vähintään yhden vuoden, loma-
korvausta ja lomaltapaluurahaa vastaava lisä on 16,5 %.

Kun työehtosopimuksessa sovitaan palkankorotuksista, korotetaan koti-
työntekijöiden palkkoja 1.7.2014 alkavan palkanmaksukauden alusta
yleiskorotusta vastaavalla 12 snt/h tai 20 eur/kk ja lähinnä 1.7.2015 alkavan
palkanmaksukauden alusta yleiskorotusta vastaavalla prosenttimäärällä 0,4 %.

Osa-aikatyö

Osa-aikatyöstä on kyse silloin, kun työntekijän työsopimuksen mukainen työaika
alittaa jatkuvasti tai keskimääräisesti työehtosopimuksen mukaisen säännöllisen
työajan.

Osa-aikaisuus voi liittyä esimerkiksi:

Työehtosopimuksessa sovitun säännöllisen työajan alittavaan työsuhteeseen,
osittaiseen hoitovapaaseen, osa-aikaeläkkeeseen, osa-aikalisään tai vuorottelu-
vapaaseen.

Osa-aikaisen työntekijän tässä työehtosopimuksessa tarkoitetut taloudelliset
etuudet määräytyvät sovitun työajan ja täyden työajan suhteessa.

2 § Järjestäytymisvapaus

Työnantajilla ja työntekijöillä on oikeus vapaasti päättää liittymisestään
ammattillisiin järjestöihin

3 § Liitesopimukset

Tämän työehtosopimuksen osana noudatetaan seuraavia sopimuksia:

Yleiset sopimukset EK(TT/STK) – SAK

Lomapalkkasopimus 21.3.2005

Työturvallisuuskeskusta koskeva sopimus työjärjestyksineen 19.3.1997

Liittojen väliset sopimukset

Kemianteollisuuden yleissopimus 24.11.2009

Irtisanomissuojasopimus 7.11.2013

4 § Sopimuksen sitovuus ja työrauhavelvoite**Sopimuksen sitovuus**

1. Tämä työehtosopimus sitoo allekirjoittaneita liittoja ja niiden alayhdistyksiä
sekä työnantajia ja työntekijöitä, jotka ovat tai sopimuksen voimassaolo-
aikana ovat olleet näiden yhdistysten jäseniä.

Työrauha ja valvontavelvollisuus

2. Liitot ja niiden alayhdistykset ovat velvolliset huolehtimaan siitä, etteivät
niiden jäseninä olevat yhdistykset, työnantajat tai työntekijät, joita sopimus
koskee, ryhdy työtaistelutoimenpiteisiin, eivätkä riko työehtosopimuksen
määräyksiä.

5 § Työsuhteen syntyminen ja päättyminen

Työnjohto-oikeus

1. Työnantajalla on oikeus ottaa toimeen ja erottaa työntekijä sekä määrätä työn johtamisesta. Työntekijän velvollisuus on noudattaa työnantajan tai tämän edustajan antamia määräyksiä ja ohjeita, jos ne eivät ole ristiriidassa voimassaolevan lainsäädännön, tämän työehtosopimuksen tai työsääntöjen kanssa.

Työntekijä tekee työnjohdon hänelle osoittamaa työtä ja työnantajalla on oikeus siirtää työntekijä kulloinkin esiintyvän tarpeen mukaan toiseen työhön.

Väliaikainen työtodistus

2. Työsuhteen kestäessä annetaan työntekijälle tarvittaessa väliaikainen työtodistus. Todistuksessa on oltava merkintä työsuhteen kestoajasta ja työtehtävän laadusta sekä lisäksi, jos työntekijä sitä pyytää, arvolause työntekijän osoittamasta työtaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä.

Määräaikainen työ sopimus

3. Määräaikainen työ sopimus voidaan tehdä, jos työn luonne, sijaisuus, harjoittelu tai muu näihin rinnastettava määräaikaista sopimusta edellyttävä seikka on siihen syynä tai jos työnantajalla on muu yrityksen toimintaan tai palvelujen kysynnän vakiintumattomuuteen taikka suoritettavaan työhön liittyvä, perusteltu syy määräaikaisen työ sopimuksen solmimiseen. Jos määräaikainen työ sopimus on tehty muussa kuin edellä mainituissa tapauksissa tai jos määräaikaisia työ sopimuksia on ilman pätevää syytä toistuvasti solmittu peräkkäin, pidetään sopimusta toistaiseksi voimassa olevana työ sopimuksena.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Liitot pitävät tärkeänä, että työ sopimuksen sisältö sovitaan niin selvästi, ettei siitä synny erimielisyyttä jälkeinpäin. Liitot suosittelevat, että uusien työntekijöiden työ sopimukset tehdään kirjallisina.

Perehdyttäminen ja työnopastus

4. Työnantajan on huolehdittava työturvallisuuslain 34 § mukaisesti työntekijän riittävästä perehdyttämisestä ja opastamisesta työhön.

Työnopastus on suunnitelmallista koulutustoimintaa, jossa uusi työntekijä koulutetaan työnopastajan avulla ennalta laaditun ja hyväksytytön työnopastusohjeen mukaisesti tuntemaan työpaikka ja hänelle kuuluvat työtehtävät, sekä työssä että työympäristössä esiintyvät vaarat ja niiden torjunta.

Työnantajan erikseen työnopastajaksi nimeämälle työntekijälle, joka vahvistetun työnopastusohjelman tai vastaavan mukaisesti oman toimensa ohella perehdyttää ja opastaa uutta työntekijää työympäristöön ja työtehtäviin, maksetaan perehdytykseen ja työnopastukseen käytetyiltä tunneilta erillisenä tuntikohtaisena korvauksena 7 % hänen keskitunti-ansiostaan, ellei perehdyttämistä ja työnopastamista ole otettu huomioon muutoin hänen palkkauksessaan.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Kesätyöntekijöiden sekä erilaisten harjoittelijoiden perehdyttäminen ja työnopastaminen kuuluu työntekijöiden normaaleihin työtehtäviin eikä mainittujen henkilöiden perehdyttämisestä ja opastamisesta makseta erillistä korvausta.

Irtisanomisajat

5. Irtisanomisajat määräytyvät liitteenä olevan Irtisanomissuojasopimuksen 3 §:n mukaan, ellei muusta irtisanomisajasta ole irtisanomisen yhteydessä sovittu.

II TYÖAIKA

6 § Säännöllinen työaika

YLEISET MÄÄRÄYKSET:

Työaikaan nähden noudatetaan voimassa olevan lain säännöksiä.

Säännöllinen työaika on enintään 8 tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa.

Viikoittainen säännöllinen työaika voidaan järjestää myös siten, että se keskimäärin on 40 tuntia päivätyössä ja kaksivuorotyössä enintään 52 viikon pituisena ajanjaksona edellyttäen, että työtä varten on ennalta laadittu

työtuntijärjestelmä vähintään ajaksi, jonka kuluessa viikoittainen säännöllinen työaika tasoittuu keskimäärään.

Säännöllinen vuorokautinen työaika voidaan paikallisesti sopimalla pidentää enintään 12 tuntiin viikoittaisen työajan enimmäismäärän ollessa 50 tuntia. Työajan tulee tällöin enintään kalenterivuoden pituisen ajanjakson puitteissa tasoittua keskimäärin 40 tuntiin viikossa.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Eri työaikamuodoissa noudatettavat työajat ja työajan järjestämistä koskevat erityismääräykset on kirjattu tämän työehtosopimuksen 7, 8 ja 9 §:iin.

Liitot suosittelevat, että ennen uuden työaikajärjestelyn käyttöönottoa todetaan yhteisesti, mihin työehtosopimuksen mukaiseen työaikamuotoon järjestely kuuluu.

Jaksotyö

Jaksotyössä säännöllinen työaika määräytyy työaikelain 7 §:n 1. momentin mukaan.

Yötyö

Yötyötä voidaan paikallisesti sopimalla teettää muussakin, kuin työaikelain 26 §:n mainitsemisissa tilanteissa.

Vapaapäivät

Tavoitteena pidetään, että työntekijällä on viikon aikana sunnuntain lisäksi toinenkin vapaapäivä. Jos toiseksi vapaapäiväksi määrätään kiinteä viikonpäivä, tulee sen, mikäli mahdollista, olla lauantai. Toisen vapaapäivän ollessa liikkuva viikonpäivä tulee sen ilmetä etukäteen laaditusta työvuoroluettelosta.

Arkipyhäviikot

Muussa kuin jatkuvassa yksi- tai kaksivuorotyössä, tai keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskentelevillä työntekijöillä ovat vapaapäiviä pääsiäislauantai, juhannus- ja jouluaatto, samoin kuin niiden viikkojen lauantait, joihin sijoittuu uudenvuodenpäivä, loppiainen, 2. pääsiäispäivä, helatorstai, vappu, itsenäisyyspäivä tai 2. joulupäivä, elleivät tuotantotekniset syyt muuta vaadi.

Työvuoroluettelo ja työajan tasoittumisjärjestelmä

Säännöllisen työajan alkamisen ja päättymisen sekä tarpeelliset väliajat työssä määrää työnantaja lain ja tämän työehtosopimuksen rajoissa. Mainitut ajankohdat merkitään työaikalain mukaisesti lain 35 §:n tarkoittamaan työvuoroluetteloon tai työvuoroluettelon ja työajan tasoittumisjärjestelmän yhdistelmään.

Työajan tasoittumisjärjestelmä on luonteeltaan kollektiivinen ja koskee sitä aikaa, jona työkohteessa, osastolla tai työpaikalla on käytössä noudatettavan tasoittumisjärjestelmän mukainen työaikamuoto.

Työajan tasoittumisjärjestelmää ja työvuoroluetteloa valmisteltaessa on luottamusmiehelle ja työntekijälle varattava tilaisuus esittää mielipiteensä työaikalain 34 ja 35 §:ssä säädetyin tavoin.

Työsuhteen päättyessä ei tasoittumisjärjestelmässä työskennelleen työntekijän työaikaa erikseen tasata.

Keskimääräisiä työaikajärjestelyjä käytettäessä voidaan yksittäisen työntekijän työaikaa seurata sen varmistamiseksi, että tehty työaika ja maksettu palkka vastaavat toisiaan.

Työvuoroluettelon ja työajan tasoittumisjärjestelmän muuttaminen

Työvuoroluetteloa tai työajan tasoittumisjärjestelmää voidaan muuttaa tuotannollisista tai töiden järjestelyihin liittyvistä syistä tai työntekijän pyynnöstä.

Pysyväisluontoisista, vähintään 1 kuukauden jatkuvista työvuoroluettelon tai työajan tasoittumisjärjestelmän muutoksista on ilmoitettava ao. työntekijöille vähintään kaksi viikkoa aikaisemmin ja tilapäisistä muutoksista, mikäli mahdollista, kolme päivää ennen muutoksen voimaantuloa. Sitä ennen muutoksesta on neuvoteltava pääluottamusmiehen ja yksittäistä työntekijää koskevasta muutoksesta asianomaisen työntekijän kanssa.

Siirtyminen toiseen työaikamuotoon

Siirryttäessä työaikamuodosta toiseen noudatetaan käytössä olleen työaikamuodon mukaista työaikaa ja muita sitä koskevia työaikamääräyksiä siirtymishetkeen asti. Uuden työaikamuodon käyttöönottohetkestä lukien työaika ja muut työaikamääräykset määräytyvät uutta työaikamuotoa koskevien määräysten mukaisesti.

Vuorojen vaihtuminen ja muuttuminen

Vuorotyössä tulee työvuorojen säännöllisesti vaihtua ja enintään 3 viikon pituisin ajanjaksoin muuttua. Työntekijää voidaan kuitenkin sovittaessa pitää työssä jatkuvasti myös samassa vuorossa, ei kuitenkaan yövuorossa.

Poikkeukset

Yllä olevat työaikaa koskevat määräykset eivät estä lain sallimissa rajoissa poikkeamista edellä määritellyistä säännöllisistä työajoista, jos siihen on tuotanto-tekniisesti pakottavia syitä. Tällaisiksi syiksi on katsottava välttämättömien korjausten suorittaminen, ylivoimainen este, raaka- ja tarveaineiden puute, tuotteiden riittämätön menekki sekä näihin verrattava syy.

Työviikon ja -vuorokauden alkaminen

Ellei paikallisesti ole toisin sovittu, työviikko ja työvuorokausi alkavat maanantaina ensimmäisen työvuoron alkaessa. Sunnuntaityövuorokausi päättyy samana ajankohtana.

Aloittamis- ja lopettamistyöt

Aloittamis- ja lopettamistyöllä tarkoitetaan työtä:

- 1) joka on välttämätöntä, jotta työpaikan muut työntekijät voivat tehdä työtä koko säännöllisen työajan;
- 2) joka on vuorotyössä tarpeen tietojen vaihtamiseksi työvuorojen vaihtuessa.

Aloittamis- ja lopettamistyöstä voidaan sopia työ sopimuksella. Sitä saa teettää enintään viisi tuntia viikossa työaikalain 19 §:ssä säädettyjen ylityön enimmäismäärien lisäksi.

Aloittamis- ja lopettamistyöistä maksettavasta korvauksesta on säädetty työaikalain 22 ja 23 §:ssä sekä 39 §:n 3. momentissa.

Lisien muuntaminen

Paikallisesti voidaan sopia eri työaikamuotoihin liittyvien erilaisten palkkaerien, kuten esimerkiksi työajan tasaamislisien, vuorotyölisien, sunnuntaityökorotusten jne. maksamisesta erillisinä kiinteinä tunti- tai kuukausikohtaisina lisinä.

Palkanmaksun ajankohdan siirtämisestä sopiminen

Luottamusmiehen tai muun työntekijöiden edustajan aloitteesta sovitaan paikallisesti säännölliseltä työajalta maksettavan palkan kohdentamisesta (aikaistamisesta tai myöhentämisestä) tuntipalkkaisten työntekijöiden palkattomille työajan tasaamisvapajaksoille. Sopimus koskee kaikkia toimipaikan työntekijöitä

ja voidaan tehdä joko toistaiseksi tai määräajaksi, kuitenkin vähintään kalenterivuodeksi kerrallaan.

Säännöllisen työajan palkan kohdentamista koskevissa paikallisissa järjestelyissä voi tuntipalkan kiinteä osa olla TVL-palkkaa pienempi. Maksettavan palkan tulee kuitenkin määrältään olla vähintään TVL-palkan suuruisen.

Työajan tasaamispäiville kohdennettavia palkaneriä voivat olla esimerkiksi 1. vuoden alussa sovittu palkasta syrjään laitettava summa tai prosentti, 2. eripituisten palkanjaksojen ylimenevien päivien hallinnointi (kun kuukaudessa on 31 päivää ja työpäiviä enemmän kuin 20 tai kahden viikon jaksolle, jossa työpäiviä on enemmän kuin kymmenen), 3. arkipyhäkorvaukset, aattokorvaukset tai suurjuhlapyhäkorvaukset, 4. lomarahat, ja tämän lisäksi voidaan käyttää työaikaudistuksen yhteydessä sovittua keskimääräistä viikoittaista työaikaa paikallisesti sopien, jossa etukäteen sovittaisiin ko. päivien pitoutajuutta ja ajankohtaa. Järjestely edellyttää työvuoroluettelon laatimista.

Käydessään neuvotteluja palkan kohdentamisesta palkattomille työajan tasaamispäiville, yritykset voivat käyttää hyväkseen yllä kuvattuja vaihtoehtoja tai ne voivat päätyä johonkin muuhun ratkaisuun.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Liitot yhdessä suosittavat neuvotteluja käytävän hyvässä yhteistyöhengessä ja paikallisen sopimisen kulttuurin mukaisesti. Tarvittaessa liitot antavat myös neuvottelu- ja sovitteluaupua.

7 § Työaika päivä-, yksi- ja kaksivuorotyössä

Tämän pykälän määräykset koskevat niitä työaikamuotoja, joissa normaalisti työskennellään 40-tuntisin työviikoin, eli päivätyötä, kaksivuorotyötä sekä jatkuvaa yksi- ja kaksivuorotyötä. Lisäksi edellytetään, että työntekijällä on enintään 30 arkipäivän pituinen vuosiloma sekä että hänen vuosityöaikaansa muutoin lyhentävät vain kirkolliset juhlapyhät, vapunpäivä, juhannusaatto, itsenäisyyspäivä, jouluaatto ja uudenvuodenpäivä.

Työajan pituus

Säännöllinen työaika on enintään 8 tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa.

Näissä työaikamuodoissa työskentelevien työntekijöiden työaikaa tasataan kalenterivuoden aikana 100 tunnilla. Tasaaminen tapahtuu joko antamalla kalenterivuoden aikana 100 tuntia vastaava määrä työajan tasaamispäiviä, tai käyttämällä keskimääräistä viikkotyöaikaa. Työajan tasaaminen toteutetaan käynti- ja palveluajat turvaten.

Työajan tasaaminen ja vuotuisten arkipyhien sijoittuminen huomioiden todelliseksi työajaksi mainituissa työaikamuodoissa työskenneltäessä muodostuu 30

vuosilomapäivään oikeutetulla työntekijällä pitkän aikavälin keskiarvona 36,4 tuntia viikossa.

Työajan tasaaminen em. tuntimääriin voidaan toteuttaa joka antamalla tasaamispäiviä, tai käyttämällä keskimääräistä viikkotyöaika.

Työajan tasaaminen / työajan tasaamispäivät

Tasaamispäivien lukumäärä määräytyy kalenterivuoden aikana tehtyjen säännöllisten työpäivien perusteella. Määrästä vähennetään muut kuin tämä pykälän 1. kappaleessa mainitut vuotuisia työaika lyhentävät sopimukseen tai käytäntöön perustuvat vuosilomajärjestelyt tai vuosittain säännöllisesti toistuvat ylimääräiset vapaapäivät.

Tasaamispäivien kertyminen

Vähintään	17 työpäivää	1	vapaa
"	35 "	2	vapaata
"	53 "	3	"
"	71 "	4	"
"	88 "	5	"
"	105 "	6	"
"	121 "	7	"
"	138 "	8	"
"	155 "	9	"
"	172 "	10	"
"	189 "	11	"
"	205 "	12,5	"

Tehdyksi säännöllisiksi työvuoroiksi työajan lyhennyspäiviä ansaittaessa katsotaan myös ne työntekijän sairauden ajalle sattuvat työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiset työvuorot, joilta työnantaja maksaa sairausajan palkkaa sekä työnantajan osittainkin kustantama koulutusaika siltä osin kun työnantaja korvaa ansionmenetyksen. Samoin edellytyksin rinnastetaan säännöllisiin työvuoroihin kunnanvaltuuston ja -hallituksen sekä niiden asettamien lautakuntien tai muuten pysyvien elinten ja Kemianliiton liittovaltuuston tai -hallituksen kokouksiin käytetty aika, 50- ja 60-vuotispäivät, omat häät, lähiomaisen hautajaiset, sairaan lapsen hoidon aiheuttama vapaa, kutsunnat, kertausharjoitukset sekä päaluottamusmiehen ja työsuojeluvalluutetun sijaisena toimimiseen käytetty aika.

Tehdyksi säännölliseksi työpäiväksi luetaan myös sellainen säännöllinen työpäivä, josta työntekijä on vähintään puolet tehnyt työtä ja ollut osan poissa työstä joko työnantajan luvalla tai muusta hyväksyttävästä syystä.

Tasaamispäiviä ei anneta enintään kolmeksi kuukaudeksi määräaikaiseen työsuhteeseen otetuille työntekijöille. Jos määräaikaista työsuhteesta jatketaan, ansaitaan vapaata työsuhteen alusta lukien.

Tasaamispäivien antaminen

Tasaamispäivät annetaan työnantajan määräämänä ajankohtana kertymisvuoden loppuun mennessä, ellei paikallisesti toisin sovita. Ne voidaan antaa joko yksilöllisesti tai kollektiivisesti kaikille työntekijöille tai työosastolle. Kollektiivisesti annetuista vapaista ilmoitetaan vähintään kahta viikkoa ja työntekijäkohtaisesti annettavista vapaista viimeistään viikkoa ennen vapaan antamisajankohtaa. Ilmoitusajoista voidaan paikallisesti sopia toisin.

Mikäli palkattomia työajan tasaamisvapaita on tarkoitus antaa etukäteen kerrallaan yhdenjaksoisesti enemmän kuin 2 päivää, on tästä sovittava etukäteen luottamusmiehen tai yksittäisen työntekijän kanssa.

Mikäli jo ansaittuja palkattomia tasaamisvapaita on tarkoitus antaa kerrallaan yhdenjaksoisesti enemmän kuin 4 päivää 30 päivässä, on tästä sovittava etukäteen luottamusmiehen tai yksittäisen työntekijän kanssa.

Työntekijäkohtaisesti annettavana tasaamispäivänä tehdyiltä työtyötunneilta maksetaan työntekijälle normaalin palkan lisäksi korvaus kuten viikkoilyöstä, mikäli työskentelystä ao. työajan tasaamispäivänä sovitaan työntekijän kanssa myöhemmin kuin viikkoa ennen tasaamispäivää.

Tasaamispäivät on annettava työnantajan määräämänä ajankohtana joko työpäivä/-vuoro kerrallaan tai enintään 6,5 työpäivän/-vuoron osalta puolina päivinä. Päivät voidaan myös antaa muulla tavalla, jos paikallisesti niin sovitaan.

Jos annettava vapaa sisältyy säännöllisiksi työvuoroiksi laskettavaan aikaan, katsotaan vapaapäivä pidetyksi.

Mikäli työajan tasoittumisjärjestelmästä ei muuta johdu, työstä poissa olevan työntekijän katsotaan saaneen tasaamispäivän, vaikkei poissaoleville ole siitä erikseen saatu ilmoitettua, kun koko yritys, sen työosasto tai työryhmä, johon työntekijä kuuluu, on tässä sopimuksessa tarkoitettua vapaata pitänyt.

Jos tasaamisvapaita ei ole pidetty työsuhteen päättyessä tai niitä ei ole voitu antaa ennen kalenterivuoden päättymistä, korvataan pitämättömät vapaat kuukausipalkalla työskenteleville työntekijöille yksinkertaisella palkalla.

Tasaamispäivien pitämisestä toisin sopiminen

Työntekijän/työntekijöiden kanssa voidaan sopia myös siitä, ettei tasaamisvapaita pidetä.

Työajan tasaaminen/keskimääräinen viikkotyöaika

Paikallisesti sopimalla voidaan tässä pykälässä tarkoitettu viikoittainen säännöllinen työaika järjestää myös siten, että se keskimäärin on 36,4 tuntia viikossa enintään kalenterivuoden pituisena ajanjaksona edellyttäen, että työtä varten on ennakolta laadittu työajan tasoittumisjärjestelmä vähintään ajaksi, jonka kuluessa viikoittainen säännöllinen työaika tasoittuu keskimäärään. Käytettävät tasoittumisjärjestelmät laaditaan yrityskohtaisesti.

Arkipyhien sijoittumisesta riippuen keskimääräisen työajan pituus vaihtelee vuosittain ja on vuonna 2014 keskimäärin 36,2 tuntia, vuonna 2015 keskimäärin 36,4 tuntia ja vuonna 2016 keskimäärin 36,5 tuntia ja vuonna 2017 keskimäärin 36,2 tuntia. Vuotuiset työtuntimäärät käyvät selville tämän työehtosopimuksen liitteenä olevasta taulukosta.

Esimerkki 1

Kun työskennellään päivä- ja kaksivuorotyössä koko vuosi ja pidetään 30 päivää vuosilomaa, muodostuu em. vuotuinen työaika seuraavalla tavalla:

- päivä-/kaksivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso	365 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 365 pv ./ 7 pv/vk,	eli 52,14 viikkoa
- työntekijät ovat tuona aikana vuosilomalla	5 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on	47,14 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika esimerkiksi vuonna 2015 on 47,14 vk x 36,4 h/vk, eli 1716 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 214 työvuoroa.

Esimerkki 2

Mikäli työskennellään vain osan aikaa vuodesta, selvitetään työehtosopimuksessa sovittu keskimääräinen viikkotyöajan toteutuminen seuraavalla tavalla:

- päivä- ja kaksivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso	196 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 196 pv ./ 7 pv/vk,	eli 28 viikkoa
- työntekijät ovat tuona aikana vuosilomalla	3 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on	25 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika esimerkiksi vuonna 2015 on 25 vk x 36,4 h/vk, eli 910 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 114 työvuoroa.

Mikäli edellisissä kuvatuissa esimerkeissä 1 ja 2 ajanjaksoihin yksittäistä työntekijää koskien sisältyy pidempiä palkattomia poissaoloja, kuten esimerkiksi pitkä palkaton työkyvyttömyys, isyysvapaa, vuorotteluvapaa, opintovapaa tms., huomioidaan ko. aika esimerkissä mainitun vuosiloman tapaan työviikkoja vähentävänä tekijänä.

Työssäolopäivien veroiset päivät

Työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiset vapaapäivät (- päivät) ovat työssäolopäivien veroisia päiviä vuosiloman pituutta määrättäessä, kuitenkin vähennettynä päivätyöntekijöillä asianomaiseen kalenterikuukauteen sisältyvien tavanomaisten vapaapäivien määrällä.

8 § Keskeytyvä 3-vuorotyö

Soveltamisala

Keskeytyvällä kolmivuorotyöllä tarkoitetaan työtä, jota tehdään pääsääntöisesti kolmessa vuorossa siten, että työskentely keskeytyy yleensä viikonvaihteen ajaksi. Arkipyhäviikkojen aikana työaika vaihtelee sen mukaisesti, keskeytetäänkö työ arkipyhän ajaksi vai ei.

Työajan pituus

Säännöllinen työaika keskeytyvässä 3-vuorotyössä on keskimäärin 8 tuntia vuorokaudessa ja pitkän aikavälin keskiarvona keskimäärin 35,8 tuntia viikossa. Arkipyhien sijoittumisesta riippuen keskimääräisen työajan pituus vaihtelee vuosittain ja on vuonna 2014 keskimäärin 35,7 tuntia, vuonna 2015 keskimäärin 35,9 tuntia ja vuonna 2016 keskimäärin 36,0 tuntia ja vuonna 2017 keskimäärin 35,7 tuntia. Vuotuiset työtuntimäärät käyvät selville tämän työehtosopimuksen liitteenä olevasta taulukosta.

Työajan tasaaminen

Työtä varten tulee ennakolta laatia työajan tasoittumisjärjestelmä ajaksi, jonka kuluessa viikoittainen työaika tasoittuu edellisessä kohdassa mainittuihin keskimääriin. Tasoittumisajanjakso on enintään kalenterivuosi.

Tasaaminen tapahtuu merkitsemällä tasoittumisjärjestelmään tehtyä työtä vastaten vapaapäiviä siten, että työaika tasoittuu edellä mainittuihin keskimääriin. Mikäli paikallisesti niin sovitaan, voidaan vapaat tai osa niistä antaa yksilöllisesti niitä etukäteen järjestelmään merkitsemättä.

Työajanlyhennyslisä

Yritykset, joissa 1.1.2009 voimaan tulleet työehtosopimuksen mukaiset työaikamääräykset on otettu käyttöön sellaisinaan:

Mikäli työntekijä siirtyy pysyvästi työaikamuodosta toiseen, eikä hän 1.1.2009 työaikauudistuksen yhteydessä ole saanut hyväkseen ko. työaikamuodon mukaista korotusta henkilökohtaiseen palkkaansa, maksetaan hänelle erillistä lisää niiltä työtunneilta, jotka työntekijä työskentelee kyseisessä työaikamuodossa.

Tuntipalkkainen

Erillisen lisän suuruus on siirryttäessä päivä- tai kaksivuorotyöstä keskeytyvään kolmivuorotyöhön 1,5 %:a henkilökohtaisesta tuntipalkasta.

Kuukausipalkkainen

Erillisen lisän suuruus on siirryttäessä päivä- tai kaksivuorotyöstä keskeytyvään kolmivuorotyöhön 4 %:a henkilökohtaisesta tuntipalkasta.

Uudet työntekijät

Tuntipalkkainen

Keskeytyvään kolmivuorotyöhön tulevalle, tuntipalkalla työskentelevälle työntekijälle maksetaan 1,5 %:n suuruinen erillinen lisä.

Kuukausipalkkainen

Kolmivuorotyöhön tulevalle, kuukausipalkalla työskentelevälle työntekijälle maksetaan 4 %:n suuruinen erillinen lisä.

Lisän laskeminen

Edellä mainitut lisät lasketaan työntekijän henkilökohtaisesta tuntipalkasta ja sitä maksetaan niiltä tunneilta, jotka työskennellään ko. työaikamuodossa.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Henkilölle, jonka tavanomaiseen työhön kuuluu siirtyä työaikamuodosta toiseen (esim. vuorottajat, tuuraajat), maksetaan em. lisä sen mukaisesti mitä työaikamuotoa hän työviikon aikana eniten tekee.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Liitot suosittelevat työajan tasoittumisjärjestelmän laatimista siten, että peräkkäin tehdään enintään 5 työvuoroa.

Arkipyhäviikot otetaan huomioon kuten muutkin työviikot, joten myös arkipyhät tasaavat vuotuista työaikaa. Vuosilomapäiviä ei tasaamiseen voida käyttää.

Mikäli arkipyhät ovat työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisia työpäiviä, tulee työntekijälle antaa vastaava määrä vapaata muuna aikana. Arkipyhäkorvauksen sijasta maksetaan työntekijälle kyseiseltä vapaapäivältä keskituntiansion mukainen korvaus. Edellä mainittu ei kuitenkaan koske työaikamuotoa 36.

Työssäolopäivien veroiset päivät

Työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiset vapaapäivät (- päivät) ovat työssäolopäivien veroisia päiviä vuosiloman pituutta määrättäessä, kuitenkin vähennettynä päivätyöntekijöillä asianomaiseen kalenterikuukauteen sisältyvien tavanomaisten vapaapäivien määrällä.

9 § Keskeytymätön 3-vuorotyö

Soveltamisala

Keskeytymättömällä kolmivuorotyöllä tarkoitetaan työtä, jota tehdään yleensä kolmessa vuorossa yhteensä 24 tuntia vuorokaudessa seitsemänä päivänä viikossa.

Työajan pituus

Säännöllinen työaika keskeytymättömässä 3-vuorotyössä on enintään kalenterivuoden pituisena ajanjaksona keskimäärin 34,6 tuntia viikossa. 30 päivän pituisen vuosiloman jälkeen jäävä työntekijän säännöllisten työtuntien määrä kalenterivuodessa on 1632 työtuntia, eli 204 työvuoroa x 8 tuntia.

Säännöllisen työajan järjestäminen

Työtä varten laaditaan ennakolta työajan tasoittumisjärjestelmä ajaksi, jonka kuluessa työaika tasoittuu edellisessä kohdassa mainittuihin keskimääriin. Tasoittumisjakson pituus on enintään vuosi, pääsääntöisesti kalenterivuosi. Käytettävät tasoittumisjärjestelmät laaditaan yrityskohtaisesti.

Esimerkki 1

Kun työskennellään keskeytymättömässä kolmivuorotyössä koko vuosi ja pidetään 30 päivää vuosilomaa, muodostuu em. vuotuinen työaika seuraavasti: seuraavalla tavalla:

- keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso	365 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 365 pv ./ 7 pv/vk,	eli 52,14 viikkoa
- työntekijät ovat tuona aikana vuosilomalla	5 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on	47,14 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 47,14 vk x 34,6 h/vk, eli 1632 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 204 työvoroa.

Esimerkki 2

Mikäli keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskennellään vain osan aikaa vuodesta, selvitetään työehtosopimuksessa sovitun keskimääräisen viikkotyöajan toteutuminen seuraavalla tavalla:

- keskeytymättömässä kolmivuorotyössä työskenneltävä ajanjakso	196 kalenteripäivää
- sama työviikkoina, eli 196 pv ./ 7 pv/vk,	eli 28 viikkoa
- työntekijät ovat tuona aikana vuosilomalla	3 viikkoa
- todellisten työviikkojen määrä on	25 viikkoa

Työehtosopimuksen mukainen työaika em. ajanjakson aikana on 25 vk x 34,6 h/vk, eli 865 h, joka 8 h:n mittaisiksi työvuoroiksi muutettuna tarkoittaa 108 työvoroa ja ajanjaksolle laadittavaan työaikasunnitelmaan tulee siis sisältyä 108 työvoroa.

Mikäli edellä kuvattuun 28 kalenteriviikon ajanjaksoon yksittäistä työntekijää koskien sisältyy pidempiä, muita kuin tämän pykälän 6. kohdassa mainittuja palkattomia poissaoloja, esimerkiksi pitkä palkaton työkyvyttömyys, isyysvapaa, vuorotteluvapaa, opintovapaa tms., huomioidaan ko. aika esimerkissä mainitun vuosiloman tapaan työviikkoja vähentävänä tekijänä.

Työajanlyhennyksistä**Yritykset, joissa 1.1.2009 voimaan tulleet työehtosopimuksen mukaiset työaikaääräykset on otettu käyttöön sellaisinaan:**

Mikäli työntekijä siirtyy pysyvästi työaikaamuodosta toiseen, eikä hän 1.1.2009 työaika uudistuksen yhteydessä ole saanut hyväkseen ko. työaikaamuodon mukaista korotusta henkilökohtaiseen palkkaansa, maksetaan hänelle erillistä lisää niiltä työtunneilta, jotka työntekijä työskentelee kyseisessä työaikaamuodossa.

Tuntipalkkainen

Erillisen lisän suuruus on

- siirryttäessä päivä- tai kaksivuorotyöstä keskeytymättömään kolmivuorotyöhön 6,5 %:a, ja
- siirryttäessä keskeytyvästä keskeytymättömään kolmivuorotyöhön 5,2 % henkilökohtaisesta tuntipalkasta.

Kuukausipalkkainen

Erillisen lisän suuruus on siirryttäessä päivä- tai kaksivuorotyöstä keskeytymättömään kolmivuorotyöhön 4 %:a henkilökohtaisesta tuntipalkasta.

Uudet työntekijät*Tuntipalkkainen*

Keskeytymättömään kolmivuorotyöhön tulevalle, tuntipalkalla työskentelevälle työntekijälle maksetaan 6,5 %:n suuruisen erillinen lisä.

Kuukausipalkkainen

Kolmivuorotyöhön tulevalle, kuukausipalkalla työskentelevälle työntekijälle maksetaan 4 %:n suuruisen erillinen lisä.

Lisän laskeminen

Edellä mainitut lisät lasketaan työntekijän henkilökohtaisesta tuntipalkasta ja sitä maksetaan niiltä tunneilta, jotka työskennellään ko. työaikaamuodossa.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Henkilölle, jonka tavanomaiseen työhön kuuluu siirtyä työaikaamuodosta toiseen (esim. vuorottajat, tuuraajat), maksetaan em. lisä sen mukaisesti mitä työaikaamuotoa hän työviikon aikana eniten tekee.

Työssäolopäivien veroiset päivät

Työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiset vapaapäivät (- päivät) ovat työssäolopäivien veroisia päiviä vuosiloman pituutta määrättäessä, kuitenkin vähennettynä päivätyöntekijöillä asianomaiseen kalenterikuukauteen sisältyvien tavanomaisten vapaapäivien määrällä.

10 § Lepojat**Päivittäinen lepoaika**

1. Säännöllisessä päivä- ja yksivuorotyössä työntekijälle annetaan työaikain 28 §:ssä säädetyn edellytyksin tunnin kestävä ruokailutauko, jonka aikana työntekijä saa vapaasti poistua työpaikaltaan.
2. Työnantajan ja työntekijän niin sopiessa voidaan myös päivätyössä noudattaa puolen tunnin pituista ruokailutaukoa siten, että työntekijä saa sen aikana esteettömästi poistua työpaikalta.

Paikallisesti voidaan sopia, että työntekijällä ei ole päivätyössä ruokailutaukoa, vaan hänelle varataan tilaisuus ruokailuun työpäivän keskivaiheilla työn kannalta kulloinkin sopivana ajankohtana.

3. Vuorotyössä ei työntekijällä ole ruokailutaukoa, vaan hänelle varataan tilaisuus ruokailuun vuoron keskivaiheilla työn kannalta kulloinkin sopivimpana ajankohtana. Poikkeama vuoron puolivälissä voi olla enintään 2 tuntia molempiin suuntiin.

Virkistystauko

4. Työntekijällä on oikeus kahdesti päivässä pitää työpaikalla virkistystauko siten, että se mahdollisimman vähän häiritsee tuotannollista toimintaa.

Levähdystauko

5. Jos työaika ylittää 10 tuntia vuorokaudessa, työntekijällä on oikeus pitää enintään puoli tuntia kestävä levähdystauko kahdeksan tunnin työskentelyn jälkeen.

Vuorokausilepo

6. Työntekijälle on annettava jokaisen työvuoron alkamista seuraavan 24 tunnin aikana vähintään 11 tunnin, sekä jaksotyössä vähintään yhdeksän tunnin keskeytymätön lepoaika, jollei kysymyksessä ole varallaoloaikana tehty työ. Jos työn tarkoituksenmukainen järjestäminen edellyttää, työnantaja ja asianomainen työntekijä voivat sopia tilapäisestä vuorokausilevon tasaamisesta. Vuorokausilevon tulee kuitenkin olla vähintään seitsemän tuntia.

Edellä esitetystä voidaan tilapäisesti poiketa enintään kolmen peräkkäisen vuorokausilevon aikana kerrallaan työaikain 29 § 2. momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Lepojan on kuitenkin oltava vähintään viisi

tuntia ja työntekijälle on tällöin annettava lainkohdassa tarkoitetut korvaavat lepoajat mahdollisimman nopeasti, viimeistään kuitenkin yhden kuukauden kuluessa.

Viikoittainen vapaa-aika

7. Työaika on järjestettävä niin, että työntekijä saa kerran viikossa vähintään 35 tuntia kestävä keskeytymättömän vapaa-ajan, joka on, mikäli mahdollista sijoitettava sunnuntain yhteyteen. Viikoittainen vapaa-aika voidaan järjestää myös keskimäärin 35 tunniksi 14 vuorokauden ajanjakson aikana. Vapaa-ajan tulee olla kuitenkin vähintään 24 tuntia viikossa.

Keskeytymättömässä vuorotyössä vapaa-aika voidaan järjestää keskimäärin 35 tunniksi, enintään 12 viikon aikana. Vapaa-ajan tulee olla kuitenkin vähintään 24 tuntia viikossa. Teknisten olosuhteiden tai työn järjestelyjen niin edellyttäessä voidaan menetellä vastaavalla tavalla, jos siihen on työntekijän suostumus.

Viikoittaisesta vapaa-ajasta voidaan poiketa, jos säännöllinen työaika on enintään 3 tuntia vuorokaudessa sekä työaikain 32 §:ssä mainituissa poikkeustapauksissa. Näissä poikkeustapauksissa viikoittainen vapaa-aika on korvattava saman pykälän 2. momentissa säädetyllä tavalla.

11 § Ylityö

1. Teollisuuslaitoksen toiminnan ja jatkuvan säännöllisen käynnissä pitämisen vuoksi välttämätöntä työtä, jota ei voida tehdä säännöllisenä työaikana, tehdään ylityönä laissa säädetyn työaikaa koskevin rajoituksin.

Vuorokautinen ylityö

2. Vuorokautisella ylityöllä tarkoitetaan työehtosopimuksen 6 § 2. kohdassa mainitun säännöllisen vuorokautisen työajan eli 8 tunnin tai 6 § 4. kohdan mukaisesti sovitun, tätä pidemmän säännöllisen vuorokautisen työajan lisäksi työvuorokauden aikana tehtyä työtä.
3. Vuorokautisesta ylityöstä sekä jaksoylityöstä maksetaan työaikain mukaisesti korotettu palkka. Lauantaisin ja juhlapäivien aattona maksetaan vuorokautisesta ylityöstä kuitenkin heti 100 %:lla korotettu palkka. Välttömästi yöllä tehdyn säännöllisen täyden työvuoron jälkeen tehtävästä työstä maksetaan 100 %:lla korotettu palkka.
4. Mikäli työaika on järjestetty siten, että se on keskimäärin 40 tuntia viikossa, katsotaan vuorokautiseksi ylityöksi se työ, joka kunakin työvuorokautena ylittää työajan tasoittumisjärjestelmässä asianomaisen työvuorokauden säännölliseksi vuorokautiseksi työajaksi vahvistetun työtuntimäärän.

Viikoittainen ylityö

5. Viikoittaisella ylityöllä tarkoitetaan työtä, joka ylittää työehtosopimuksen 6 § 2. kohdan mukaan määräytyvän säännöllisen viikoittaisen eli 40 tunnin työajan. Viikoittaiseen ylityöhön ei lasketa mukaan saman työviikon aikana tehtyä vuorokautista ylityötä.
6. Mikäli viikoittainen säännöllinen työaika on järjestetty siten, että se on keskimäärin 40 tuntia viikossa, katsotaan viikoittaisena ylityönä korvattavaksi se työ, joka kunakin työviikkona ylittää työajan tasoittumisjärjestelmän mukaan asianomaisen työviikon säännölliseksi työajaksi vahvistetun työtuntimäärän.
7. Viikoittaisesta ylityöstä maksetaan kahdeksalta ensimmäiseltä tunnilta 50 %:lla ja seuraavilta tunneilta 100 %:lla korotettu palkka.
8. Muussa kuin keskeytymättömässä tai jatkuvassa vuorotyössä ja säännöllisessä ilta- tai yötyössä työskenteleville työntekijöille maksetaan pääsiäislauantaina ja juhannus- ja jouluaattona tehdystä työstä 100 %:lla korotettu palkka ja muiden 6 § 8. kohdassa mainittujen arkipyhäviikkojen lauantaina tehdystä työstä kuten viikkoilytyöstä. Edellytyksenä on, että työntekijä on työskennellyt työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisesti asianomaisilla viikoilla tai että tämän pykälän 5. kohdan edellytykset täyttyvät.

Ylityön määräytyminen työaikamuodon vaihtuessa

9. Jos työntekijä työskentelee työviikon aikana eri työaikamuoissa, katsotaan ylityöksi asianomaisella viikolla eniten noudatetun työvuoroluettelon mukaisen työaikamuodon ylittävät tunnit, ellei ole sovittu näiden tuntien vaihtamisesta vapaa-aikaan.

Ylityö keskeytymättömässä vuorotyössä

10. Keskeytymättömässä 3-vuorotyössä katsotaan viikoittaiseksi ylityöksi ne vapaa- vuorojen aikana tehdyt tunnit, jotka kullakin kalenteriviikolla ylittävät työajan tasoittumisjärjestelmässä asianomaisen viikon säännölliseksi työajaksi vahvistetun työtuntimäärän, ellei ole sovittu näiden ylityötuntien korvaamisesta vastaavalla vapaa-ajalla.

Korvaus viikkoylityösääntöjen mukaan

11. Jos työntekijällä vuosiloman, sairauden, työehtosopimuksen 7 §:ssä tarkoitettujen työajan tasaamisvapaiden, taloudellisista tai tuotannollisista syistä tapahtuneen lomautuksen, työnantajan määräyksestä suoritettun matkan, yleissopimuksen 7.1 tai 7.2 kohdassa tarkoitetun koulutuksen tai

reservin harjoitusten takia ei ole työviikon työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisina yöpäivinä ollut mahdollisuutta tehdä työtä niin monta tuntia, että se vastaisi hänen säännöllistä viikoittaista työaikaansa ja hän tekee työtä työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisena vapaapäivänä, maksetaan vapaapäivänä tehdyistä työtunneista ylityökorvausta siten kuin viikoittaisesta ylityöstä on sovittu.

Ylityön vaihtaminen vapaa-aikaan

12. Ylityöstä maksettava palkan perusosa, korotusosa tai molemmat voidaan sopia vaihdettavaksi vastaavaan vapaa-aikaan säännöllisenä työaikana. Vapaa-aika on annettava ja pidettävä 9 viikon kuluessa ylityön tekemisestä.

Ylityön enimmäismäärät

13. Työaikalain 19 §:stä poiketen käytetään ylityöiden enimmäismäärän tarkastelujaksona yksinomaan kalenterivuotta.

Levähdystauko ennen ylityötä

14. Jos työntekijä jää välittömästi säännöllisen työajan päätyttyä ylityöhön, sallitaan hänen pitää 15 minuutin levähdystauko joka luetaan työaikaan. Ylityössä tarvittavista levähdystauoista sovitaan työaikalain 28 § huomioon ottaen paikallisesti.

Sunnuntaityökorotus

15. Sunnuntaina tai muuna kirkollisena juhlapäivänä sekä vappu- ja itsenäisyyspäivänä tehdystä työstä maksetaan työaikalain mukaisena sunnuntaityökorotuksena 100 %:lla korotettu palkka.

Kuukausipalkan jakaja

16. Yli- ja sunnuntaityötä laskettaessa saadaan kuukausipalkkaisen työntekijän tuntipalkka jakamalla kuukausipalkka päivä-, ja kaksivuoro- ja keskeytyvässä kolmivuorotyössä luvulla 159 ja keskeytymättömässä kolmivuorotyössä luvulla 155.

12 § Hälytysluontoinen työ**Edellytykset**

1. Hälytysluontoisen työn edellytykset ovat seuraavat: työ tehdään hälytyskutsun perusteella, työntekijä joutuu tulemaan työhön säännöllisen työaikansa ulkopuolella hänen jo poistuttuaan työpaikalta ja työ tehdään joko kutsunantamisvuorokauden aikana tai sitä seuraavan vuorokauden puolella kello 00.00 ja 07.00 välisenä aikana.

Hälytysraha

2. Hälytysrahan suuruus määräytyy kutsun antamisajankohdan perusteella.

Se on:

- a) kahden tunnin palkka, jos kutsu annetaan vapaapäivänä, työaikana tai työajan jälkeen ennen kello 21.00
  - b) kolmen tunnin palkka, jos kutsu annetaan kello 21.00 ja 07.00 välillä.
3. Hälytyskutsun perusteella kello 21.00 ja 07.00 välisenä aikana tehdystä työstä maksetaan aina 100 %:lla korotettu palkka.
  4. Korvaus lyhyemmästä kuin tunnin pituisesta hälytysluontoisesta työstä on tunnin palkka.
  5. Jos työ liittyy seuraavaan säännölliseen työvuoroon, ei kysymys ole hälytysluontoisesta työstä.

13 § Päivystysvalmius

Päivystyksellä tarkoitetaan sitä, että työntekijä on sopimuksen mukaan säännöllisen työaikansa ulkopuolella valmiudessa kutsun saatuaan saapumaan suorittamaan työtehtäviään.

Työnantaja on velvollinen maksamaan työntekijälle päivystysvalmiudesta korvausta.

Päivystysvalmiudesta maksettava korvaus on:

1. 50 % keskituntiansiosta, jos työntekijä on velvollinen aloittamaan työt viimeistään tunnin kuluttua kutsusta.
2. 25 % keskituntiansiosta, jos työntekijä on velvollinen aloittamaan työt 2 tunnin kuluttua kutsusta.

3. 10 % keskituntiansiosta, jos työntekijä on velvollinen aloittamaan työt viimeistään 3 tunnin kuluttua kutsusta.

Korvaus maksetaan siltä ajalta, kun työntekijä on päivystysvalmiudessa työtä tekemättä.

Jos päivystysvalmiudessa oleva työntekijä kutsutaan työhön maksetaan palkka työhön käytetyltä ajalta tämän sopimuksen muiden määräysten mukaisesti.

Päivystysvalmiudessa olevan työntekijän työhön kutsumiseen ei sovelleta hälytysluontoista työtä koskevia määräyksiä eikä työaikalain varallaoloa koskevia säännöksiä.

Päivystysvalmiudesta on sovittava työntekijän kanssa niin selvästi, ettei jälkepäin voi syntyä erimielisyyttä tarkoitetun sidonnaisuuden luonteesta ja kestoajasta.

Paikallisesti voidaan päivystysvalmiudesta maksettavasta korvauksesta ja sen määräytymisperusteista sopia toisin.

III TYÖPALKAT**14 § A. Työkohtainen palkka**

Kemian perusteellisuuden työntekijöiden tehtäväkokonaisuuksien vaativuus määräytyy tämän työehtosopimuksen liitteenä olevan palkkausjärjestelmän mukaisesti.

Työnvaativuusluokkapalkat

1. **Täysin työkykyisten, 18 vuotta täyttäneiden, työntekijöiden luokkapalkat ovat lähinnä 1.3.2013 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien seuraavat:**

TVL	pisteet	snt/h	€/kk
1	33-58	1108	1793
2	59-75	1201	1944
3	76-92	1299	2102
4	93-109	1410	2281
5	110-	1525	2470

Täysin työkykyisten, 18 vuotta täyttäneiden, työntekijöiden luokkapalkat ovat lähinnä 1.7.2014 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien seuraavat:

TVL	pisteet	snt/h	€/kk
1	33-58	1118	1810
2	59-75	1212	1962
3	76-92	1311	2122
4	93-109	1423	2303
5	110-	1539	2493

Täysin työkykyisten, 18 vuotta täyttäneiden, työntekijöiden luokkapalkat ovat lähinnä 1.7.2015 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien seuraavat:

TVL	pisteet	snt/h	€/kk
1	33-58	1124	1820
2	59-75	1218	1973
3	76-92	1318	2134
4	93-109	1430	2316
5	110-	1547	2507

Nuorten ohjetuntipalkat

2. Kun nuori työntekijä suorittaa samaa työtä kuin täysi-ikäinen työntekijä ja omaa työn edellyttämän työtaidon ja -kokemuksen sekä pätevyyden eikä hänen työskentelynsä kohdistu ylityösäännösten lisäksi muita lainsäädännöstä johtuvia rajoituksia, määritellään hänen palkkansa asianomaisen työn palkkaperusteiden mukaisesti. Muutoin ovat 15 - 17-vuotiaiden työntekijöiden ohjetuntipalkat seuraavat:

Nuorten ohjetuntipalkat ovat lähinnä 1.3.2013 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien:

Nuorten ohjetuntipalkat	snt/h	€/kk
15 v	820	1386
16 v	833	1407
17 v	841	1423

Nuorten ohjetuntipalkat ovat lähinnä 1.7.2014 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien:

Nuorten ohjetuntipalkat	snt/h	€/kk
15 v	826	1396
16 v	839	1417
17 v	847	1433

Nuorten ohjetuntipalkat ovat lähinnä 1.7.2015 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien:

Nuorten ohjetuntipalkat	snt/h	€/kk
15 v	829	1401
16 v	842	1423
17 v	850	1439

Pöytäkirjamerkintä 1:

Nuorten ohjetuntipalkat eivät koske enintään kahdeksi kuukaudeksi kesäharjoittelijoiksi otettuja koululaisia.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Nuorten alle 25-vuotiaiden harjoitteluedellytysten parantamiseksi voidaan ylittää nuorten ohjetuntipalkkaa maksaa seuraavissa tapauksissa:

- tutkintoon liittyvän pakollisen harjoittelun ajalta,
- ammatillisissa tai teknillisissä oppilaitoksissa tai korkeakouluissa opiskelevien nuorten kesäharjoittelun ajalta.

14 § B. Henkilökohtainen palkka

Henkilökohtaisen palkan määrittely

1. Täysin työkykyiselle 18 vuotta täyttäneelle työntekijälle voidaan maksaa työkohtaisen palkan ylittävää henkilökohtaista palkkaa.
2. Henkilökohtaisen palkanosan määrittely voi perustua työntekijän henkilökohtaiseen osaamiseen, pätevyyteen ja työsuoritukseen tai muuhun, yrityksen henkilöstön osaamista, toimintatapojen kehittämistä tms. koskevien tavoitteiden toteutumista tukeviin tekijöihin. Työntekijän onnistumista ja kehittymistä valittujen tekijöiden suhteen on arvioitava systemaattisesti ja oikeudenmukaisesti

Työntekijöiden sitoutuminen ja hyväksyntä osaamisen, pätevyyden ja työsuorituksen kehittämiseen saavutetaan, kun asetetuista tavoitteista ja valituista, tavoitteiden saavuttamista tukevien arviointitekijöiden sisällöstä ja arvioinnin käytännön toteuttamisesta keskustellaan työntekijöiden ja/tai heidän edustajiensa kanssa jo järjestelmää suunniteltaessa. Heille selvitetään myöskin pätevyyden ja suorituksen arvioinnissa käytettävät perusteet ja arvioinnin suorittamisen jälkeen työntekijän niin halutessa henkilökohtaisesti myös arvioinnin tulokset.

Järjestelmän tulee olla mahdollisimman selkeä, yksinkertainen ja helppo-käyttöinen. Arvioitavia tekijöitä valittaessa tulee huomioida mm. seuraavia asioita:

- Henkilön tulee itse voida vaikuttaa valittuihin tekijöihin.
- Tekijät ovat nähtävissä, mitattavissa ja ovat itsenäisiä muuttujia.
- Ne liittyvät asianomaisen työntekijän hoitamaan työhön.

Esimies-alaiskeskustelut ovat suositeltava väline henkilökohtaisen palautteen antamiselle ja kehittämistarpeiden kartoitukselle. Prosessissa on pyrittävä ehdottomaan objektiivisuuteen ja se tulisi suorittaa säännöllisin väliajoin esim. kerran vuodessa. Liitot suosittavat, että samassa yhteydessä kun kunkin henkilökohtaista osaamista arvioidaan, tarkistetaan myös että tehtävien vaativuuden arvioinnin perustana olevat tehtäväkuvaukset vastaavat tehtäväkokonaisuuksien todellista sisältöä. Osaamista arvioidaan aina suhteessa työntekijän senhetkiseen tehtävään. Mikäli tehtävä muuttuu, on henkilön pätevyys, mikäli valituista tekijöistä ei muuta seuraa, suhteessa uuteen tehtävään arvioitava uudelleen. Henkilökohtaisen palkanosan suhteellinen osuus kokonaispalkasta voi siis tällaisessa tilanteessa muuttua.

Liitot ovat laatineet esimerkinomaisia mallijärjestelmiä, joita yritykset voivat omia järjestelmiä laatiessaan hyödyntää joko sellaisenaan tai mieluummin omiin olosuhteisiinsa ja tavoitteisiinsa soveltaen. Myös muut järjestelmät ovat mahdollisia.

Palvelusaikalisä

1. Yrityskohtaisen yhtäjaksoisen palvelusajan perusteella työntekijälle maksetaan palkkausmuodosta riippumatta palvelusaikalisää osana henkilökohtaista palkkaa seuraavasti:

Palvelusaikalisät 1.3.2013 lukien:

Palvelusaikalisät	vuotta	snt/h	€/kk
	5 - 9	17	29
	10 - 14	23	39
	15 - 19	30	50
	20 - 24	40	67
	25 -	49	84

2. Palvelusaikalisää ryhdytään maksamaan palvelusvuosien täyttymistä seuraavan palkanmaksukauden alusta.

Palvelusajan huomioiminen palkkaperusteena edellyttää yhtäjaksoista yrityskohtaista palvelusaikaa.

Mikäli työntekijän työsuhde asevelvollisuuden suorittamisen, opintovapaan, hoitovapaan, tai muun sellaisen syyn vuoksi on jatkunut "lepäävänä", luetaan palvelusvuosilsän perusteena olevaan palvelusaikaan myös ennen ko. poissaoloa työskennelty aika. Asevelvollisuusajakaa ei kuitenkaan lueta palvelusajaksi.

Työsuhteen päättymisen katkaisee yhtäjaksoisuuden. Näin ollen mahdollisesti myöhemmin syntyvässä työsuhteessa palvelusajaksi lasketaan vain jälkimmäisen työsuhteen kesto.

Saman yrityksen eri toimipaikoilla yhtäjaksoisesti työskennelty aika lasketaan palvelusvuosia kartuttavaksi ajaksi.

Palvelusaikalisää kerryttävät vuosilomalain 7 §:ssä mainitut työssäolo-päivien veroiset päivät.

3. Mikäli paikallisesti on sovittu palkkaus- tai muista järjestelmistä, joissa palvelusaika on huomioitu palkkaus- tai korvaustekijänä, ei yritysostaista ja sopimukseen kirjattua järjestelmää sovelleta samanaikaisesti siten, että vaikutus olisi kertautuva.

15 § Suorituspalkkatyö

Jos työn laatu sen sallii ja se on teknisesti mahdollista, suoritetaan työ tuotannon ja ansion kohottamiseksi suorituspalkkatyönä.

Hinnoitteluperuste

Suorituspalkkatyön hinnoittelun on perustuttava työn vaativuuteen perustuviin palkkoihin.

Hinnoittelusääntö

1. Suorassa urakassa on hinnoittelun oltava sellainen, että työntekijän urakka-ansio nousee normaalilla urakatyövauhdilla 20 % hinnoittelu-perustetta eli työnvaativuuteen perustuvaa palkkaa korkeammaksi ja kasvaa työnsuorituksen tai työtehon lisääntyessä vähintään samassa suhteessa.

Osa- eli sekaurakka

2. Osa- eli sekaurakkatyö, jossa osa palkasta maksetaan kiinteänä ja osa työnsuorituksen mukaan määräytyvänä liikkuvana osana, on hinnoiteltava siten, että työnsuorituksen tai työtehon vastatessa normaalia urakkatyövauhtia ansio nousee hinnoitteluperustetta eli työnvaativuuteen perustuvaa palkkaa 20 % korkeammaksi. Suoritustason noustessa tulee liikkuvan osan kasvaa samassa suhteessa.

Palkkiopalkka

3. Palkkiopalkkajärjestelmää voidaan käyttää niissä töissä, joissa työtulos (tuotannon määrä, tuotteen laatu, raaka-aineen käytön taloudellisuus yms.) riippuu esim. työntekijän tarkkaavaisuudesta, työaidosta, tms. tekijästä. Palkkiopalkkatyö on hinnoiteltava siten, että normaalilla suoritusasteella ansio ylittää työnvaativuuteen perustuvan palkan.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Liitot toteavat, että osaurakka- ja palkkiopalkkatyössä palkan kiinteä osa voi olla ohjetuntipalkkaa pienempi, kunhan ansiotasoa täyttää hinnoittelumääräykset.

Urakasta sopiminen

4. Sellaisesta urakatyöstä, jota varten kiinteää työhinnointilua ei ole laadittu, sovitaan työnantajan ja sen työntekijän tai niiden työntekijöiden välillä, joille urakatyötä tarjotaan, mikäli mahdollista jo ennen työn alkamista urakkahinta, josta työntekijälle on annettava todiste sekä välttämättömiä tietoja urakkahinnan laskemisen perusteista. Urakoitaessa on pyrittävä siihen, että työt jaetaan tarkoituksenmukaisiin, mielekkäisiin ja terveydelliset näkökohdat huomioon ottaviin urakoihin.

Menetelmämuutokset

5. Urakatyön hinnoitteluun vaikuttavien tekijöiden pysyessä muuttumattomina pidetään yksikköhinta ennallaan. Jos työ- ja tuotantomenetelmissä, työn järjestelyissä, työvälineissä tai raaka-aineen laadussa tapahtuu urakkahintaan vaikuttavia muutoksia, työlle määritellään uusi hinta.

Hinnoittelun tarkistaminen

6. Jos työntekijä perustellusti esittää, että voimassaoleva hinta on virheellinen, hänen tulee ilmoittaa tästä työnantajan edustajalle hinnoittelun tarkistamista varten, mutta työtä tehdään kuitenkin em. hinnalla. Urakkahinnan tarkistamista koskeviin tutkimuksiin on ryhdyttävä tarpeetonta viivytystä välttäen. Jos muutoksia tarkistuksen perusteella tapahtuu, tarkistettua hintaa sovelletaan siitä päivästä alkaen, jolloin tarkistamista on pyydetty.

Urakan hylkääminen

7. Ellei työntekijä suostu ottamaan hänelle tarjottua urakkaa, työ tehdään aikatyönä, josta maksetaan työntekijälle hänen henkilökohtaista tuntipalkkaansa vastaava palkka.

Yhteisurakka

8. Yhteisurakassa saa työntekijä osansa urakkavoitosta suhteessa henkilökohtaiseen tuntipalkkaansa ja siihen työtuntilukuun, jolla hän on osallistunut yhteisurakkaan, elleivät ao. työntekijät ja työnantaja keskenään ole sopineet toisin.

Urakan keskeyttäminen

9. Jos työntekijä työnantajan määräyksestä joutuu keskeyttämään aloittamansa jatkuvaksi sovitun urakatyön muun kuin oman tuotantokoneiston käynnissä- ja kunnossapitämiseksi tarvittavien korjaus- ja asennustöiden takia eikä keskeytyksen aiheuttanutta työtä voida järjestää urakalla, työntekijälle maksetaan keskeytyksen ajalta, enintään kuitenkin kuudelta työpäivältä, hänen keskituntiansionsa mukainen palkka. Jos tuntityö jatkuu kauemmin kuin kuusi työpäivää, maksetaan sen jälkeiseltä tuntityöajalta aikapalkka.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Edellisessä kohdassa mainittu urakatyön keskeyttäminen ei koske tapauksia, joissa urakkatyö esimerkiksi lajin vaihtumisen tai muun vastaavan syyn johdosta päättyy.

Työntutkimukset

10. Niillä työpaikoilla, joilla käytetään työntutkimuksia, on työnantajan annettava työntekijöiden nimeämille edustajille riittävä selvitys ja koulutus tutkimustavoista sekä siitä, miten niitä mahdollisesti sovelletaan palkkaukseen.

Pöytäkirjamerkintä 3:

Tässä pykälässä tarkoitetut urakoita tai muita suorituspalkkoja koskevat paikalliset sopimukset voidaan puolin tai toisin irtisanoa kolmen kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen ellei sopimuksessa ole muusta irtisanomisajasta sovittu.

16 § Vuoro-, ilta- ja yötyölisät**Vuorotyölisä****1. Vuorotyötä tekeväälle työntekijälle maksetaan vuorotyölisänä****Lähinnä 1.3.2013 jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien**

iltavuorolisä 114 senttiä/tunti
yövuorolisä 213 senttiä/tunti

vuorotyölisät 1.7.2015

iltavuorolisä 115 senttiä/tunti
yövuorolisä 215 senttiä/tunti

Ilta- ja yötyölisä

2. Jos työntekijän säännöllinen työaika sijoittuu siten, että työtä tehdään kello 16.00 ja 24.00 välisenä aikana sen olematta vuoro-, yli-, hätä- tai hälytysluontoista työtä, maksetaan em. kellomäärien välille sattuvilta työtunneilta iltavuorolisän suuruista iltatyölisää ja kello 00.00 ja 06.00 välille sattuvilta työtunneilta yövuorolisän suuruista yötyölisää.

17 § Siirto toiseen työhön**Alemmin palkattu työ**

1. Jos aikapalkalla työskentelevä työntekijä siirretään toiseen omaa työtään alemmin palkattuun työhön, hänelle maksetaan tällöin entisestä työstään sovittu henkilökohtainen tuntipalkka kahden viikon ajalta, minkä jälkeen palkka määrittyy sen työn mukaan, jota työntekijä suorittaa.

Korkeammin palkattu työ

2. Jos toiseen, korkeammin palkattuun tuntityöhön siirretty työntekijä pystyy heti suorittamaan tätä työtä sekä työn laatuun että työtehoon nähden samalla tavalla kuin tätä työtä varsinaisesti suorittava, hänelle maksetaan heti uuden työn mukainen palkka.

18 § Palkanmaksu

1. Palkat maksetaan sovittuina palkanmaksupäivinä vähintään kaksi kertaa kuukaudessa. Paikallisesti voidaan sopia, että palkat maksetaan kerran kuukaudessa. Jos palkanmaksupäivä sattuu sunnuntai- tai juhlapäiväksi, palkka maksetaan edellisenä arkipäivänä.

2. Palkan laskemista varten voidaan jättää 6 työpäivän palkka sisään.

Työsuhteen päättyessä irtisanomisen vuoksi erääntyvät saatavat on maksettava viimeistään päättymispäivää seuraavana työpäivänä. Purkutapauksissa saatavat on suoritettava kolmen työpäivän kuluessa työsuhteen päättymispäivästä ja työsuhteen purkautumistapauksissa kolmen työpäivän kuluttua siitä, kun päätös työsuhteen purkautumisesta tehdään.

Työnantaja ja työntekijä voivat sopia, että työsuhteen päättyessä erääntyneet saatavat maksetaan yrityksen normaalina palkanmaksupäivänä.

3. Työntekijälle on palkanmaksun yhteydessä annettava palkkalaskelma kirjallisesti tai sähköisesti.

Pöytäkirjamerkintä:

Ennen siirtymistä sähköiseen palkanlaskentaan, työnantaja tiedottaa muutoksen ajankohdasta ja huolehtii, että työntekijä osaa ja pystyy tulostamaan tarvittaessa palkkalaskelman. Muussa tapauksessa palkkalaskelma annetaan kirjallisesti.

4. Palkasta pidetään se, mihin työnantaja on lain ja sopimuksen mukaan velvollinen tai oikeutettu.
5. Muistutukset maksettua palkkaa vastaan saatuun rahamäärään nähden on tehtävä palkanmaksutilaisuudessa.
6. Liitot suosittelevat, että työpaikoilla sovitaan palkan maksamisesta rahalaitoksen välityksellä.

19 § Kuukausipalkka**Kuukausipalkkaan siirtyminen**

1. Muutettaessa tuntipalkka kuukausipalkaksi, kerrotaan voimassaolevaa tuntipalkkaa luvulla 169.

Kuukausipalkan osittaminen

2. Jos työntekijällä ei ole oikeutta saada palkkaansa koko palkanmaksukaudelta, saadaan kuukausipalkkaisen työntekijän tuntipalkka jakamalla kuukausipalkka päivä- ja kaksivuoro- ja keskeytyvässä kolmivuorotyössä luvulla 159 ja keskeytymättömässä kolmivuorotyössä luvulla 155.

20 § Keskituntiansio

Yrityksissä, joissa peruspalkka tai ansion menetyksen korvaaminen on laskettavissa yksinkertaisemmin esimerkiksi siitä syystä, että yrityksen käytössä on pelkästään aikapalkka, ei ole velvollisuutta ottaa käyttöön seuraavassa kuvattavaa keskituntiansiota. Tällöin esimerkiksi ylityötilanteessa korotetaan kaikkia palkan osia.

Laskentajakso

1. Säännöllisen työajan keskituntiansiota laskettaessa käytetään laskentajaksona joko edellistä palkkakautta tai edellistä vuosineljännestä.

Tuntipalkkainen työntekijä

2. Työntekijän säännöllisen työajan keskituntiansio lasketaan siten, että hänen laskentajakson aikana aika-, urakka- sekä osaurakka- ja palkkiotyössä työajalta saamansa ansio mahdollisine palvelusaikalisineen, erittäin raskaan ja erittäin likaisen työn, poikkeuksellisen vaikean ja vaarallisen työn sekä vuorotyön lisineen vähennettynä ylityökorvauksella sekä sunnuntai-työkorotuksella ja suurjuhlapyhäkorvauksella sekä suurjuhlapyhän aaton korvauksella jaetaan laskentajakson aikana tehtyjen työtuntien kokonaismäärällä.

Keskeytymätöntä kolmivuorotyötä ja jatkuvaa 1- ja 2-vuorotyötä tekevän työntekijän keskituntiansiota laskettaessa ei tämän ansiosta kuitenkaan vähennetä sunnuntaiyökorotuksia.

Kuukausipalkkainen työntekijä

3. Kuukausipalkkaisen työntekijän keskituntiansiota laskettaessa kiinteää kuukausipalkkaa vastaava keskiansio saadaan laskemalla yhteen laskenta-ajanjaksoilta työntekijälle maksettavaksi sovitut kuukausipalkat palvelusaikalisineen ja jakamalla saatu palkkasumma tuntimäärällä, joka keskeytymättömässä kolmivuorotyössä on 155 ja muissa työaikaumuodoissa 159.

Jos työntekijän palkkaan sisältyy muuttuvia palkanosia, esimerkiksi palkkio-osuuksia tai tuntiperusteisia lisiä, lasketaan näitä vastaava keskituntiansio-osa kohdassa 2 määritellyllä tavalla.

4. Jos säännöllisen työajan keskituntiansio on henkilökohtaista tuntipalkkaa pienempi, käytetään laskentatekijänä henkilökohtaista tuntipalkkaa.

Keskituntiansion käyttöajanjakso

5. Kohdan 1 tarkoittamia vuosineljänneksiin perustuvia keskituntiansioita käytetään seuraavasti:
  - helmi-, maalisi- ja huhtikuun aikana edellisen vuoden IV vuosineljänneksen keskituntiansiota,
  - touko-, kesä- ja heinäkuun aikana vuoden I vuosineljänneksen keskituntiansiota,
  - elo-, syys- ja lokakuun aikana vuoden II vuosineljänneksen keskituntiansiota, sekä
  - marras-, joului- ja tammikuun aikana III vuosineljänneksen keskituntiansiota.

Tässä kohdassa mainitut kuukausijaksot ja vuosineljännekset lasketaan alkaviksi ja päättyviksi tilikausien mukaan siten, että tilikauden jakautuessa kahdelle yllämainituista kuukausijaksoista tai kahdelle vuosineljännekselle, tilikausi luetaan siihen jaksoon, jolle jakaantuu suurempi määrä säännöllisiä työtunteja.

Keskituntiansion käyttö

6. Keskituntiansiota käytetään tuntipalkkaisten työntekijöiden peruspalkkana työehtosopimuksessa mainittuja palkan korotusosia, kuten esimerkiksi yli- ja sunnuntaiyökorotuksia laskettaessa.

Keskituntiansiota käytetään lisäksi sekä tuntipalkkaisilla että kuukausipalkkaisilla työntekijöillä tapauksissa, joissa työehtosopimus velvoittaa ansion menetyksen korvaamiseen.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Jos työntekijälle ei voida määrittää keskituntiansiota edellisen palkkakauden tai edellisen vuosineljänneksen mukaan esimerkiksi pitkäaikaisen sairausloman, äitiysloman, vuorotteluvapaan, vähäisten työtuntien tai muun vastaavan syyn johdosta, käytetään keskituntiansion määrittelyyn edellisen kokonaisen palkkakauden keskituntiansiota mahdollisilla yleiskorotuksilla korotettuna tai vastaavan työntekijäryhmän voimassaolevaa keskituntiansiota.

Samoin voidaan menetellä, jos henkilökohtainen keskituntiansio poikkeaa kohtuuttomasti ja aiheettomasti ilman noudatettuun työaikamuotoon (esimerkiksi vuorottajat ja tuuraajat), työtehtävään tai suorituspalkkatyöhön liittyvää perustetta vastaavan työntekijäryhmän voimassaolevasta keskituntiansiosta.

IV ERINÄISET KORVAUKSET

21 § Arkipyhäkorvaus

Arkipyhäkorvaus

Tuntipalkkaiselle työntekijälle maksetaan uudenvuodenpäivältä, loppiaispäivältä, pitkäperjantailta, toiselta pääsiäispäivältä, helatorstailta, vapunpäivältä, juhannusaatolta, jouluaatolta, ensimmäiseltä ja toiselta joulupäivältä jäljempänä mainituin edellytyksin arkipyhäkorvauksena 8 tunnin palkka, mikäli mainitut arkipyhät muuten olisivat olleet hänen työpäiviensä.

Arkipyhäkorvaus maksetaan kuitenkin vain työntekijälle, jonka työsuhte on yhtäjaksoisesti kestänyt vähintään kolme (3) kuukautta ennen ko. arkipyhää ja edellyttäen, että työntekijä on ollut työssä työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisesti viimeisenä arkipyhää edeltäneenä ja myös sen jälkeen lähinnä seuraavana työpäivänä tai toisena näistä päivistä, jos poissaolo on johtunut työnantajan luvasta tai poissaolo on perustunut työehtosopimuksen sisältämiin palkallisiin poissaoloihin.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Työajan tasoittumisjärjestelmään merkitty työajan lyhennyspäivä sekä alkava tai päättyvä vuosiloma siirtävät edellisen kappaleen tarkoittamaa edellytyspäivää.

Arkipyhäkorvaus maksetaan kuitenkin silloin, kun maanantain ja perjantain väliseen aikaan sijoittuva arkipyhä jää työntekijän vuosiloman, enintään kolme kuukautta ennen arkipyhää kestäneen sairauden, taloudellisista tai tuotannollisista syistä johtuvan enintään kaksi viikkoa arkipyhää ennen kestäneen lomautuksen tai työnantajan kustantaman koulutuksen ajalle.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Mikäli lomautus on toteutettu vuoroviikkolomautuksena tai lyhennettyjen työviikkojen muodossa, täytyy em. kahden viikon jakso kun varsinaisia lomautuspäiviä on tällaisen lomautusjärjestelyn alkamisen jälkeen kertynyt kahta viikkoa vastaava määrä.

Vapaapäiväksi sattuvalla arkipyhällä ei arkipyhäkorvausta makseta. Mikäli työntekijä on työssä em. päivinä, tai hänelle maksetaan korvausta jollakin muulla perusteella, ei arkipyhäkorvausta suoriteta.

Pöytäkirjamerkintä 3:

Edellä olevasta poiketen maksetaan työaikamuodossa 36 työskentelevälle arkipyhäkorvaus maanantain ja perjantain välille sijoittuvalla arkipyhällä riippumatta siitä onko kyseinen päivä työajan tasoittumisjärjestelmän mukainen työ- vai vapaapäivä.

Mikäli työntekijä ei ole oikeutettu lainmukaiseen itsenäisyyspäivän palkkaan, maksetaan itsenäisyyspäivältä arkipyhäkorvaus tämän pykälän mukaisesti.

22 § Suurjuhlapyhäkorvaus

Suurjuhlapyhäkorvaus

Uudenvuoden-, loppiais-, pitkäperjantain-, I ja II pääsiäis-, vappu-, helatorstai-, helluntai-, juhannus-, pyhain-, itsenäisyys- sekä I ja II joulupäivänä maksetaan kello 06.00 lähtien 24 tunnin aikana kaikille kyseessä olevana päivänä työssä oleville 200 %:lla korotettu palkka, mihin sisältyy sunnuntaityökorotus. Mikäli se esimerkiksi noudatetun työvuororytmytyksen, työvuorokauden vaihtumisajan kohdan tms. syyn vuoksi katsotaan tarpeelliseksi, voidaan em. suurjuhlapyhäkorvauksen maksamisajankohdasta paikallisesti sopia toisinkin.

Mainittujen päivien aatoina maksetaan vuorotyössä tai säännöllisessä ilta- tai yötyössä työskenteleville suurjuhlapyhän aaton korvausta ilta- ja yövuoron ajalta 100 % ja aamuvuoron ajalta 20 % keskituntiansiosta. Korvaus ei sisällä mahdollisia yli- ja sunnuntaityökorotuksia.

Päivätyössä työskenteleville työntekijöille maksetaan em. aatopäivinä korotus, jonka suuruus on 20 % keskituntiansiosta työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiselta säännölliseltä työajalta. Ylityöajalta korvausta ei makseta. Korvaus ei sisällä mahdollista sunnuntaityökorotusta.

23 § Matkakustannukset ja päivärahat

Työskentely tehdasalueen ulkopuolella

1 Yleisiä määräyksiä

Työtehtävien edellyttämät matkat suoritetaan tarkoituksenmukaisella tavalla siten, ettei matkaan kulu aikaa eikä siitä aiheudu kustannuksia enempää kuin tehtävien hoitaminen välttämättä vaatii.

Matkasta aiheutuvien kustannusten korvaaminen, majoittumismahdollisuudet, henkilökohtaisten asioiden hoitomahdollisuudet työkomennuksen aikana ja muut matkaan liittyvät yksityiskohdat tulee tarvittaessa yhteisesti selvittää ennen matkalle lähtöä.

Milloin yrityksen toiminnan luonteesta johtuen työntekijä joutuu jatkuvasti työskentelemään eri työpaikoilla, tulee työnantajan työhönoton yhteydessä selvittää työntekijälle, mikä on hänen vakinainen työpaikkansa tätä pykälää sovellettaessa. Tähän määrittelyyn vaikuttavien olosuhteiden olennaisen muuttumisen johdosta tulee työnantajan antaa työntekijälle vastaava selvitys.

Matkan alkaminen ja päättyminen

Matka katsotaan alkaneeksi silloin, kun työntekijä lähtee välittömästi komennuspaikkakunnalle suuntautuvalla matkalla työpaikalta tai asunnostaan ja päättyneeksi silloin, kun hän palaa työpaikalleen. Ellei työntekijä voi palata työpaikalleen säännöllisen työajan kuluessa, katsotaan matka päättyneeksi silloin, kun hän palaa asuntoonsa.

Komennuspaikkakunta

Komennuspaikkakunnalla tarkoitetaan muuta työskentelypaikkakuntaa kuin vakinaisen työpaikan sijaintipaikkakuntaa tai työntekijän kotipaikkakuntaa.

Työkomennus

Lyhyt työkomennus on kyseessä silloin, kun matka edellyttää yöpymistä sekä oleskelun vieraalla paikkakunnalla arvioidaan kestävän enintään 14 kalenterivuorokautta.

Pitkä työkomennus on kyseessä silloin, kun matkan ja oleskelun vieraalla paikkakunnalla arvioidaan kestävän yli 14 kalenterivuorokautta.

Ilmoitusvelvollisuus työkomennuksista

Lyhyestä työkomennuksesta ilmoitetaan työntekijälle viimeistään kolmantena matkaa edeltävänä päivänä.

Pitkästä työkomennuksesta ilmoitetaan, mikäli mahdollista, viikkoa ennen matkan alkamista, kuitenkin viimeistään kolmantena matkaa edeltävänä päivänä.

Edellä mainittua ilmoitusaikaa noudattaen selvitetään työntekijälle matkaan liittyvät erityiskysymykset, esimerkiksi asunnon varaaminen työnantajan toimesta tai asunnon saantimahdollisuudet komennuspaikkakunnalla.

Edellä mainituista määräajoista voidaan kuitenkin poiketa sellaisen työntekijän osalta, jonka kanssa tehty työsopimus tai hänen normaalit työtehtävänsä muuten edellyttävät jatkuvaa matkustamista tai toistuvia lyhyitä työkomennuksia tai milloin on kysymyksessä kiireellinen työkomennus.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Työkomennus on kiireellinen, kun kyseessä on hätätyö tai matkan aiheuttaa muu ennalta odottamaton syy, esimerkiksi toisen työntekijän sairastuminen, ja tuotannon tekniset syyt edellyttävät välitöntä lähtöä komennuspaikkakunnalle.

2 Matkakustannusten korvaaminen

a) Matkakustannusten korvaus

Työnantaja korvaa kaikki tarpeelliset matkakustannukset, sekä milloin matka tapahtuu yön aikana, makuulippujen hinnat.

Jos oman auton käytöstä on ennen matkaa sovittu, maksetaan siitä sekä työnantajan kanssa sovitusta muiden henkilöiden tai tavarankuljetuksesta verohallituksen vuosittain verovapaaksi vahvistama korvaus.

b) Matka-ajan korvaus

Matka-ajan korvausta maksetaan enintään 16 tunnilta työvuorokaudessa.

Matka-ajan korvausta ja palkkaa säännöllisenä työaikana tehdystä työstä maksetaan yhteensä enintään 16 tunnilta työvuorokaudessa.

Säännöllisenä työaikana matkustettaessa maksetaan keskituntiansion mukainen korvaus ja muilta ko. työvuorokautteen sijoituilta matkatunneilta 85 % keskituntiansiosta.

Vapaapäivänä tapahtuvalta matkalta maksetaan ensimmäiseltä 8 matkatunnilta keskituntiansion mukainen korvaus ja seuraavilta tunneilta 85 % keskituntiansiosta.

Makuupaikka

Milloin työntekijälle on järjestetty makuu- tai hyttipaikka, ei kello 21.00 - 7.00 väliseltä ajalta edellä mainittua korvausta suoriteta.

c) Päiväraha

Päivärahaa maksetaan kultakin matkavuorokaudelta, kun työn tekemisaika on yli 55 kilometrin etäisyydellä työntekijän vakinaisesta työpaikasta ja asunnosta, seuraavasti:

- Kokopäiväraha suoritetaan, kun työmatka on kestänyt yli 10 tuntia.
- Osapäiväraha maksetaan, kun työmatka on kestänyt yli 6 mutta enintään 10 tuntia
- Täyden matkavuorokauden jatkeena olevasta vajaavuorokaudesta, joka käsittää vähintään 2 ja enintään 6 tuntia, maksetaan osapäiväraha.

Matkavuorokausi on enintään 24 tunnin pituinen ajanjakso, joka alkaa työntekijän lähtiessä työmatkalle työpaikaltaan tai asunnoltaan. Matkavuorokausi päättyy työntekijän palatessa työmatkalta työpaikalleen tai asunnolleen.

Jos työntekijä jonakin matkavuorokautena saa ilmaisen tai matkalipun hintaan sisältyneen ruoan, päivärahan määrästä vähennetään puolet. Ilmaisella ruoalla tarkoitetaan kokopäivärahan kysymyksessä ollen kahta ja osapäivärahan kysymyksessä ollen yhtä ilmaista ateriaa.

d) Ateriakorvaus

Kun työ tehdään yli 5 kilometrin etäisyydellä työntekijän vakinaisesta työpaikasta ja asunnosta, maksetaan hänelle

- matkakustannukset ja
- matka-ajan korvaus b) kohdan mukaisesti sekä
- ateriakorvaus, jos työntekijällä ei ole mahdollisuutta ruokailla vakinaisella työpaikallaan tai kotonaan, ellei työpaikalla anneta ilmaista ruokaa.

Soveltamisohje:

Jos työmatka alkaa vakinaiselta työpaikalta kesken työpäivän, maksetaan työntekijälle matkakustannukset ja matka-ajan korvaus edellä mainittua lyhyemmältäkin matkalta.

Mikäli toisin ei ole sovittu, tapauksissa, joissa työntekijän tässä kohdassa tarkoitettu työ matkoineen on kestänyt vähintään 12 tuntia ja hän sen takia voi palata kotiinsa vasta myöhään illalla, korvataan syntyvät kustannukset toisella ateriakorvauksella. Mainittuihin tunteihin lasketaan mukaan myös välittömästi ennen matkaa saman työvuorokauden aikana tehdyt työtunnit.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Ateriakorvausta koskevaa määräystä ei sovelleta tapauksiin, joissa työntekijä joutuu liikkumaan saman yrityksen eri työpaikoilla silloin, kun nämä työpaikat ovat samalla paikkakunnalla tai muuten lähellä toisiaan ja ruokailumahdollisuudet ja -olosuhteet ovat näillä työpaikoilla vastaavia.

e) Yöpymiskustannukset

Päivärahan lisäksi korvataan yöpymiskustannukset suorittamalla joko majoittumiskustannusten korvaus tai yömatkaraha seuraavasti:

Majoittumiskustannukset

Ellei työntekijälle ole järjestetty majoittumismahdollisuutta, työnantaja korvaa työkomennuksen aikana syntyneet majoittumiskustannukset työnantajan hyväksymän selvityksen mukaisesti.

Yömatkaraha

Verohallituksen verovapaaksi vahvistaman suuruisen yömatkaraha suoritetaan sellaiselta päivärahaan oikeuttavalta matkavuorokaudelta, jona työntekijälle ei ole järjestetty ilmaista majoitusta tai hän ei ole saanut majoittumiskorvausta tai matkan ajaksi makuu- tai hyttipaikkaa.

Matkakorvaukset komennuspaikkakunnalla

Milloin komennuspaikkakunnalla ei ole työkohteen läheisyydessä saatavissa asuntoa ja työntekijä tämän vuoksi joutuu asumaan yli 5 kilometrin etäisyydellä työmaalta, maksetaan työntekijälle korvaus matkakustannuksista. Korvauksen suuruus määräytyy ensisijaisesti yleisissä kulkuneuvoissa perittävän maksun mukaisesti. Milloin sopivien yleisten kulkuyhteyksien puuttuessa joudutaan käyttämään omaa autoa, sovelletaan oman auton käyttöä koskevaa sopimuskohtaa.

Kotimatkat eräinä juhlapyhinä

Jos komennus on ennen pääsiäis-, juhannus- tai joulupäivää kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään 6 viikkoa, on työntekijä oikeutettu matkustamaan kotiinsa, mikäli työn tekninen laatu tai muut pakottavat syyt eivät sitä estä. Ko. matkoista aiheutuvat kustannukset työnantaja korvaa tämän pykälän mukaisesti.

Pöytäkirjamerkintä 3:

Työehtosopimusten mukaiset matkakustannusten korvaukset ja niiden perusteet määräytyvät sopimuskauden aikana verohallituksen vuosittaisen ko. korvauksia koskevien päätösten mukaisesti.

3 Matkustussääntö

Paikallisesti sopien voidaan laatia matkustussääntö, jolla voidaan poiketa tämän pykälän määräyksistä edellyttäen, että matkustamisen korvaaminen kokonaisuutena ottaen vastaa tämän pykälän tasoa.

24 § Ulkomaantyö

1 Yleiset määräykset

Ulkomailla tehtävän matkatyön työehdoista sovitaan työnantajan ja työntekijän välillä ennen matkan alkamista. Edellä mainitut ehdot tulisi sopia kirjallisesti niin, että ne pääsääntöisesti vastaavat kotimaassa vastaavassa työssä sovellettavia työsuhteen ehtoja.

Jos ulkomailla tehtävä työ pidempiaikaisen kestoensa, laajuutensa, siihen osallistuvien työntekijöiden tavanomaista suuremman lukumäärän ja muiden seikkojen perusteella sitä edellyttää, liitot voivat sopia projektiluonteisen työn työehdoista erikseen tämän pykälän määräyksistä poikkeavasti.

Ulkomaan komennukselle ei työntekijää tule määrätä ilman hänen suostumustaan, ellei kyseessä ole työntekijä, jonka kanssa tehty työsopimus edellyttää matkustamista myös ulkomaille tai jonka normaaleihin tehtäviin tämä on aikaisemmin kuulunut tai ellei työkomennus ole tuotannon teknisten syiden vuoksi kiireellinen.

Osapuolet toteavat, että liittojen välillä on laadittu suositus koskien niitä seikkoja, joista ulkomaan komennukselle lähdetessä on sovittava tai jotka muuten on tarpeen mukaan selvitettävä.

2 Päiväraha

Päivärahan suuruus kussakin maassa on se, jonka verohallitus vuosittain verovapaaksi vahvistaa.

Jos työntekijä ulkomaan komennuksella saa ilmaisen asunnon tai ruoan tai molemmat, vähennetään päivärahaa vastaavasti. Asunnon osuudeksi katsotaan tällöin 1/4 päivärahasta, ellei paikallisesti muuta sovita.

3 Matkustussääntö

Työpaikkaa varten voidaan vahvistaa matkustussääntö, jossa ulkomailla tehtävän työn työehdoista määrätään tästä työehtosopimuksesta poikkeavasti edellyttäen, että matkustussäännön mukaisten etujen on paikallisella sopimuksella todettu kokonaisuutena ottaen olevan samantasoiset kuin tässä työehtosopimuksessa on ulkomaan työn osalta määrätty.

25 § Muita korvauksia

Vaalit

1. Työnantaja korvaa valtiollisia ja kunnallisia vaaleja varten lain mukaan asetetun vaalilautakunnan tai –toimikunnan jäsenenä toimivalle työntekijälle sen ansionmenetyksen, mikä hänelle aiheutuu siitä, että vaalilautakunta tai –toimikunta kokoontuu hänen työaikanaan.

Merkipäivät

2. Työntekijällä on oikeus 50- ja 60-vuotispäivänään saada säännöllistä työaikaa vastaava palkallinen vapaa työstä silloin, kun kyseinen päivä sattuu hänen työvuoroluettelon tai työajan tasoittumisjärjestelmän mukaiseksi työpäiväkseen.

Kutsunta

3. Työnantaja korvaa asevelvollisuuskutsuntaan osallistuvalla työntekijällä hänelle siitä aiheutuvan ansion menetyksen.

Reservin harjoitukset

4. Työnantaja maksaa työntekijälle reservin harjoitusten ajalta palkkaa siten, että työntekijä saa valtion maksaman reserviläispalkan kanssa täydet palkkaedut. Määräystä sovelletaan myös niihin, jotka pelastuslain nojalla koulutetaan väestönsuojelun erikoistehtäviin.

Hautaus- ja vihkiäispäivät

5. Työntekijällä on oikeus saada palkallista vapaata työstä läheisen omaisensa hautauspäivänä sekä omana vihkiäispäivänään. Läheisenä omaisena pidetään työntekijän aviopuolisoa ja

samassa taloudessa asuvaa avopuolisoa, lapsia ja ottolapsia, hänen vanhempiaan ja isovanhempiaan, veljiään ja sisariaan sekä aviopuolison vanhempia.

V SOSIAALISET MÄÄRÄYKSET

26 § Sairausajan palkka

Karenssipäivä

1. Työnantaja maksaa työntekijälle, joka työnantajan hyväksymän selvityksen mukaan on sairauden tai tapaturman vuoksi estynyt tekemästä työtä, sairausajan palkkana täyden palkan toisen sellaisen sairauspäivän alusta, joka työssä oltaessa olisi ollut työntekijän työpäivä.

Jos työntekijä sairastuu uudelleen samaan sairauteen enintään 30 kalenteripäivän kuluessa siitä päivästä, jolloin viimeksi maksettiin sairausajan palkkaa tai päivärahaa, jatkuu sairausajan palkan maksaminen ilman karenssipäivää, jos korvausajanjakso ei tämän sairauden osalta ole tullut täyteen. Sairausajan palkan maksamista jatketaan ilman karenssipäivää, kunnes sairaus tai sairausajan palkanmaksujakso päättyy.

Työkyvyttömyyden toteaminen

Työntekijän työkyvyttömyys todetaan ensisijaisesti yrityksen työterveyslääkärin lääkärintodistuksella. Muun lääkärin kuin työterveyslääkärin antama todistus työkyvyttömyydestä riittää perusteeksi sairausajan palkan maksamiselle tapauksissa, joissa hoidon kiireellisyyden, työterveyslääkärin kaukaisen sijainnin, vastaanottoajan soveltumattomuuden, erikoislääkärin tutkimuksen tarpeellisuuden, matkatyön, omalääkärijärjestelmän käyttämisen tai muun perustellun syyn vuoksi työterveyslääkärin käyttö ei ole mahdollista.

Korvausjakso

Sairausajan palkkaa maksetaan sen pituiseen ajanjaksoon sisältyviltä työpäiviltä, kuin seuraavasta käy ilmi:

Työsuhde, joka ennen työkyvyttömyyden alkua on jatkunut yhdenjaksoisesti

Ajanjakson pituus kalenteripäivinä

vähintään 1 kk:n mutta alle 3 v.	28 päivää
3 vuotta mutta alle 5 v.	35 päivää
5 vuotta mutta alle 10 v.	42 päivää
10 vuotta tai kauemmin	56 päivää

Jos henkilö sairastuu uudelleen samaan sairauteen 30 kalenteripäivän kuluessa, käsitellään poissaoloja yhtenä sairautena.

Alle 1 kuukauden työsuhde

Jos sairaudesta tai tapaturmasta johtuva työkyvyttömyys alkaa ennen kuin työsuhde on jatkunut yhden kuukauden, maksaa työnantaja sairausajan palkkana 50 % työntekijän henkilökohtaisesta aikapalkasta, kuitenkin enintään niiltä työajan tasoittumisjärjestelmän mukaisilta työpäiviltä, jotka ovat työkyvyttömyyden alkamispäivän ja sen jälkeisen 9 arkipäivän pituisen ajanjakson sisällä. Karenssipäivältä maksettavan palkan suhteen ja myös muutoinkin noudatetaan tämän pykälän määräyksiä.

Jos työntekijälle sairausvakuutuslain mukaan kuuluva oikeus päivärahaan alkaa aikaisemmin, lyhenee vastaavasti aika, jolta palkkaa on maksettava.

Karenssipäivän poistuminen

Sairausajan palkkaa maksetaan myös karenssipäivältä, mikäli

- työntekijän työsuhde ennen työkyvyttömyyden alkua on yhdenjaksoisesti kestänyt vähintään 6 kuukautta, tai
- sairauden aiheuttama työkyvyttömyys on jatkunut kauemmin, kuin sairastumispäivän ja seitsemän seuraavaa arkipäivää, tai
- mikäli työkyvyttömyys on aiheutunut työtapaturmasta.

Sairastuminen kesken työpäivän

Jos työntekijän työkyvyttömyys alkaa kesken työpäivän tai –vuoron, maksetaan hänelle palkkaa työpäivän tai –vuoron loppuun.

Sairausajan palkan epääminen

2. Sairausajan palkkaa ei kuitenkaan makseta, jos työntekijä on aikaansaanut sairauden tai tapaturman tahallisesti, rikollisella toiminnallaan, kevytmielisellä elämällään tai muulla törkeällä tuottamuksella.

Vähennykset

3. Sairausajan tai synnytysloman palkasta vähennetään, mitä työntekijä saa saman työkyvyttömyyden tai synnytyksen takia samalta ajanjaksolta päivä- tai äitiysrahaa taikka siihen verrattavaa muuta korvausta lain tai sopimuksen perusteella. Työnantajalla ei kuitenkaan ole oikeutta vähentää ko. korvausta sairausajan tai synnytysloman palkasta siltä osin kuin korvausta maksetaan työntekijälle hänen kokonaan tai osaksi itse kustantamansa vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella.

Siltä ajalta, jolta työnantaja on työntekijälle maksanut sairausajan tai synnytysloman palkan, hän on oikeutettu nostamaan itselleen palautuksena työntekijälle tulevan edellisen kappaleen mukaisen päivä- tai äitiysrahan tai siihen verrattavan korvauksen taikka saamaan sen määrän takaisin työntekijältä, ei kuitenkaan enempää kuin maksamansa määrän.

Jos päivärahaa tai siihen verrattavaa korvausta ei työntekijästä itsestään johtuvista syistä makseta tai jos se maksetaan vähäisempänä kuin mihin hänellä lain mukaan olisi ollut oikeus, työnantajalla on oikeus vähentää sairaus- tai synnytysloman palkasta se päiväraha tahi sen osa, mikä työntekijän laiminlyönnin johdosta on jäänyt suorittamatta.

4. Työntekijälle, joka on työnantajan tukeman sairauskassan jäsen, työnantaja on velvollinen maksamaan 1. kohdan mukaisen sairausajan palkan ehdolla, että sairauskassa vapautetaan suorittamasta hänelle sairausavustusta siltä ajalta jolta työnantaja 1. kohdan mukaisesti on palkkaa maksanut. Mikäli sairauden tai tapaturman aiheuttama työkyvyttömyys jatkuu yli sen ajan, jolta työnantaja 1. kohdan nojalla on velvollinen palkkaa maksamaan, vastaa sairauskassa sääntöjensä mukaisesti jatkuvan avustuksen suorittamisesta.
5. Jos työpaikalla toimii sairausvakuutuslain alainen kassa, työnantaja voi toteuttaa kohtaan 1 perustuvat velvollisuutensa siten, että kassa maksaa myös 1. kohdan edellyttämän sairausajan palkan ja työnantaja suorittaa kassalle kannatusmaksun, joka vastaa puheena olevasta sairaus vakuutuslain ulkopuolella suoritettavasta avustuksesta aiheutuvia kustannuksia.

Ilmoitusvelvollisuus

6. Työntekijä on velvollinen viipymättä ilmoittamaan työnantajalle sairastumisestaan.

Sairausajan palkan maksujärjestelmän menettelytapaohjeet

Työkyvyttömyys todetaan työnantajan hyväksymällä todistuksella

- Työkyvyttömyys todetaan yrityksen työterveyslääkärin tai muulla työnantajan hyväksymällä lääkärintodistuksella, ellei tästä ohjeesta muuta johdu.
  - Taannehtiva lääkärintodistus hyväksytään, mikäli lääkäri on kirjoittanut todistukseen erityiset perusteet taannehtivuudelle.

Lääkärintodistuksiin liittyvät epäselvyydet

- Työnantaja on velvollinen maksamaan sairausajan palkkaa, kun sairausajan palkan perusteet ja määrä on hyväksyttävästi selvitetty.
- Mikäli työnantaja ei ole hyväksynyt työntekijän esittämää lääkärintodistusta, on hänellä oikeus osoittaa työntekijä nimetyn lääkärin tarkastettavaksi. Tällöin työnantaja suorittaa lääkärintodistuksen hankkimisesta aiheutuvat kustannukset.
- Sairaslomatodistus on edellä mainituin edellytyksin hyväksyttävä todistus, jollei työnantaja perustelluin syin pysty osoittamaan väärinkäytöstä. Mahdolliset epäselvyydet on selvitettävä paikallisesti asianosaisten kesken. Mikäli tämä ei onnistu, saatetaan asia työmarkkinoilla vallitsevan normaalin neuvottelujärjestelmän välityksellä sairauslomatodistuksia käsitteleviin viranomais- ja asiantuntijaelimiin.

Palkkaetujen väärinkäyttö on työ sopimuksen päättämisperuste

Mikäli sairausajan palkkaetuja käytetään väärin, ei sairausajan palkkaa luonnollisestikaan makseta. Tahallinen väärinkäyttö saattaa lisäksi johtaa työ sopimuslain säännösten perusteella tapahtuvaan työ sopimuksen päättämiseen.

Sairastumisesta tulee tehdä ilmoitus työnantajalle ennen työvuoron alkua, milloin se on mahdollista.

- Työntekijän tulee ilmoittaa sairastumisestaan lähimmälle esimiehelleen tai työnantajan ilmoittamalle muulle henkilölle jo ennen työvuoron alkua, milloin se olosuhteet huomioon ottaen on suinkin mahdollista. Tähän liittyvät menettelytavat työnantajan tulee saattaa työntekijöiden tietoon.

Aikainen ilmoitus on tärkeä sen vuoksi, että työpaikalla jo työvuoron alkaessa tiedetään, onko joku mahdollisesti poissa ja miten poissaolotapauksessa työt sinä päivänä järjestetään.

- Milloin työntekijä tahallisesti laiminlyö ilmoittaa viipymättä sairastumisestaan työnantajalle, alkaa sairausajan palkan maksuvelvollisuus aikaisintaan sinä päivänä, jona ilmoitus on tehty.

Sairauspoissaolojen aiheuttamien ongelmien vähentäminen

- Liitot kiinnittävät paikallisten osapuolten huomiota sairauksien ja tapaturmien ennalta ehkäisevään toimintaan. Osapuolten yhteinen etu on saada poissaolot mahdollisimman vähäisiksi.

- Liitot seuraavat tarkemmin sovitulla tavalla sairauspoissaolojen kehittymistä ja selvittävät tarvittaessa keinoja poissaolojen aiheuttamien tuotannollisten ongelmien selvittämiseksi.
- Työnantajan ja luottamusmiesten tulee yhdessä pyrkiä ohjaamaan työntekijöitä työehtosopimuksen sairausajan palkkaa koskevien määräysten oikeaan soveltamiseen.

Uusille työntekijöille asiaa koskevaa valistusta ja ohjausta on suositeltavaa jakaa heti perehdyttämisen yhteydessä.

Korvaava työ

Työntekijä ja työterveyslääkäri voivat keskenään sopia ns. korvaavan työn tekemisestä, mikäli työntekijän terveydentila sen mahdollistaa. Tämän jälkeen työntekijä ja hänen esimiehensä sekä tarvittaessa työterveyshuollon asiantuntija selvittävät onko työntekijälle mahdollista osoittaa korvaavaa työtä. Korvaavan työn pitää olla tarkoituksenmukaista ja mahdollisuuksien mukaan työntekijän normaaleja työtehtäviä vastaavaa. Tilanteesta riippuen korvaavan työn tekemisen sijaan työntekijälle voidaan järjestää koulutusta.

27 § Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa sekä hoitovapaa

1. Työntekijän äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa sekä hoitovapaa määräytyvät työsopimuslain ja sairausvakuutuslain perusteella.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Sairausvakuutuslain mukaan äitiysvapaan pituus on 105 arkipäivää ja vanhempainvapaaan pituus enintään 158 arkipäivää. Lapsen isällä on lisäksi oikeus 1 - 18 arkipäivän mittaiseen enintään neljässä osassa pidettävään isyysvapaaseen milloin tahansa äitiys- tai vanhempainrahakaudella. Lisäksi isällä on tietyissä sairausvakuutuslain 23 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa oikeus isyysrahaan enintään 12 arkipäivältä.

Äitiysvapaan palkka

2. Työntekijälle, jonka työsuhte on jatkunut vähintään kuusi kuukautta ennen synnytystä, maksetaan äitiysvapaan ajalta palkkaa 26 § 1. kohdan mukaisten ajanjaksojen ajalta työsopimuslain 4. luvun 1 § perusteella tulevan äitiysvapaan alkamispäivästä lukien.

Äitiysvapaan ajalta ei makseta palkkaa, jos työntekijä siirtyy äitiysvapaalle hoitovapaalta.

Isyysvapaan palkka

3. Kuuden (6) päivän isyysvapaajaksolta työntekijälle maksetaan säännöllisen työajan palkka. Isyysajan palkan maksussa noudatetaan samoja säännöksiä kuin äitiysvapaan palkan maksamisessa.

Kokonaissuunnitelma

4. Perhevapaista on ilmoitettava työsopimuslain 4 luvussa säädetyn mukaisesti.
5. Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaalta tai hoitovapaalta palaavalla työntekijällä on oikeus palata aikaisempaan tai siihen rinnastettavaan työhön.

28 § Sairaalan lapsen hoito

Alle 10-vuotiaan oman tai muun kodissa pysyvästi asuvan lapsen äkillisestä sairastuessa, maksetaan äidille tai isälle tai lasta huoltavalle henkilölle, joka asuu vakituisesti yhteisessä taloudessa äidin tai isän kanssa tämän työehtosopimuksen sairausajan palkkaa koskevan määräyksen mukainen korvaus lapsen hoidon järjestämiseksi tai hoitamiseksi välttämättömästä, lyhyestä tilapäisestä poissaolosta. Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että molemmat vanhemmat ovat ansiotyössä ja että poissaolosta annetaan työehtosopimuksen sairausajan palkan maksamista koskevien määräysten mukainen selvitys. Edellä sanottua sovelletaan sekä yksinhuoltajuuteen että yhteishuoltajuuteen.

Samana sairastumisen johdosta korvausta maksetaan vain toiselle huoltovastuullisista.

Vaikeasti sairas lapsi

Työntekijällä, jonka lapsi sairastaa valtioneuvoston päätöksessä n:o 1315/89 tarkoitettua vaikeaa sairautta, on oikeus olla poissa työstä osallistuakseen lapsensa hoitoon, kuntoutukseen tai hoidon opastukseen sovituaan poissaolosta etukäteen työnantajan kanssa.

Pöytäkirjamerkintöjä:

1. Selvitys lapsen sairaudesta

Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että lapsen sairaudesta ja sen aiheuttamasta poissaolosta vaaditaan sama selvitys kuin työehtosopimuksen ja yrityksessä mahdollisesti omaksutun käytännön mukaan vaaditaan työntekijän omasta sairaudesta. Yleensä tämä merkitsee lääkärintodistuksen hankkimista lapsen sairaudesta. Jos kuitenkin

työpaikalla hyväksytään työntekijän sairastumistapauksessa jokin muu selvitys, tämän tulee riittää myös lapsen sairastumisen vuoksi tapahtuvan poissaolon selvittämiseksi.

2. Milloin poissaolo on välttämätön lapsen hoidon järjestämiseksi tai hoitamiseksi

Poissaolo on sallittu sopimuksen mukaan sekä lapsen äidille, isälle. tai jommankumman kanssa vakituisesti samassa taloudessa asuvalle lasta huoltavalle henkilölle. Edellytyksenä poissaololle on molempien huoltovelvollisten ansiotyössä olo. Lähtökohtana on, että työntekijän tulisi ensisijaisesti pyrkiä järjestämään hoito. Vasta silloin, kun tähän ei ole mahdollisuuksia, voi jompikumpi huoltovelvollisista jäädä hoitamaan lasta. Poissaolotapauksissa työntekijältä vaaditaan selvitykseksi poissaolon välttämättömydestä tieto lapsen hoitopaikan sekä samassa taloudessa asuvien perheenjäsenten hoitomahdollisuudesta ja sopivuudesta tehtävään. Työnantajalle ei tarvitse antaa selvitystä naapurien, kunnallisten kodinhoitajien ym. hoitajien puutteesta. Perheenjäsenillä tarkoitetaan kyseisen lapsen vanhempia, isovanhempia sekä lapsen vanhempia sisaruksia sekä muita työntekijän taloudessa eläviä.

3. Lapsi sairastuu kesken työpäivän

Jos sopimuksen muut edellytykset ovat olemassa, työntekijälle tulee korvata poissaolotapauksessa palkka työehtosopimuksen mukaisesti. Yleensä tämä merkitsee sitä, että työntekijä saa lapsen sairastumispäivältä palkan työvuoronsa loppuun asti. Sairastumispäivää seuraava päivä on yleensä sairausloman ensimmäinen päivä, johon sovelletaan muun muassa työehtosopimusten karenssiaikaa koskevia määräyksiä.

4. Saman sairauden uusiutuminen

Jos lapsi sairastuu uudelleen samaan sairauteen 30 kalenteripäivän kuluessa, suoritetaan työehtosopimuksen sairausajan palkka myös lapsen hoidon osalta ilman karenssia.

Sopimuksen tarkoitamana saman sairauden uusimisena ei pidetä kahden tai useamman lapsen sairastumista peräkkäin alle 30 kalenteripäivän välein samassa perheessä. Myöskään työntekijän ja lapsen peräkkäin sattuvat sairaudet eivät keskenään muodosta työehtosopimuksen tarkoittamaa uusiutumistapausta.

5. Poissaolon pituus

Sopimuksessa mainitulla lyhyellä tilapäisellä poissaololla tarkoitetaan yhden, kahden, kolmen tai neljän päivän poissaoloa. Poissaolon pituus on aina arvioitava tapaus tapaukselta ottaen huomioon muun muassa hoidon järjestämismahdollisuudet ja sairauden laatu. Sopimus ei siten merkitse automaattista oikeutta neljän päivän palkalliseen enimmäispoissaoloon.

Poissaolon ollessa sovittua pitemmän, ei korvausta suoriteta. Sairasta lasta ei voida aina jättää yksin sairauden jatkuessa pitempäänkin kuin sen ajan, jolta korvausta suoritetaan.

6. Lapsen sairastumisesta aiheutuvan poissaolon vaikutus työntekijän vuosiloman ansaitsemiseen

Vuosilomalin 3 § luettelo työssäolopäivien veroisista päivistä ei sisällä lapsen sairastumisesta johtuvia poissaolopäiviä. TT ja SAK ovat kuitenkin sopineet, että palkallinen poissaolo lapsen äkillisen sairastumisen johdosta ei vähennä vuosiloman ansaitsemista. Tämän mukaan ko. poissaolopäivät rinnastetaan lain tarkoitamiin työssäolopäivien veroisiin päiviin.

7. Yksinhuoltaja

Sopimuksen tarkoittamassa mielessä katsotaan yksinhuoltajaksi myös henkilö, joka ilman erillistä asumusero- tai avioeropäätöstä pysyvästi on muuttanut asumaan erilleen aviopuolisostaan sekä henkilö, jonka puoliso on estynyt osallistumasta lapsen hoitoon asevelvollisuuden suorittamisen tai reservin harjoitusten vuoksi.

8. Molemmat vanhemmat vuorotyössä

Jos lapsen vanhemmat ovat saman työnantajan palveluksessa vuorotyössä siten, että vanhempien työvuorot osuvat peräkkäin, varataan kotona olevalle vanhemmalle mahdollisuus ilman palkan menetystä hoitaa äkillisesti sairastunutta lasta siihen saakka, kunnes toinen vanhemmista palaa työvuoroltaan kotiin. Tällaisen palkallisen poissaolon pituus on se aika, mikä kuuluu edestakaiseen työmatkaan.

29 § Lääkärintarkastukset

Lakisääteiset terveystarkastukset

Työnantaja korvaa säännöllisen työajan ansion, jonka työntekijä menettää työhön liittyvissä lakisääteisissä tai työnantajan määräämissä terveystarkastuksissa tai niihin liittyvissä matkoissa.

Muut lääkärintarkastukset

Työnantaja korvaa ansion seuraavissa tapauksissa:

Kysymyksessä on sairastumis- tai tapaturmatapaus, jossa on välttämätöntä päästä nopeasti lääkärintarkastukseen

tai muissa sairastumis- tai tapaturmatapauksissa, jos aikaa lääkärin-tarkastukseen ei ole saatavissa kohtuullisen ajan kuluessa työajan ulkopuolella.

Muihin lääkärintarkastuksiin rinnastetaan lääkärintarkastukseen liittyvät lääkärin määräämät laboratorio- ja röntgentutkimukset. Niihin rinnastetaan myös aikaisemmin todetun kroonisen sairauden hoidon määrittämiseksi suoritettu lääkärintarkastus sekä raskauteen liittyvät lääkärintarkastukset ja tutkimukset.

Samoin niihin rinnastetaan syöpäsairauden ja äkillisen hammassairauden aiheuttama hoitotoimenpide.

Työntekijän on ilmoitettava lääkäriin menostaan etukäteen työnantajalle. Jos tämä ei ole mahdollista, on ilmoitus tehtävä välittömästi, kun se on mahdollista. Työntekijän on esitettävä selvitys lääkärintarkastuksesta, odotus- ja matka-ajoina edellisessä kappaleessa mainituissa ja niihin rinnastetuissa tapauksissa myös siitä, ettei hän voinut saada vastaanottoa työajan ulkopuolella.

Mikäli työntekijä saa lääkärintarkastuksen ajalta sairausajan palkkaa, ei korvausta ansionmenetyksestä lääkärintarkastusta koskevien sopimusmääräysten nojalla suoriteta.

Laskenta

Edellä tarkoitettu ansionmenetyksensä määräytyy työehtosopimuksen sairausajan palkanlaskentasääntöjen mukaan. Lakisääteisten terveystarkastusten osalta maksetaan matkakorvaukset työehtosopimuksen matkakorvauksia koskevien periaatteiden mukaisesti.

30 § Työturvallisuus

1. TT:n ja SAK:n välistä työturvallisuuskeskusta koskevaa sopimusta työjärjestyksineen noudatetaan tämän työehtosopimuksen osana.
2. Tämän ohella työnantaja noudattaa työturvallisuudessa sekä tapaturma- ja ammattitautivaaran torjumisessa lain määräyksiä sekä työsuojeluviran-omaisten antamia ohjeita.
3. Kun kemikaaleja otetaan työssä käyttöön, työnantajan on selvitettävä missä määrin ne ovat vaarallisia ja huolehdittava suojaustoimenpiteistä sekä turvalliseen käyttöön liittyvästä tiedottamisesta työntekijöille. Erityisesti on annettava opetusta käyttöturvallisuustiedotteista ja pakkausmerkinnöistä.
4. Työturvallisuuslaissa tarkoitettuun perehdyttämiseen ja työnopastukseen sisällytetään tarpeelliset yritykseen ja työtehtäviin liittyvät ympäristön-suojeluasiat.
5. Liitot suosittelevat, että työpaikassa, jossa ei lainsäädännön nojalla ole perustettava työsuojelutoimikuntaa eikä muusta työsuojelun yhteis-toimintamuodosta ole paikallisesti sovittu, pidetään työnantajan koolle

kutsumana vähintään puolivuositain työsuojelun yhteistoimintakokous.

Työsuojelun yhteistoimintakokouksessa käsitellään työpaikan ympäristö-asioita, arvioidaan olosuhteita ja työkykyä ylläpitävää toimintaa sekä asetetaan kehittämistavoitteita.

Työntekijöitä kokouksessa edustaa työsuojeluvaltuutettu. Ellei valtuutettua ole valittu, niin työntekijöitä edustaa pääluottamusmies tai muu heidän valitsemansa henkilö.

31 § Ryhmähenkivakuutus

Työnantaja on velvollinen ottamaan ryhmähenkivakuutuksen, jota toteutettaessa noudatetaan keskusjärjestöjen TT:n ja SAK:n antamia ohjeita.

32 § Vuosiloma

Loman pituus

1. Työntekijä saa vuosiloman tai sitä vastaavan vapaa-ajan vuosilomalain mukaan. Työntekijällä on oikeus saada lomaa kaksi arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskaudelta. Työntekijällä, jonka työsuhde on lomakautta edeltävän lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä keskeytymättä jatkunut vähintään vuoden, on oikeus saada tältä lomanmääräytymisvuodelta 2,5 arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymis-kuukaudelta. Tämän ohella noudatetaan keskusjärjestöjen välillä 21.3.2005 allekirjoitettua lomapalkkasopimusta.

Vuosiloma annetaan lomakautena ellei paikallisesti toisin sovita.

Pöytäkirjamerkintä:

1. Keskeytymättömässä vuorotyössä vuosiloma tai sen osa voi sijoittua työajan tasoittumisjärjestelmiin sisältyviin vapaajaksoihin ellei paikallisesti toisin sovita.
2. Jos lomakautena 2.5. – 30.9. välisenä aikana annettavaan lomajaksoon sisältyy sunnuntain lisäksi muita lakisääteisesti lomapäiviä kelpaamattomia päiviä, määräytyy työehtosopimuksen 9 § 2. kohdan tarkoittama työaika näitä päiviä vastaten lyhyemmäksi.
3. Jos työt keskeytetään loman ajaksi, ei niille työntekijöille, joilla ei ole oikeutta lomaan, suoriteta keskeytysajalta palkkaa eikä lomaan oikeutetuillekaan pitemmältä ajalta kuin heille on lain mukaan tuleva lomaa.

4. Jos työt keskeytetään loman ajaksi ja työntekijä, jolla ei ole oikeutta lomaan tai ei niin pitkään lomaan kuin keskeytys kestää, haluaa tehdä työtä tänä aikana, pyritään sitä hänelle mahdollisuuksien mukaan järjestämään.
5. Paikallisesti voidaan sopia, että lomapalkka kokonaan, tai osa siitä maksetaan normaalina palkanmaksupäivänä.

Lomaltapaluuuraha

6. Työntekijälle, joka aloittaa vuosilomansa ilmoitettuna tai sovituna ajankohtana ja palaa työhön heti vuosiloman päätyttyä, suoritetaan lomaltapaluuurahana 50 % hänen tämän työehtosopimuksen mukaisesta vuosilomapalkastaan.
7. Lomaltapaluuurahasta puolet suoritetaan ennakkona vuosilomapalkan maksamisen yhteydessä. Tätä osaa eivät koske edellä määritellyt lomaltapaluuta koskevat edellytykset.
8. Lomaltapaluuuraha maksetaan myös, jos työntekijä välittömästi ennen vuosiloman alkamista tai vuosiloman päätyttyä työsuhteen kestäessä on ollut pois työstä työnantajan suostumuksella tai vuosilomalain 7 § 2. momentissa mainitun syyn takia.
9. Työstä poissaolo hoitovapaan vuoksi rinnastetaan tilanteisiin, joissa työntekijä on poissa työnantajan suostumuksella. Edellytyksenä lomaltapaluuurahan maksamiselle on, että työntekijä palaa työhön hoitovapaalta työehtosopimuslain tarkoittaman ilmoituksen tai siihen myöhemmin perustellusta syystä tehdyn muutoksen mukaisesti.
10. Lomaltapaluuuraha maksetaan myös vanhuus-, työkyvyttömyys-, varhennetulle vanhuus- tai yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtyvälle työntekijälle sekä työntekijälle, joka asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen palaa työhön palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain edellyttämällä tavalla.
11. Jos työntekijän määräaikainen työsuhde tai toistaiseksi voimassaoleva työsuhde muusta kuin hänestä itsestään johtuvasta syystä päättyy lomakauden (2.5. – 30.9.) aikana, maksetaan hänelle lomaltapaluuuraha kesken jääneen tai kokonaan pitämättä olevan, edellisen lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä ansaitun kesäloman osalta.
12. Lomaltapaluuuraha maksetaan sen palkanmaksun yhteydessä, jolloin työntekijän palkka lomaltapaluuupäivältä maksetaan. Jos vuosiloma on jaettu, suoritetaan kunkin loman osan päätyttyä sitä vastaava osa lomaltapaluuurahasta.

Lomaltapaluuuraha voidaan paikallisesti sopia maksettavaksi joko yhtenä tai useampana eränä kuitenkin niin, että se on kokonaan maksettu viimeistään ennen seuraavan lomanmääräytymisvuoden alkua.

Jos työntekijän työsuhde päättyy ennen lomaltapaluuurahan edellä tarkoitettulla tavalla sovittoa maksamisajankohtaa, maksetaan se työsuhteen päätyttyä, mikäli työntekijä muutoin on siihen tämän työehtosopimuksen mukaan oikeutettu.

Paikallisesti voidaan sopia lomaltapaluuurahan tai sen osan korvaamisesta vastaavalla vapaalla, joka on pidettävä lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä.

33 § Ruokailu- ja vaatesuojat

1. Kullekin työpaikalle tai sen välittömään läheisyyteen varustetaan tarkoitustaan vastaavat ruokailuhuoneet ja lukittavat vaatesuojat, jotka pidetään työnantajan toimesta puhtaina ja lämpiminä. Samoin varataan kullekin työmaalle tarpeelliset pesulaitteet.
2. Raikasta vettä pidetään työntekijöiden saatavana.

VI LUOTTAMUSMIEHET, TYÖSUOJELUVALTUUTETUT JA AMMATTIOSASTO

34 § Luottamusmiehet ja työsuojeluvaltuutetut

Liittojen välistä yleissopimusta noudatetaan tämän työehtosopimuksen osana.

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun korvaus 1.1.2013

Työntekijöiden määrä	Vapautus h/viikko	Korvaus/euroa/kk
-20	1	70
21-40	5	70
41-70	8	92
71-100	11	101
101-175	15	120
176-220	18	128
221-320	27	138
321-420	30	159
421-	kokonaan vapautettu	160

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun korvaukset 1.7.2014

Työntekijöiden määrä	Vapautus	
	h/viikko	Korvaus/euroa/kk
-20	1	74
21-40	5	74
41-70	8	97
71-100	11	106
101-175	15	126
176-220	18	134
221-320	27	145
321-420	30	167
421-	kokonaan vapautettu 168	

Päälouottamusmiehelle myönnettävän vapaa-ajan pituutta vahvistettaessa todetaan työpaikan työntekijäin lukumäärä välittömästi ennen päälouottamusmiesvaaleja sekä vastaavana ajankohtana vuoden kuluttua vaalien jälkeen. Työntekijöiden lukumäärään ei kuitenkaan lasketa alle 3 kuukauden määräaikaisessa työsuhteessa olevia. Tämän mukaan todetun vapautuksen pituutta noudatetaan seuraavaan tarkistukseen saakka.

Päätoimisen päälouottamusmiehen peruspalkan tulee vähintään seurata sen ammattiryhmän palkkakehitystä, johon hän on kuulunut tullessaan valituksi päälouottamusmieheksi.

35 § Ammattiosaston kokoukset

TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n rekisteröidyllä alayhdistyksellä ja sen työpaikalla olevalla osastolla, työhuonekunnalla tai vastaavalla on mahdollisuus työajan ulkopuolella (ennen työajan alkamista, ruokatauolla tai välittömästi työajan päätyttyä, sekä erikseen sovittaessa myös viikkolepoon kuuluvana aikana) järjestää kokouksia työpaikan työsuhteita koskevista kysymyksistä seuraavin edellytyksin:

- Kokouksen pidosta työpaikalla tai muussa tämän sopimuksen tarkoittamassa paikassa on sovittava työnantajan kanssa, mikäli mahdollista, kolme päivää ennen aiottua kokousta.
- Työnantaja osoittaa kokouspaikan, joka on joko työpaikalla tai työpaikan läheisyydessä, työnantajan hallinnassa oleva, tarkoitukseen soveltuva paikka. Ellei tällaista ole, on kysymyksestä tarvittaessa neuvoteltava tarkoituksenmukaisen ratkaisun löytämiseksi. Kokouspaikkaa valittaessa on huomiota kiinnitettävä mm. siihen, että työturvallisuudesta, työhygieniasta ja paloturvallisuudesta annettuja määräyksiä voidaan noudattaa ja että kokous ei häiritse liike- tai tuotantotoimintaa.

- Pidettävän kokouksen menosta ja järjestyksestä sekä kokoustilojen siisteydestä vastaavat kokoustilojen varauksen tehnyt järjestö ja järjestäjät. Järjestön luottamushenkilöiden tulee olla kokouksessa saapuvilla.
- Kokouksen järjestäjillä on oikeus kutsua kokoukseen työehtosopimuksen osapuolena olevan liiton ja sen alayhdistyksen sekä asianomaisten keskusjärjestöjen edustajia.
- TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n toimihenkilöllä on oikeus, sovituaan siitä ensin työnantajan kanssa, käydä tutustumassa olosuhteisiin tämän työehtosopimuksen soveltamispiiriin kuuluvalla työpaikalla.

36 § Ammattiyhdistysjäsenmaksun pidättäminen

Työnantaja pidättää, jos työntekijä on antanut siihen valtuutuksen, työntekijän palkasta palkanmaksukausittain TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n jäsenmaksut ja tilittää ne TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n nimeämälle pankkitilille. Pidättäminen suoritetaan siten, kuin Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön välillä on erikseen sovittu. Työntekijälle annetaan kalenterivuoden tai työsuhteen päätyttyä verotusta varten todistus pidätetystä summasta.

37 § Ilmoitustaulut

TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n ja paikallisen osaston ilmoituksia ja tiedonantoja saadaan tehdasalueella kiinnittää vain työnantajan sitä varten osoitettaville ilmoitustauluille. Ilmoitukset eivät saa olla ristiriidassa tämän työehtosopimuksen kanssa eivätkä työnantajaa tai hänen edustajaansa loukkaavia.

VII NEUVOTTELUJÄRJESTYS**38 § Henkilökohtaiset työsuhteet**

Työntekijän tulee selvittää työsuhteeseensa liittyvä asia esimiehensä kanssa. Ellei työntekijä ole saanut asiaa selvitettyksi suoraan esimiehensä kanssa, voi hän saattaa asian hoidettavaksi osaston tai vastaavan yksikön luottamusmiehen ja työnantajan edustajan välisiin neuvotteluihin. Ellei asiaa näinkään saada selvitettyksi, voi edellä mainittu luottamusmies siirtää sen päälouottamusmiehen hoidettavaksi.

39 § Paikallinen sopiminen

Työehtosopimuksessa erikseen mainituista asioista voidaan paikallisesti sopia toisin tämän työehtosopimuksen neuvottelujärjestyksen mukaisesti joko työnantajan ja työntekijän tai työnantajan ja luottamusmiehen kesken. Sopimus voidaan solmia määräajaksi tai olemaan voimassa toistaiseksi. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus voidaan irtisanoa kolmen kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen, ellei irtisanomisajasta ole muuta sovittu.

Luottamusmiehen ja työnantajan välillä tehty sopimus sitoo työnantajaa sekä kaikkia luottamusmiehen edustamia työntekijöitä. Sopimus on solmittava kirjallisena, jos jompikumpi sopijapuoli sitä pyytää. Milloin sopimus on tehty kirjallisena, se on työehtosopimuksen osa ja sitä sovelletaan senkin jälkeen kun työehtosopimuksen voimassaolo muutoin on lakannut.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Kun kysymys on koko yritystä, työosastoa tai suurempaa työryhmää koskevasta asiasta, sovitaan siitä luottamusmiehen kanssa.

Paikallisesti sovittavat asiat on merkitty työehtosopimuskirjasen lopussa olevaan asiahakemistoon.

40 § Erimielisyyksien sovittelu**Neuvotteluvollisuus**

1. Jos työnantajan ja työntekijän välillä syntyy erimielisyyttä tämän sopimuksen soveltamisesta tai tulkinnasta, on työpaikalla pyrittävä sovintoon neuvottelemalla työnantajan ja työntekijän kesken. Neuvottelut on aloitettava ensi tilassa ja viimeistään kahden viikon kuluessa siitä kun neuvotteluesitys on tehty. Neuvottelut on käytävä tarpeetonta viivytystä välttäen.
2. Ellei edellä 1. kohdassa mainittua asiaa saada työpaikalla selvitettyksi, voidaan se alistaa liittojen ratkaistavaksi. Jos toinen paikallinen osapuoli haluaa alistaa asian liittojen ratkaistavaksi on asiasta laadittava muistio, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat ja jossa on selostettu erimielisyyttä koskeva asia sekä molempien osapuolten kanta yksityiskohtaisine perusteluineen. Muistiosta on annettava molemmille paikallisille osapuolille kappale.
3. Erimielisyys, jota ei liittojen välisissä neuvotteluissa ole voitu selvittää, voidaan saattaa työtuomioistuimen käsiteltäväksi.

VIII ERINÄISET MÄÄRÄYKSET**41 § Teollisuusalojen ammattiliiton hallintoelimiä kokoukset**

Työntekijällä, joka on valittu Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n hallitukseen, valtuustoon tai liittokokoukseen, on oikeus saada vapautusta työstä osallistuakseen näiden hallintoelimiä virallisiin kokouksiin.

Työntekijän on ilmoitettava vapautuksen tarpeestaan niin pian kuin mahdollista ja esitettävä asianmukainen selvitys kokoukseen tarvitsemastaan ajasta.

42 § Koulutus

Koulutustoiminnan osalta noudatetaan liittojen välisen yleissopimuksen määräyksiä.

43 § Rationalisointi

1. Liittojen välistä yleissopimusta noudatetaan tämän työehtosopimuksen osana.
2. Työn- ja aikatutkimuksiin nähden noudatetaan niitä perusteita, jotka on sovittu liittojen välisessä yleissopimuksessa.

44 § Yrityksen sisäinen tiedotustoiminta

Yrityksen sisäisen tiedotustoiminnan osalta noudatetaan liittojen välisen yleissopimuksen määräyksiä.

45 § Ulkopuolisen työvoiman käyttö

1. Yrityksen on rajoitettava laina- eli komennusmiesten käyttö työhuippujen tasaamiseen tai muutoin ajallisesti taikka laadullisesti rajoitettuun sellaisiin tehtäviin, joita työn kiireellisyyden, rajoitetun kestoajan, ammattitaitovaatimusten, erikoisvälineiden tai muiden vastaavien syiden vuoksi ei voida suorittaa yrityksen omilla työntekijöillä. Epäterveenä työvoiman vuokrauksena on pidettävä toimintaa, jossa eri työvoimaa hankkivien yritysten toimittamat lainamiehet pidemmän aikaa työskentelevät yrityksen normaalissa työssä sen vakinaisten työntekijäin rinnalla ja saman työnjohdon alaisena. Liittojen välistä yleissopimusta noudatetaan tämän työehtosopimuksen osana.

2. Työsopimukselle ei saa antaa sellaista muotoa, jonka mukaan kysymyksessä olisi itsenäisten yrittäjiin keskeinen urakkasopimus silloin, kun kyseessä itse asiassa on työehtosopimus.

46 § Järjestäytymismääräyksiä

1. Työnantaja on oikeutettu järjestämään työajan ja tuotannon tarkkailun käyttämällä kulunvalvontaan soveltuvia tai muita laitteita. Järjestelyn tulee olla sellainen, ettei se aiheuta työntekijälle turhaa ajanhukkaa.
2. Työntekijä, joka haluaa jäädä pois työstä, ilmoittakoon siitä esimiehelle, joka myöntää vapautuksen, mikäli työtehtävät sen sallivat. Sairastumisesta tehtävästä ilmoituksesta työnantajalle on säännökset 26 §:ssä.
3. Kun työntekijä poistuu työpaikalta ja on olemassa perusteltu syy, hänelle voidaan suorittaa tarkastus. Tarkastusta toimitettaessa voidaan puuttua työntekijän yksityisyyden suojaan ainoastaan siinä laajuudessa kuin tarkastuksen tarkoituksenmukainen suorittaminen edellyttää.
4. Väkiuomien hallussapito ja nauttiminen on tehtaan alueella ehdottomasti kielletty.

47 § Sopimuksen voimassaolo

1. Tämä sopimus on voimassa 30.11.2016 saakka jatkuen sen jälkeen vuoden kerrallaan, ellei sitä viimeistään kahta kuukautta ennen sen päättymistä ole kummaltakaan puolelta kirjallisesti irtisanottu.
2. Uudesta työehtosopimuksesta neuvoteltaessa ovat tämän työehtosopimuksen määräykset voimassa siihen asti, kunnes uusi työehtosopimus on tehty tai sopimusneuvottelut ovat päättyneet.

* * *

Tätä työehtosopimusta on tehty kaksi yhtäpitävää kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Helsingissä marraskuun 7. päivänä 2013

KEMIANTEOLLISUUS KT RY

TEAM TEOLLISUUSALOJEN
AMMATTILIITTO RY

ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJA KEMIAN PERUSTEELLISUUDEN TYÖNTEKIJÖITÄ KOSKEVIEN TYÖEHTOSOPIMUSTEN UUDISTAMISEKSI TYÖMARKKINAKESKUSJÄRJESTÖJEN TYÖLLISYYS- JA KASVUSOPIMUKSEN MUKAISESTI

Aika 7.11.2013

Paikka Kemianteollisuus KT ry, Eteläranta 10, Helsinki

Läsnä **Kemianteollisuus KT ry**
Pekka Hotti

TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry
Timo Vallittu

Suomen kansantalouden työllistämiskyky sekä mahdollisuudet turvata hyvinvointi yhteiskunnan rahoitukseen tarvittava talouskasvu ovat vaarantuneet kansainvälisen epävarmuuden jatkumisen, nopeiden rakennemuutosten välittömien seurauksien sekä kilpailukyvyyn riittämättömyyden vuoksi. Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat tämän vuoksi sopineet 30.8.2013 pitkäkestoisesta ja kokoavasta kasvusopimuksesta, jonka päämääränä on talouden kääntäminen terveelle kasvu-uralle lisäämällä työllisyyttä, tukemalla kaikkien palkansaajien ostovoimaa ja ansiokehitystä tasapuolisesti sekä parantamalla yritysten menestymismahdollisuuksia globaalissa kilpailussa.

Todettiin, että osapuolina olevat liitot ovat tänään allekirjoittaneet työmarkkinakeskusjärjestöjen edellä mainitun työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisen neuvottelutuloksen kemian perusteellisuuden työehtosopimuksen uudistamisesta vuosille 2014–2016.

1 Sopimuskausi

Tämä sopimus on voimassa 1.3.2014–30.11.2016.

Todettiin, että uusi työehtosopimus korvaa 1.3.2014 lukien osapuolten kesken ajalle 1.2.2012–28.2.2014 allekirjoitetut työehtosopimukset.

2 Palkantarkistukset ajalle 1.3.2014–30.6.2015

Työntekijän henkilökohtaista palkkaa, mutta ilman palvelusaikalisää ja muita erillisiä lisiä, korotetaan 1.7.2014 lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta lukien yleiskorotuksella, jonka suuruus on 12 senttiä tunnilta tai 20 euroa kuukaudessa.

Osa-aikaiselle työntekijälle maksettavan korotuksen määrä lasketaan sovittun työajan ja täyden työajan suhteessa.

Paikallinen sopiminen palkantarkistuksen ajankohdasta

Yritys- tai työpaikkakohtaisesti voidaan sopia yleiskorotuksen maksuajankohdasta (aikaistamisesta tai myöhentämisestä) toisin.

Palkankorotuksen ajankohdasta neuvotellaan ja sovitaan paikallisesti työnantajan ja pääluottamusmiehen kesken. Sopimus tehdään kirjallisesti. Ellei edellä mainittua sopimusta tehdä 31.5.2014 mennessä, toteutetaan korotus 1.7.2014 lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta lukien.

Mikäli sovitaan korotuksen ajankohdan myöhentämisestä, tulee samalla sopia muutoksesta mahdollisesti aiheutuneen ansionmenetyksen korvaamisesta vastaavalla kertaluontoisella erällä. Erotus maksetaan viimeistään yleiskorotuksen toteuttamisajankohdasta.

Mikäli yrityksissä tehdään yleiskorotuksen luonteisia palkankorotuksia työehtosopimuksen palkankorotuksista poikkeavina ajankohtina, voidaan ne sopia otettavaksi huomioon työehtosopimukseen perustuvia yleiskorotuksia toteutettaessa. Tällöin työntekijälle on ilmoitettava, että korotus pitää sisällään yleiskorotuksen.

2.1 TVL-palkat 1.7.2014

Kemian perusteellisuuden työnvaativuusluokkapalkat 1.7.2014 alkaen

TVL	pisteet	snt/h	€/kk
1	33–58	1118	1810
2	59–75	1212	1962
3	76–92	1311	2122
4	93–109	1423	2303
5	110-	1539	2493

Korotusten toteuttaminen yrityskohtaisissa palkkausjärjestelmissä

Yrityskohtaisten palkkausjärjestelmien mukaisia työnvaativuusluokkapalkkoja korotetaan 1.7.2014 lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 10 senttiä tunnille alimpaan työnvaativuusluokkaan suhteet säilyttäen.

2.2 Nuorten ohjetuntipalkat 1.7.2014

Nuorten ohjetuntipalkat	snt / h	€/ kk
15 v	826	1396
16 v	839	1417
17 v	847	1433

2.3 Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun korvaukset 1.7.2014

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun korvaukset koko sopimuskaudelle 1.3.2014 - 30.11.2016.

Luottamusmies- ja työsuojeluvaltuutetun korvaus 1.7.2014

Työntekijöiden määrä	Vapautus h/viikko	Korvaus
– 20	1	74
21–40	5	74
41–70	8	97
71–100	11	106
101–175	15	126
176–220	18	134
221–320	27	145
321–420	30	167
421-	kokonaan vapautettu	168

3 Palkantarkistukset ajalle 1.7.2015–30.6.2016

Palkantarkistusten toteutustapa, ajankohta ja suuruus

Työntekijän henkilökohtaista palkkaa, mutta ilman palvelusaikalisää ja muita erillisiä lisiä, korotetaan 1.7.2015 lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta lukien yleiskorotuksella, jonka suuruus on 0,4 %.

Paikallinen sopiminen palkantarkistuksen ajankohdasta

Yritys- tai työpaikkakohtaisesti voidaan sopia yleiskorotuksen maksuajankohdasta (aikaistamisesta tai myöhentämisestä) toisin.

Palkankorotuksen ajankohdasta neuvotellaan ja sovitaan paikallisesti työnantajan ja pääluottamusmiehen kesken. Sopimus tehdään kirjallisesti. Ellei edellä mainittua sopimusta tehdä 31.5.2015 mennessä, toteutetaan korotus 1.7.2015 lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta lukien.

Mikäli sovitaan korotuksen ajankohdan myöhentämisestä, tulee samalla sopia muutoksesta mahdollisesti aiheutuneen ansionmenetyksen korvaamisesta vastaavalla kertaluontoisella erällä. Erotus maksetaan viimeistään yleiskorotuksen toteuttamisajankohdasta.

Mikäli yrityksissä tehdään yleiskorotuksen luonteisia palkankorotuksia työehtosopimuksen palkankorotuksista poikkeavina ajankohtina, voidaan ne sopia otettavaksi huomioon työehtosopimukseen perustuvia yleiskorotuksia toteutettaessa. Tällöin työntekijälle on ilmoitettava, että korotus pitää sisällään yleiskorotuksen.

3.1 TVL-palkat 1.7.2015

Kemian perusteellisuuden työnvaativuusluokkapalkat 1.7.2015 alkaen

TVL	pisteet	snt/h	€/kk
1	33–58	1124	1820
2	59–75	1218	1973
3	76–92	1318	2134
4	93–109	1430	2316
5	110-	1547	2507

Korotusten toteuttaminen yrityskohtaisissa palkkausjärjestelmissä

Yrityskohtaisten palkkausjärjestelmien mukaisia työnvaativuusluokkapalkkoja korotetaan 1.7.2015 lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 6 senttiä alimpaan työnvaativuusluokkaan suhteet säilyttäen.

3.2 Nuorten ohjetuntipalkat 1.7.2015

Nuorten ohjetuntipalkat	snt/h	€/kk
15 v	829	1401
16 v	842	1423
17 v	850	1439

3.3 Vuorolisät 1.7.2015

Iltavuorolisä on 115 senttiä tunnilta ja yövuorolisä 215 senttiä tunnilta.

4 Neuvottelut 3. vuoden palkantarkistuksista

Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaan keskusjärjestöt tarkastelevat kesäkuussa 2015 yleistä taloudellista tilannetta, rakenteellisen uudistusten toteutumista, työllisyyden, viennin ja kilpailukyyn kehitystä sekä näihin vaikuttavia tekijöitä. Selvitystyössä käytetään tarvittaessa ulkopuolista tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikuntaa ja ulkopuolisia asiantuntijoita. Tarkastelun perusteella työmarkkinakeskusjärjestöt sopivat kolmatta vuotta koskevan palkkaratkaisun kustannusvaikutuksesta.

Mikäli edellä mainitussa työmarkkinakeskusjärjestöjen välisissä neuvotteluissa ei päästä yksimielisyyteen viimeistään 15.6.2015, neuvottelevat tämän sopimuksen sopijaosapuolet kolmatta sopimusvuotta koskevan palkantarkistuksen toteutuksesta edellä mainittua selvitystyötä apuna käyttäen ja siten, että ratkaisu yritys- ja toimipaikkakohtaiset erot huomioiden vahvistaa vientisektoriin kilpailukykyä ja työllisyyttä. Mikäli palkantarkistuksia koskevissa neuvotteluissa ei päästä yksimielisyyteen 30.10.2015 mennessä, päättyy sopimus 31.12.2015.

5 Tekstimuutokset 1.3.2014 alkaen

5.1 Muutetaan 11 § 9. Ylityön määräytyminen työaikamuodon vaihtuessa

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

9. Jos työntekijä työskentelee työviikon aikana eri työaikamuodoissa, katsotaan ylityöksi asianomaisella viikolla eniten noudatetun työvuoroluettelon mukaisen työaikamuodon ylittävät tunnit, ellei ole sovittu näiden tuntien vaihtamisesta vapaa-aikaan.

5.2 Muutetaan 18 § 3. Palkanmaksu

Muutetaan seuraavasti:

3. Työntekijälle on palkanmaksun yhteydessä annettava palkkalaskelma kirjallisesti tai sähköisesti.

Pöytäkirjamerkintä

Ennen siirtymistä sähköiseen palkkalaskelmaan, työnantaja tiedottaa muutoksen ajankohdasta ja huolehtii, että työntekijä osaa ja pystyy tulostamaan tarvittaessa palkkalaskelman. Muussa tapauksessa palkkalaskelma annetaan kirjallisesti.

5.3 Muutetaan 19 § Kuukausipalkka

Kuukausipalkkaan siirtyminen (ei Öljy-, maakaasu- ja petrokemian tuoteteollisuus)

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

1. Muutettaessa tuntipalkka kuukausipalkaksi, kerrotaan voimassaolevaa tuntipalkkaa luvulla 169.

Kuukausipalkan osittaminen

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

2. Jos työntekijällä ei ole oikeutta saada palkkaansa koko palkanmaksukaudelta, saadaan kuukausipalkkaisen työntekijän tuntipalkka jakamalla kuukausipalkka päivä-, ja kaksivuoro- ja keskeytyvässä kolmivuorotyössä luvulla 159 ja keskeytymättömässä kolmivuorotyössä luvulla 155.

5.4 Muutetaan 20 § Keskituntiansio

Lisätään pykälän alkuun:

Yrityksissä, joissa peruspalkka tai ansion menetyksen korvaaminen on laskettavissa yksinkertaisemmin esimerkiksi siitä syystä, että yrityksen käytössä on pelkästään aikapalkka, ei ole velvollisuutta ottaa käyttöön seuraavassa kuvattavaa keskituntiansiota. Tällöin esimerkiksi ylityötilanteessa korotetaan kaikkia palkan osia.

Poistetaan pöytäkirjamerkintä 1 ja lisätään seuraava pöytäkirjamerkintä:

Pöytäkirjamerkintä:

Jos työntekijälle ei voida määrittää keskituntiansiota edellisen palkkakauden tai edellisen vuosineljänneksen mukaan esimerkiksi pitkäaikaisen sairausloman, äitiysloman, vuorotteluvapaan, vähäisten työtuntien tai muun vastaavan syy johdosta, käytetään keskituntiansion määrittelyyn edellisen kokonaisen palkkakauden keskituntiansiota mahdollisilla yleiskorotuksilla korotettuna tai vastaavan työntekijäryhmän voimassaolevaa keskituntiansiota.

Samoin voidaan menetellä, jos henkilökohtainen keskituntiansio poikkeaa kohtuuttomasti ja aiheettomasti ilman noudatettuun työaikamuotoon (esimerkiksi vuorottajat ja tuuraajat), työtehtävään tai suorituspalkkatyöhön liittyvää perustetta vastaavan työntekijäryhmän voimassaolevasta keskituntiansiosta.

5.5 Muutetaan 26 § Sairausajan palkka, Korvaava työ**Muutetaan toisen kappale ensimmäinen virke:**

Tämän jälkeen työntekijä ja hänen esimiehensä sekä tarvittaessa työterveyshuollon asiantuntija selvittävät onko työntekijälle mahdollista osoittaa korvaavaa työtä.

5.6 Muutetaan 28 § Sairaalan lapsen hoito**Muutetaan kuulumaan seuraavasti:**

Alle 10-vuotiaan oman tai muun kodissa pysyvästi asuvan lapsen äkillisesti sairastuessa, maksetaan äidille tai isälle tai lasta huoltavalle henkilölle, joka asuu vakituisesti yhteisessä taloudessa äidin tai isän kanssa tämän työehtosopimuksen sairausajan palkkaa koskevan määräyksen mukainen korvaus lapsen hoidon järjestämiseksi tai hoitamiseksi välttämättömästä, lyhyestä tilapäisestä poissaolosta. Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että molemmat vanhemmat ovat ansiotyössä ja että poissaolosta annetaan työehtosopimuksen sairausajan palkan maksamista koskevien määräysten mukainen selvitys. Edellä sanottua sovelletaan sekä yksinhuoltajuuteen että yhteishuoltajuuteen.

Saman sairastumisen johdosta korvausta maksetaan vain toiselle huolto-vastuullisista.

Muutetaan pöytäkirjamerkintöjä 2:

2. Milloin poissaolo on välttämätön lapsen hoidon järjestämiseksi tai hoitamiseksi

Poissaolo on sallittu sopimuksen mukaan sekä lapsen äidille, isälle tai jommankumman kanssa vakituisesti samassa taloudessa asuvalle lasta huoltavalle henkilölle. Edellytyksenä poissaololle on molempien huoltovollisten ansiotyössä olo. Lähtökohdiana on, että työntekijän tulisi ensisijaisesti pyrkiä järjestämään hoito. Vasta silloin, kun tähän ei ole mahdollisuuksia, voi jompikumpi huoltovollisista jäädä hoitamaan lasta. Poissaolotapauksissa työntekijältä vaaditaan selvitykseksi poissaolon välttämättömyydestä tieto lapsen hoitopaikan sekä samassa taloudessa asuvien perheenjäsenten hoitomahdollisuudesta ja sopivuudesta tehtävään. Työnantajalle ei tarvitse antaa selvitystä naapurien, kunnallisten kodinhoitajien ym. hoitajien puutteesta. Perheenjäsenillä tarkoitetaan

kyseisen lapsen vanhempia, isovanhempia sekä lapsen vanhempia sisarusia sekä muita työntekijän taloudessa eläviä.

5.7 Muutetaan Irtisanomissuojasopimus 19 § Takaisinottaminen**Siirretään 5 § Takaisinottaminen Irtisanomissuojasopimuksen 19 § yhteyteen ja muutetaan:**

Tämän pykälän ja työ sopimuslain 6 luvun 6 §:n mukaisesta työntekijän takaisin ottamisesta voidaan poiketa työnantajan ja työntekijän välillä tehtävällä kirjallisella sopimuksella. Ennen sopimuksen tekemistä tiedotetaan luottamusmiehelle sopimuksen sisällöstä. Sopimuksen tekemisessä työntekijällä on oikeus käyttää luottamusmiehen asiantuntemusta.

6 Jatkuva neuvottelu

Jatkuvan neuvottelun tavoitteena on edistää yhteistoimintaa työpaikoilla, kehittää alan työllisyyttä ja tuottavuutta, valmistella sopimuskauden aikana muutoksia työehtosopimuksiin sekä laatia yhteisiä soveltamisohjeita työpaikoilla hankaliksi koettuihin tilanteisiin.

Osapuolet toteuttavat jatkuvan neuvottelun periaatetta sopimuskauden aikana siten, että sopimuskauden aikana neuvotellaan ja etsitään ratkaisua erillisiin teemoihin. Osapuolet voivat neuvotella muistakin esiin tulevista asioista toisen osapuolen esityksestä.

Neuvotteluissa sovitut tekstimuutokset hyväksytään sopijaosapuolten hallinnoissa ja tulevat voimaan erikseen sovittuna aikana.

Jatkuvalla neuvottelulla laaditaan vuosittain erillinen suunnitelma, jossa suunnitellaan ennalta tavoitteet ja aikataulu.

Jatkuvan neuvottelun teemat sopimuskaudella 2014–2016

- Yhteistoiminnan ja neuvottelujärjestelmien kehittäminen
- Nuorten työllisyyden helpottaminen
- Tuottavuuden kehittäminen
- Työaikajärjestelyt, työ- ja perhe-elämän, sekä asiakastarpeiden yhteensovittaminen
- Sairauspoissaolot
- Ulkopuolisen työvoiman, sekä vuokratyövoiman käytön ongelmat
- Säännöllisen työajan ansion rakenteen uudistus
- Kokonaispalkkaudistus
- Työssä jaksaminen
- Ikäohjelmien käyttö ja yksilölliset työurasuunnitelmat
- Tasa-arvoinen työyhteisö – tasapuolinen kohtelu
- Erimielisyyksien ennaltaehkäisy työpaikoilla – yhteiset tulkinnot
- Yrityksen talouden vakauttaminen kriisitilanteessa
- Työehtosopimuksen rakenteen uudistus

- Ratkaistaan työntekijän työnvaativuusluokan muuttuessa palkan muodostuminen keskeytyvässä ja keskeytymättömässä kolmivuorotyössä tilanteessa, jossa 1.1.2009 työaikauudistuksen yhteydessä henkilö on saanut hyväkseen ko. työaikamuodon mukaisen korotuksen henkilökohtaiseen tunti- tai kuukausipalkkaansa siten, ettei työntekijän työaikamuodon mukainen korotus henkilökohtaisesta palkasta leikkaannu. Muutos tulee voimaan 1.1.2015.

7 Allekirjoituspöytäkirjamerkinnot

7.1 Tulos- ja voittopalkkiot

Tulos- ja voittopalkkiot ovat yrityskohtaisia palkanlisäjä. Niihin sisältyy riski siitä, että niitä ei makseta, jos asetettuja tulos- ja voittotavoitteita ei saavuteta.

Tulospalkkiona maksettava lisä voi perustua esimerkiksi työpaikan tuotannollista toimintaa ilmaisevien tunnuslukujen kehitykseen, taloudelliseen kehitykseen ja asetettujen kehitystavoitteiden saavuttamiseen tai näiden kaikkien tunnuslukujen yhdistelmiin.

Voittopalkkiona maksettava lisä voi perustua esimerkiksi yrityksen käyttökatteeseen tai sen jälkeiseen kannattavuutta osoittavaan erään.

Yritysjohdon päätettävissä olevien tulos- ja voittopalkkioiden käyttö, määräytymisperusteet ja perusteiden muuttuminen selvitetään työntekijöille ennen niiden käyttöönottoa.

7.2 Työhyvinvointi

Työhyvinvointitoiminta on jatkuvaa ja kokonaisvaltaista työn, työympäristön ja työyhteisön kehittämistä. Henkilöstön hyvinvointi luo edellytyksiä myös menestyville liiketoiminnalle. Työikäisen väestön väheneminen korostaa työurien pidentämiseksi suunnattujen toimien tärkeyttä.

Liitot asettivat vuonna 2010 Hyvää huomenta - Hyvää huomista -hankkeen, jonka tavoitteena on edistää työhyvinvointia, kehittää osaamista, pidentää työuria, vähentää sairastavuutta ja lisätä tuottavuutta. Hankkeen tarkoituksena on etsiä uusia näkökulmia, ideoita sekä konkreettisia keinoja ja työvälineitä työhyvinvointiin yhdessä työmarkkinaosapuolten ja yritysten kanssa.

Sopijapuolten yhteinen Hyvää huomenta –Hyvää huomista – hanketta jatketaan sopimuskaudella hyödyntäen hankkeesta saatuja kokemuksia. Sopimuskaudella keskitytään erityisesti johtamisen, työyhteisötaitojen ja toimivan työyhteisön kysymyksiin. Liitot kannustavat ja tukevat työpaikkoja työhyvinvointihankkeiden toteuttamisessa eri tavoin.

Työhyvinvointi on työyhteisön ja yksilöiden erilaiset tarpeet tunnistavaa yhteen sovitettavaa johtamista ja työyhteisötaitojen hallintaa. Perhetilanne, työvuorot, fyysinen kunto ja henkinen jaksaminen vaikuttavat eri-ikäisten yksilöiden ja sitä

kautta koko työyhteisön työvireeseen. Työn rakentaminen yksilön vahvuuksien varaan tuottaa koko työyhteisölle lisäarvoa.

7.3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat

Liitot pitävät tärkeänä, että kehityskeskustelussa tai vastaavassa käydään läpi työntekijän yksilölliset koulutustarpeet.

Tulevaisuuden muutostarpeisiin perustuvan koulutussuunnitelman tekeminen ja sen toteuttaminen edistävät ketteryyttä, innovatiivisuutta, työurien pidentymistä ja työntekijöiden työllistymistä.

Eduskunnan käsittelyssä on syksyllä 2013 lakiesityksiä, jotka liittyvät henkilöstön osaamisen suunnitelmalliseen kehittämiseen. Niiden on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2014 alusta lukien. Lainsäädännön taustalla on raamisopimuksen tekemisen jälkeen 2011 alkanut keskustelu työntekijöiden kouluttamisesta. Lakiuudistusten johdosta työnantaja saa ylimääräisen verovähennyksen lainsäädännön vaatimusten mukaisesti tehdyn koulutussuunnitelman toteuttamisesta.

Liittojen välinen työryhmä opastaa ja kouluttaa Kemianteollisuus ry:n jäsenyritysten henkilöasioista vastaavia, esimiehiä ja luottamushenkilöitä koulutussuunnitelman laatimiseen, joka vastaa tulevaisuudessa työntekijöiden osaamisessa tapahtuvia kehitys- ja muutostarpeita ja samalla oikeuttaa ylimääräiseen verovähennykseen.

8 Sopimuksen voimassaolo

8.1 Sopimuskauden päätyminen

Työehtosopimus on voimassa 30.11.2016 saakka jatkuen sen jälkeen vuoden kerrallaan, ellei sitä viimeistään kahta kuukautta ennen sen päättymistä ole kummaltakaan puolelta kirjallisesti irtisanottu.

Uudesta työehtosopimuksesta neuvoteltaessa ovat työehtosopimuksen määräykset voimassa siksi, kunnes uusi työehtosopimus on tehty tai sopimusneuvottelut ovat päättyneet.

9 Neuvottelutuloksen hyväksyminen

Sovittujen palkankorotusten ja muiden muutosten voimaantulo edellyttää osapuolten hallintojen käsittelyä ja hyväksyntää.

10 Neuvottelutuloksen allekirjoittaminen

Neuvottelutuloksen syntyminen vahvistetaan neuvottelijoiden allekirjoituksilla.

KEMIANTEOLLISUUS KT RY

Pekka Hotti

TEAM TEOLLISUUDEN AMMATTILIITTO RY

Timo Vallittu

Liitteet LIITE 1: Työehtosopimukseen tehtävät tekniset muutokset

LIITE 1

TYÖEHTOSOPIMUKSEEN TEHTÄVÄT TEKNISET MUUTOKSET

Poistetaan Yleissopimuksesta kohta Työsuojeluvaltuutetun ajankäytön laskeminen tarpeettomana.

KEMIAN PERUSTEOLLISUUDEN TYÖNTEKIJÖIDEN PALKKAUSJÄRJESTELMÄ

1 Palkkausjärjestelmän rakenne

Työntekijän henkilökohtainen kokonaispalkka muodostuu kolmesta elementistä; tehtäväkokonaisuuden vaativuuteen perustuvasta tehtäväkohtaisesta palkanosasta, henkilökohtaiseen osaamiseen ja työsuoritukseen perustuvasta henkilökohtaisesta palkanosasta sekä työsuhteen yhtäjaksoiseen keston perustuvasta palvelusvuosisästä.

Tehtävien vaativuus

Tehtävien vaativuuden arviointi suoritetaan tehtävän vaativuutta kuvaavilla mittareilla; osaaminen, tehtäväkokonaisuuden laajuus ja monialaisuus, tehtäväkokonaisuuden hoitamiseen liittyvät vastuu- ja vuorovaikutus- sekä olosuhde- ja kuormitustekijät. Jokaiselle mittarille liitot ovat laatineet asteikot ja näitä vastaavat pisteet. Arviointi voi tuottaa minimissään 33 pistettä ja maksimissaan 145 pistettä. Työntekijän tehtäväkohtaisen palkan määrittelyyn käytettävä tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmä käyttöön ottoon ja ylläpitoon liittyvine toiminta-ohjeineen on painettu erilliselle liitteelle. Tehtävien vaativuuden arviointi suoritetaan työpaikoilla tehtäväkuvausten perusteella työnantajan ja työntekijöiden edustajien välisenä yhteistyönä, nimetyn arviointiryhmän toimesta.

Henkilökohtainen palkansa

Työntekijälle voidaan hänen henkilökohtaisen työsuoritukseensa tms. seikkaan perustuen maksaa myös henkilökohtaista palkanosaa. Henkilökohtaisen palkanosan määrittelyn tulee tapahtua systemaattisesti ja arvioitavien asioiden tulee tukea yrityksen toimintatapoja ja tavoitteita. Työntekijöiden sitoutuminen ja hyväksyntä järjestelmään saavutetaan, kun sen sisällöstä ja käyttöönotosta keskustellaan työntekijöiden edustajien kanssa jo järjestelmää suunniteltaessa. Työntekijöille ja heidän edustajilleen selvitetään pätevyyden ja suorituksen arvioinneissa käytettävät perusteet ja työntekijän niin halutessa myös itseään koskevat arvioinnin tulokset. Esimies-alaiskeskustelut ovat suositeltava tapa henkilökohtaisen palautteen antamiseen ja pätevyöitymistarpeen kartoitukseen.

Palvelusaikalisä

Palvelusaikalisän suuruus määräytyy työsuhteen kestoajan perusteella 14 B § mukaisesti.

2 Palkan muodostuminen

Palkkausjärjestelmässä työntekijän henkilökohtainen palkka muodostuu työn vaativuusluokan mukaisesta tunti- tai kuukausipalkasta ja mahdollisesta henkilökohtaisten tekijöiden mukaan määräytyvästä palkanosasta.

Lisäksi maksetaan kemian perusteollisuuden työehtosopimuksen mukaisesti palvelusaikalisästä vuoro- ym. lisät, suorituspalkat sekä mahdolliset muut tulos-, voittopalkkio- jne. erät.

3 Tehtävän vaativuusluokkien mukaiset palkat

Täysin työkykyisten, 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden luokkapalkat on kirjattu työehtosopimuksen 14 §:ään.

Kyseisiä TVL-palkkoja ei sovelleta niissä yrityksissä / toimipaikoissa, joissa 1.2.2001 oli käytössä yrityskohtainen palkkausjärjestelmä tai joissa on sovittu entiseen palkkausjärjestelmään perustuvan yrityskohtaisesti sovelletun järjestelmän säilyttämisestä palkkausjärjestelmänä.

Uusi työntekijä

Uuden työntekijän palkkaa määrättäessä käytetään koulutus- ja harjaantumisajalta työntekijän sisääntulopalkkana luokkapalkkaa, jota maksetaan ao. luokkapalkkaa yhtä luokkaa alemmasta tehtävästä.

Tätä palkkaa maksetaan kunnes työntekijä hallitsee ko. työn tyydyttävästi. Harjaantumisajan pituuteen vaikuttavat työn luonne ja työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet. Tämän vuoksi tulee ko. ajan pituus määritellä kussakin tapauksessa erikseen.

4 Yrityskohtaiset järjestelmät

Edellä 3. kohdan 2. kappaleessa tarkoitettuja yrityskohtaisia palkkausjärjestelmiä käytettäessä on paikallisesti sovittava myös siitä, miten työehtosopimusratkaisujen yhteydessä sovittujen yleiskorotusten lisäksi mahdollisesti sovittavat järjestely- ja muut korotuserät niissä järjestelmissä toteutetaan niin, että korotukset käytössä olevasta palkkausjärjestelmästä riippumatta toteutuvat kustannusvaikutukseltaan työehtosopimuksessa sovittun suuruisena.

5 Palkkausjärjestelmän ylläpito ja palkka

Liitot toteavat, että yrityksissä on syytä luoda pelisäännöt järjestelmän ylläpitämistä varten.

Tehtävän tai sen sisällön muuttuessa on tarkistettava, onko muutoksella merkitystä vaativuusluokitukseen. Muutoksesta mahdollisesti aiheutuva palkan korotus toteutetaan seuraavan palkanmaksukauden alusta alkaen.

Jos työntekijä siirtyy toiseen tehtävään tai hänen tehtävänsä sisältö muuttuu niin oleellisesti että tehtävän vaativuusluokka muuttuu, voi työntekijän henkilökohtainen palkanosa leikkautua.

Tehtävänkuvauksia ja tehtäväkokonaisuuksien vaativuusluokitusta tulee tarkastella säännöllisin väliajoin, vähintään kerran vuodessa. Tarkastelun yhteydessä varataan työntekijöiden edustajalle/edustajille tai työpaikalle mahdollisesti perustetulle arviointiryhmälle tilaisuus tuoda esiin näkemyksiään luokituksesta, järjestelmän toimivuudesta ja mahdollisesti esiin tulleista ongelmista.

6 Ohjeistus ja erimielisyyksien ratkaiseminen

Liitot opastavat ja ohjaavat palkkausjärjestelmän soveltamisessa ja antavat pyydettyä perusteltuja lausuntoja. Erimielisyystapauksissa noudatetaan kemian perusteellisuuden työehtosopimuksen 40 § mukaista neuvottelu- järjestelmää.

Liitot ovat laatineet yhteisen koulutusaineiston ohjaamaan ja opastamaan paikallisia osapuolia palkkausjärjestelmän sisältöä, ylläpitoa jne. koskevissa asioissa.

LAJUUS JA MONIALAISUUS	LA1 Tehtävät ja/tai työt eivät vaihtelee	LA2 Tehtävät ja työt vaihtelevat ajoittain	LA3 Tehtävät vaihtelevat merkittä- västi samalla osaamis- alueella	LA4 Tehtävät vaihtelevat eri osaamis- alueilla
OSAAMINEN				
O1 OHJEIDEN NOUDATTAMINEN Tehtävälle on annettu yksityiskohtaiset ohjeet. Tehtävät tehdään ohjeita noudattaen. Suppea kokemusvaatimus.	14	19		
O2 OHJEIDEN SOVELTAMINEN Tehtävälle on selkeät ohjeet, joiden soveltaminen edellyttää kokemuksen kautta hankittuja tietoja.	22	27	33	
O3 VALITSEVAA HARKINTAA Tehtävän suorittamista koskevat ohjeet yleisluontoisia. Harkintatilanteissa eri vaihtoehtojen välillä edellytetään kokemuksen kautta hankittujen ammatillisten tietojen hallintaa.	32	37	43	50
O4 SOVELTAVAA HARKINTAA Tehtäväannot yleisluontoisia. Kokemusta sekä ammattitietoa ja -taitoa vaativia itsenäisiä harkintatilanteita esiintyy usein.	44	49	55	62
O5 HARKINTAA, RATKAISUJA, SUUNNITTELUJA Tehtäväannot ovat tavoitteellisia. Tehtävät saattavat olla uusia. Harkintatilanteet ja tarvittavat ratkaisut edellyttävät pitkää alan kokemusta ja laajojen ammattitietojen hallintaa.		63	69	76

VASTUU	VA1	VA2	VA3	VA4
Työn suorittamisen ja siinä vaadittavien ratkaisujen merkittävyys	Vastuu työn suorittamisesta ja tuloksista tavanomaisesti. Työllä vaikutuksia pääasiassa oman työn tuloksiin	Vastuu työn suorittamisesta ja tuloksista huomattava. Työllä suorat vaikutukset työryhmän tuloksiin.	Vastuu työn suorittamisesta merkittävä. Työllä vaikutuksia osaston toimintaan.	Vastuu työn suorittamisesta ja tuloksista on suuri. Työllä merkittävät vaikutukset yksikön tai yrityksen toimintaan
	10	15	20	25

VUOROVAIKUTUS	VU1	VU 2	VU3	VU4
Vuorovaikutuksella mitataan työn hoitamiseen liittyvien yhteyksien määrä, suuntautumista sekä vaikuttamisen luonnetta	Työyhteydet ovat tavanomaisia, pääasiassa työn lähipiirissä	Tavanomaista enemmän yhteyksiä oman työryhmän/-osaston sisällä tai yrityksen muiden työryhmien / osastojen välillä	Huomattavasti oma-aloitteisia yhteyksiä omasta työryhmästä/-osastosta ulospäin yrityksen sisällä tai tavanomaisia yhteyksiä yrityksestä ulospäin	Merkittävästi oma-aloitteisia yhteyksiä asiakkaisiin tai vastaaviin sidosryhmiin yrityksen ulkopuolelle
	5	10	15	20

OLOSUHTEET	
Olosuhdetekijöillä tarkoitetaan työpaikalla esiintyviä olosuhteista aiheutuvia haittatekijöitä, kuten esimerkiksi; melu, pöly, liikaisuus, huoneilman kuivuus, kosteus, savu, kaasu, höyry, kuumuus, kylmyys ja tärinä tai vaaratekijöitä esim. erityinen tapaturma-, säteily-, kemiallisista aineista aiheutuva tai suuronnettomuuden vaara.	
OS 1 Olosuhdehaittoja ei merkittävästi esiinny. Ei erityisiä vaaratekijöitä.	2
OS 2 Olosuhdehaittoja/vaaratekijöitä esiintyy jonkin verran.	6
OS 3 Työssä esiintyy merkittäviä olosuhdehaittoja, jonka johdosta työntekijä joutuu huomattavan osan työajastaan suojautumaan yhdellä tai useammalla, työntekoa merkittävästi haittaavalla suojavälineellä. Vaaratekijät ovat merkittäviä.	12

KUORMITUS	
Kuormituksella tarkoitetaan tehtävän ja siihen liittyvien erilaisten työnsien kokonaisvaltaista fyysistä ja psyykkistä kuormitusta.	
K1 Työ ei juuri aiheuta fyysistä tai psyykkistä kuormitusta.	2
K2 Työ aiheuttaa fyysistä tai psyykkistä kuormitusta tai sidonnaisuutta	6
K3 Työ aiheuttaa merkittävää fyysistä tai psyykkistä kuormitusta tai sidonnaisuutta	12

OSAAMINEN

Osaamisella mitataan itsenäisen harkinnan vaativuutta ja työn vaatimaa kokemusta.

Vaativuus on sitä suurempi

- mitä useammin harkintatilanteita esiintyy
- mitä erilaisempia ne ovat
- mitä lyhyempi on harkinta-aika
- mitä enemmän viranomaismääräykset ja -järjestelmät säätelevät työntekoa
- mitä suurpiirteisemmät ovat ohjeet
- mitä ylimalkaisempaa ja hitaampaa on palaute
- mitä laajemmat ja syvällisemmät tiedot ratkaisujen tekemiseen tarvitaan

Harkintatilanteissa tarvittavien tietojen laajuutta ja syvyyttä kuvaavat paitsi koulutustarve myös harkintatilanteissa tarvittava kokemus.

LAAJUUS JA MONIALAISUUS

Laajuudella ja monialaisuudella mitataan tehtäväkokonaisuuteen liittyvien eri töiden, tehtävien tai osaamisalueiden erilaisuutta ja määrää.

VASTUU

Vastuutekijällä mitataan työn suorittamisen ja siinä vaadittavien ratkaisujen merkittävyyttä.

Vastuu on sitä suurempi

- mitä laajemmin ne vaikuttavat tuotantoon, laatuun ja tuloksiin
- mitä merkittävämmät ovat ympäristöön, työsuojeluun ja yleiseen turvallisuuteen liittyvät vaikutukset
- mitä suuremmat ovat tehtävään liittyvät taloudelliset tai inhimilliset vaikutukset

Vastuuta ja ratkaisujen vaikutuksia tarkastellaan kokonaisuutena ja yhteisvaikutusta arvioidaan yrityksen tai yksikön toiminnan kannalta.

VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutuksella mitataan työkokonaisuuden hoitamiseen liittyvien työyhteyskien määrää, suuntautumista sekä niihin liittyvän vaikuttamisen luonnetta.

Vaativuus on sitä suurempi

- mitä monitahoisempi ja laajempi on kommunikointi- ja yhteysverkko (sisäiset tai ulkoiset asiakkaat, muut organisaatiot, viranomaiset, alihankkijat ja vastaavat sidosryhmät),
- mitä oma-aloitteisempaa yhteydenpito on,
- mitä tavoitteellisempaa se on luonteeltaan, ja
- mitä suurempaa asiantuntemusta se vaatii.

Osatekijöiden merkitys korostuu myös silloin, kun tehtäväkokonaisuuteen sisältyy työryhmän tai tiimin toiminnan ohjaamiseen tai kehittämiseen liittyviä tehtäviä tai esimiesvastuita. Vaativuus lisääntyy toiminnan itseohjautuvuuden myötä.

OLOSUHTEET

Työtehtävien olosuhdetekijöiden määrittelyllä tarkoitetaan työympäristössä vallitsevien tavanomaisten tai toistuvien olosuhdetekijöiden arviointia.

Olosuhdetekijöillä tarkoitetaan työpaikalla esiintyviä olosuhteista aiheutuvia haitta- tai vaaratekijöitä. Haittatekijöitä ovat esimerkiksi melu, pöly, liikaisuus, huoneilman kuivuus, kosteus, savu, kaasu, höyry, kuumuus, kylmyys ja tärinä. Vaaratekijöitä ovat esim. erityinen tapaturma-, säteily-, kemiallisista aineista aiheutuva vaara tai suuronnettomuusvaara.

Poikkeukselliset olosuhteet

Mikäli työssä esiintyy sellaisia poikkeuksellisia olosuhdehaittoja, joita edellä kuvatussa järjestelmässä ei ole voitu huomioida, voidaan työntekijälle paikallisesti sovitulla tavalla maksaa erillistä erityisolosuhdellisää. Kyseistä lisää maksetaan niiltä työtunneilta, jolloin poikkeuksellista olosuhdehaittaa esiintyy.

KUORMITUS

Kuormituksella mitataan tehtävän ja siihen liittyvien erilaisten työnsien kokonaisvaltaista henkistä ja ruumiillista kuormitusta.

Tehtävä on sitä vaativampi mitä enemmän se kuormittaa tekijäänsä psyykkisesti tai fyysisesti.

Psyykinen kuormitus voi olla aikapaineen alla työskentelyä, tehtävien jatkuvia keskeytyksiä ja häirintää tai yksitoikkoisuutta tai erityisen keskittymisen vaatimusta.

Työn sidonnaisuus voi aiheutua erityisen lyhytjaksoisesta tai pitkäjaksoisesta työstä tai paikkaan sidottuneisuudesta.

Fyysinen kuormitus voi aiheutua työn vaatimasta ponnistelusta nostamisten, kantamisten, epäergonomisten työasentojen tai jatkuvan liikkumisen tai muutoin raskaan työnteon vuoksi.

7 Henkilökohtaisen palkanosan määrittely

Henkilökohtaisen palkanosan määrittelyssä noudatettavat periaatteet on todettu työehtosopimuksen 14 B §:ssä.

YLEISSOPIMUS 24.11.2009**1 LUKU YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ****Lähtökohta**

Osapuolet pyrkivät edistämään työpaikoilla neuvottelusuhteita ja sopimustoimintaa sekä vaikuttamaan kolmikantavalmisteluun yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Osapuolet pyrkivät kehittämään näitä tavoitteita yhteistoiminnan eri muotoja hyväksikäyttäen sekä valvomaan osaltaan tehtyjä sopimuksia.

Perusoikeudet

Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluva yhdistymisvapaus on loukkaamaton. Tämä koskee niin työnantajia kuin työntekijöitä. Työntekijöillä on oikeus perustaa ja toimia ammattiyhdistysorganisaatioissa, eikä heitä saa tämän johdosta irtisanoa tai syrjiä työssään. Yritysten henkilöstöllä on oikeus valita edustajia edustamaan heitä yritysten sisällä käsiteltävissä asioissa. Edustajien valintaoikeus sekä heidän oikeutensa ja velvollisuutensa on määritelty laeissa ja tässä sekä muissa sopimuksissa. Yksittäisen työntekijän turvallisuus ja terveys, syrjimättömyys ja tasa-arvoinen kohtelu ovat lähtökohtana sopimusmääräyksille.

Työnjohto-oikeus

Työnantajalla on oikeus ottaa toimeen ja erottaa työntekijä ja määrätä työn johtamisesta.

Osapuolten neuvottelut ja lausuntojen pyytäminen.

Jommankumman osapuolen esittäessä työmarkkinaneuvotteluja, tulee ne mahdollisuuksien mukaan aloittaa viivytyksettä.

Osapuolet voivat yhdessä pyytää EK:n ja SAK:n lausunnon sopimusten tulkinnasta.

Osapuolten nimeämällä edustajilla on siitä työnantajan kanssa erikseen sovittaessa oikeus käydä tutustumassa olosuhteisiin edustamiensa jäsenten työpaikoilla.

Ennakoilmoitus työtaisteluista

Ennen poliittiseen tai myötätuntotyötaisteluun ryhtymistä siitä ilmoitetaan valtakunnansovittelijalle sekä toiselle sopijaosapuolelle mahdollisuuksien mukaan vähintään neljä päivää aikaisemmin. Ilmoituksessa on mainittava aiotun työtaistelun syyt, alkamishetki ja laajuus.

Soveltamisala

Tätä sopimusta sovelletaan Kemianteollisuus ry:n jäsenyrityksissä jäljempänä mainituin rajoituksin. Työpaikalla tarkoitetaan tässä sopimuksessa Kemianteollisuus ry:n jäsenyrityksen tuotantoyksikköä tai sitä vastaavaa toimintayksikköä.

Organisaatio- yms. muutokset

Työpaikan toiminnan olennaisesti supistuessa, laajentuessa taikka liikkeen luovutuksen, sulautumisen, yhtiöittämisen tai niihin verrattavan olennaisen organisaatiomuutoksen johdosta saatetaan yhteistoimintaorganisaatio tämän sopimuksen periaatteiden mukaisesti vastaamaan työpaikan muuttunutta kokoa ja rakennetta.

Lakiviittaukset

Siltä osin kuin tässä sopimuksessa ei ole toisin sovittu, noudatetaan yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia (725/78) 30.6.2007 asti ja 1.7.2007 lukien uutta lakia (254/06) sekä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettua lakia (44/2006), jotka eivät ole tämän sopimuksen osia.

2 LUKU YHTEISTOIMINTA TYÖPAIKOILLA**Kehittämistoiminta**

Työntekijöiden ja heidän edustajiensa tulee tämän sopimuksen periaatteiden mukaisesti voida osallistua työorganisaatioiden, teknologian, työolosuhteiden ja työtehtävien kehittämiseen ja muutoksen toteuttamiseen.

Kehittämistoiminnan ja siihen mahdollisesti sisältyvän uuden teknologian soveltamisen yhteydessä tulee toimia mielekkään, vaihtelevan ja kehittävänsä työn sisällön sekä tuottavuuden parantamiseksi. Näin luodaan työntekijälle mahdollisuus kehittyä työssään ja lisätä valmiuksiaan uusiin työtehtäviin.

Suorittavat toimenpiteet eivät saa johtaa sellaiseen kokonaiskuormituksen lisääntymiseen, josta aiheutuu haittaa työntekijän terveydelle tai turvallisuudelle.

Työpaikalla seurataan yhteistoiminnassa sopivin aikaväleihin tuottavuutta, tuotantoa ja henkilöstöä koskevaa kehitystä. Tarvittavista seurantarjestelmistä ja tunnusluvuista sovitaan paikallisesti.

Yhteistoiminnan toteuttaminen

Työnantajan ja työntekijöiden yhteistoiminta voi tapahtua pysyväisluonteisessa neuvottelukunnassa, kehittämishankkeiden toteuttamiseksi perustettavissa projektiryhmissä tai työnantajan ja henkilöstön välisissä neuvotteluissa. Kehittämiskohteen toteuttamista varten muodostettavassa projektiryhmässä ovat tasapuolisesti edustettuina yritys ja sen työntekijät. Työntekijät nimeävät omat edustajansa ensi sijassa kehitettävän kohteen työntekijöistä.

Ellei toisin sovita, yhteistoimintalain mukainen neuvottelukunta on perustettava yrityksen tai sen osaan silloin kun henkilöstön määrä on yli 200, mikäli kaikki henkilöstöryhmät sitä haluavat.

Kehittämistoiminnan toteuttamiseksi voidaan paikallisesti sopia sellaisen yhteistoimintaelimen perustamisesta, joka käsittelee kehittämistoimintaan sisältyvät asiat. Se voi korvata erilliset yhteistoiminta- ja työsuojelutoimikunnat sekä muut vastaavat toimikunnat. Sama yhteistoimintaelin voi vastata myös yhteistoimintalain, työsuojelun valvontalain, työterveyshuoltolain (1383/01) ja naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/86) mukaisista toimista ja suunnitelmista paikallisesti sovittavassa laajuudessa.

Mikäli työnantaja käyttää yrityksen kehittämistoiminnassa hyväkseen ulkopuolisen konsultin tarjoamia palveluita, vastaa työnantaja siitä, että konsulttiyrityksen toiminta on tämän sopimuksen mukaista.

On tärkeää, että kehittämistoimien suunnittelu ja käytännön toteuttaminen kytketään läheisesti yrityksen henkilöstöpolitiikkaan, erityisesti henkilöstön työhönottoon, tasa-arvon edistämiseen, sisäisiin siirtoihin, koulutukseen, tiedotukseen, työsuojeluun, työkyvyn ylläpitämiseen ja työpaikaterveydenhuoltoon.

Tyky-toiminta

Työkykyä ylläpitävä toiminta työpaikoilla on linjajohdon, henkilöstöhallinnon, työterveyshuollon ja työsuojeluorganisaation yhteistyötä. Työkykyä ylläpitävän toiminnan periaatteet, joilla ylläpidetään työssä olevien henkilöiden työkykyä ja työssä selviytymistä, sisällytetään työsuojelun toimintaohjelmaan tai työterveyshuollon toimintasuunnitelmaan. Sovittaessa voidaan edellä mainitut periaatteet sisällyttää myös työpaikalla laadittavaan kehittämistoiminta- tai muuhun vastaavaan suunnitelmaan. Työsuojelupäällikön ja -valtuutetun tehtävä on osallistua suunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen ja seurantaan.

3 LUKU YHTEISTOIMINTATEHTÄVÄT JA –ORGANISAATIOT

3.1 Luottamusmiehiä koskevat määräykset

Valitseminen

Luottamusmiehellä tarkoitetaan tässä sopimuksessa, ellei sopimuksen tekstistä muuta ilmene, ammattiosaston valitsemaa pääluottamusmiestä ja työosaston tai sitä vastaavan yksikön luottamusmiestä. Ammattiosastolla tarkoitetaan TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n rekisteröityä alayhdistystä.

Luottamusmiehen tulee olla asianomaisen työpaikan työntekijä ja perehtynyt työpaikan olosuhteisiin sen työntekijänä. Mikäli työpaikkaa varten on valittu vain yksi luottamusmies, on hän tämän sopimuksen tarkoittama pääluottamusmies.

Paikallisesti voidaan sopia siitä, että työsuojeluvaltuutetun tehtäviä hoitaa pääluottamusmies tai päinvastoin.

Pääluottamusmiehen valitsemisen lisäksi ammattiosaston esityksestä sovitaan paikallisesti siitä, mille osastolle tai osastoa vastaavaan yksikköön valitaan luottamusmies. Tällöin tulee kiinnittää huomiota siihen, että sovitut toimialueet ovat tarkoituksenmukaisia ja kattavuudeltaan sellaisia, että ne edistävät neuvottelujärjestelmän mukaista asioiden käsittelyä. Arvioinnissa on otettava huomioon myös mm. kyseessä olevan osaston työntekijöiden lukumäärä ja luottamusmiehen mahdollisuudet myös vuorotyö huomioon ottaen tavata osaston työntekijät. Paikallisesti voidaan sopia siitä, että edellä mainittu luottamusmies hoitaa työsuojeluasiamiehen tehtäviä tai päinvastoin.

Ammattiosastolla on oikeus suorittaa luottamusmiehen vaali työpaikalla. Jos vaali suoritetaan työpaikalla, on ammattiosaston kaikille jäsenille varattava tilaisuus osallistua vaaliin. Vaalin järjestäminen ja toimittaminen ei kuitenkaan saa häiritä työntekoa. Vaalijaosto ja vaalipaikoista on sovittava työnantajan kanssa viimeistään 14 vuorokautta ennen vaalin toimittamista. Työnantaja varaa ammattiosaston nimeämille henkilöille tilaisuuden vaalin toimittamiseen.

Tehtävät

Luottamusmiehen pääasiallisena tehtävänä on toimia ammattiosaston edustajana työehtosopimuksen soveltamista koskevissa asioissa.

Luottamusmies edustaa ammattiosastoa työläinsäädännön soveltamista koskevissa asioissa ja yleensä työnantajan ja työntekijän väliin suhteisiin ja yrityksen kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Luottamusmiehen tehtävänä on myös osaltaan toimia yrityksen ja henkilöstön välisen neuvottelu- ja yhteistoiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Neuvottelujärjestys

Jos syntyy epäselvyyttä tai erimielisyyttä työntekijän palkasta tai työsuhteeseen liittyvien lakien tai sopimusten soveltamisesta, on luottamusmiehelle annettava kaikki tapauksen selvittämiseen vaikuttavat tiedot.

Työsuhteeseensa liittyvä asia työntekijän tulee selvittää esimiehensä kanssa. Ellei työntekijä ole saanut edellä mainittua asiaa selvitetyn suoraan esimiehensä kanssa, voi hän saattaa asian hoidettavaksi osaston tai vastaavan yksikön luottamusmiehen ja työnantajan edustajan välisissä neuvotteluissa. Ellei asiaa näin saada selvitetyn, voi edellä mainittu luottamusmies siirtää sen pääluottamusmiehelle.

Paikallisten osapuolten yhdessä pyytessä on sopijaosapuolilla oikeus lähettää edustajansa paikalliseen erimielisyysneuvotteluun.

Ellei työpaikalla syntyneitä erimielisyyttä saada paikallisesti ratkaistuksi, noudatetaan työehtosopimuksen mukaista neuvottelujärjestystä. Jos erimielisyys koskee tämän sopimuksen tarkoittaman luottamusmiehen työsuhteen päättämistä, on paikalliset ja liittojen väliset neuvottelut lisäksi käynnistettävä ja käytävä viipymättä sen jälkeen, kun lakkauttamisen peruste on riitautettu.

3.2 Työsuojelua koskevat määräykset

Työnantaja nimeää työsuojeluyhteistoimintaa varten työsuojelupäällikön. Työntekijöiden oikeus valita työsuojeluvaltuutettu ja varavaltuutetut määräytyy työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain mukaisesti.

Tehtävät

Työsuojelupäällikön tehtävänä on muiden työsuojeluyhteistoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien ohella järjestää, ylläpitää ja kehittää työsuojeluyhteistoimintaa. Työsuojeluvaltuutetun tehtävät määräytyvät työsuojelun valvonnasta annetun lain ja asetuksen mukaan. Lisäksi työsuojeluvaltuutettu suorittaa muut tehtävät, jotka hänelle muun lainsäädännön ja sopimusten perusteella kuuluvat. Jollei muista tehtävistä ole paikallisesti sovittu, työsuojeluasiamiehen tehtävänä on osallistua toimialuettaan koskevien työsuojelun yhteistoiminta-asioiden käsittelyyn ja toteutukseen. Varavaltuutettu hoitaa työsuojeluvaltuutetun ollessa estynyt tälle kuuluvat sellaiset tehtävät, joita ei voida siirtää työsuojeluvaltuutetun esteen päättymisen jälkeen hoidettavaksi.

Asiamies

Työsuojeluasiamiesten valinnasta, lukumäärästä, tehtävistä ja toimialueesta sovitaan paikallisesti samojen valintaperusteiden mukaisesti kuin mitä kohdan 3.1 kolmannessa kappaleessa on luottamusmiehen valinnasta sovittu. Lisäksi on otettava huomioon työsuojeluriskit ja muut työoloihin vaikuttavat tekijät. Työsuojeluasiamiehen valitsevat työpaikan työntekijät keskuudestaan.

Toimikunta

Muiden työsuojelua edistävien yhteistoimintaelinten valinnasta sekä tarkoituksenmukaisesta yhteistoimintamuodosta sovitaan paikallisesti ottaen huomioon työpaikan laatu, laajuus ja työntekijöiden määrä ja tehtävien laatu sekä muut olosuhteet. Ellei muusta yhteistoimintamuodosta ole sovittu, työsuojeluyhteistoimintaa varten perustetaan työsuojelutoimikunta.

Soveltamisalan rajoitus

Tämän sopimuksen työsuojelua koskevia määräyksiä sovelletaan silloin, kun työpaikassa työskentelee säännöllisesti vähintään 20 työntekijää. Sen sijasta, mitä edellisessä virkkeessä on määrätty, on työsuojeluvaltuutettu valittava vastaavasti, kun työntekijöiden lukumäärä on vähintään 10.

3.3 Ilmoitukset

Valituista luottamusmiehistä, varamiehen toimimisesta pääluottamusmiehen sijaisena, työsuojeluvaltuutetun tai työsuojeluasiamiehen toimimisesta luottamusmiestehtävissä tai luottamusmiesten toimimisesta työsuojelutehtävissä tai luottamusmiesten toimimisesta työsuojelutehtävissä on ammattiosaston tai vastaavan ilmoitettava kirjallisesti työnantajalle. Varamiehen toimimisesta työsuojeluvaltuutetun sijaisena on työsuojeluvaltuutetun ilmoitettava työnantajalle kirjallisesti. Työnantaja ilmoittaa luottamushenkilöille, ketkä käyvät yrityksen puolesta neuvotteluja heidän kanssaan.

4 LUKU LUOTTAMUSMIESTEN JA TYÖSUOJELUVALTUUTETUN SEKÄ TYÖSUOJELUASIAMIEHEN ASEMAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

4.1 Vapautus työstä ja ansionmenetyksen korvaaminen

Vapautus

Tehtäviensä hoitamista varten pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle järjestetään tarvittaessa tilapäisesti, säännöllisesti toistuen tai kokonaan vapautus työstään. Muulle luottamusmiehelle kuin pääluottamusmiehelle, työsuojeluasiamiehelle sekä muille yrityksen ja henkilöstön väliseen tämän sopimuksen edellyttämään yhteistoimintaan osallistuville henkilöstön edustajille järjestetään tarvittaessa tilapäisesti vapautus työstä.

Arvioitaessa vapautuksen tarvetta on huomiota kiinnitettävä muun muassa ao. henkilöstöryhmään kuuluvien työntekijöiden lukumäärään, tuotannon ja toiminnan luonteeseen sekä tehtävien määrään.

Mikäli pääluottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu on vapautettu säännöllisesti toistuviksi määräajaksi työstään, tulee hänen hoitaa tehtävänsä pääsääntöisesti sinä aikana. Välttämättömien asioiden hoitamista varten tulee työnjohdon kuitenkin antaa vapautusta työstä muunakin työn kannalta sopivana aikana. Työnantaja korvaa pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansionmenetyksen edellä mainituilta ajoilta.

Ellei työsuojeluvaltuutetun vapauttamiseksi työstä ole muuta sovittu, lasketaan työsuojeluvaltuutetun ajankäyttö 1.4.1986 voimaan tulleiden toimialakohtaisten kerrointen mukaan. Vapautus on kuitenkin aina vähintään neljä tuntia neljän perättäisen viikon aikana. Mikäli luottamusmies- ja työsuojelutehtävät on yhdistetty samalle henkilölle, tämä otetaan lisäävänä tekijänä huomioon työstä vapautuksesta sovittaessa.

Ansionmenetyksen korvaaminen

Työnantaja korvaa sen ansion, jonka tässä sopimuksessa tarkoitettu henkilöstön edustaja menettää työaikana joko paikallisessa neuvottelussa työnantajien edustajien kanssa tai toimiessaan muuten työnantajan kanssa sovitussa tehtävissä.

Pääluottamusmies

Pääluottamusmiehelle maksettavasta kuukausikorvauksesta on sovittu työehtosopimuksen 34 §:ssä.

Työsuojeluvaltuutettu

Työsuojeluvaltuutetulle korvataan hänen työaikanaan suorittamien edellä tarkoitettujen työsuojelua koskevien tehtävien hoitamisesta aiheutuva ansion-

menetykset sekä lisäksi, ellei muusta ole sovittu, kuukausittain työehtosopimuksen 34 §:ssä määriteltyä kuukausikorvausta.

Jos luottamusmies, työsuojeluvaltuutettu, työsuojeluasiamies tai työsuojelutoimikunnan tai muun työsuojelutoimikuntaa vastaavan yhteistoimintaelimen jäsen suorittaa työnantajan kanssa sovittuja tehtäviä säännöllisen työaikansa ulkopuolella, maksetaan näin menetetyistä ajasta ylityökorvaus tai sovitaan hänen kanssaan muunlaisesta lisäkorvauksesta.

Ansionmenetyksen korvauksen laskennassa käytetään työehtosopimuksen mukaista keskituntiansiota.

4.2 Asema

Työsuhde

Luottamusmies, työsuojeluvaltuutettu, työsuojeluasiamies ja muut henkilöstön edustajat ovat työsuhteessaan työnantajaan samassa asemassa riippumatta siitä, hoitaako hän luottamustehtäviään oman työnsä ohella vai onko hänelle annettu osittain tai kokonaan vapautus työnteosta. Hän on velvollinen noudattamaan yleisiä työehtoja, työaikoja ja työnjohdon määräyksiä sekä muita järjestysmääräyksiä.

Toimitilat

Työnantaja järjestää pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle tarkoituksenmukaisen paikan tehtävien edellyttämien tarvikkeiden säilyttämiseen. Työpaikan koon edellyttäessä erityistä toimitilaa, työnantaja järjestää tarkoituksenmukaisen tilan, jossa voidaan käydä tehtävien hoitamista varten välttämättömät keskustelut. Tehtävien hoitamista varten pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus käyttää yrityksen tavanomaisia toimisto- yms. välineitä.

Osapuolet toteavat yhteisenä kantanaan, että toimistovälineiden käsitteen piiriin kuuluu myös yrityksessä yleisesti käytössä olevat atk-laitteet ja niihin liittyvät ohjelmat sekä internet-yhteys (sähköposti). Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon mm. yrityksen koko, pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun tehtävien laajuus ja edellyttämä tarve sekä ajankäytön määrä. Käytännön järjestelyistä sovitaan paikallisesti.

Palkka- ja siirtosuoja

Luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun mahdollisuuksia kehittyä ja edetä ammatissaan ei saa heikentää ko. tehtävän takia. Häntä ei tätä tehtävää hoitaessaan tai sen tähden saa siirtää alemmpipalkkaiseen työhön kuin missä hän

oli ao. tehtävään valituksi tullessaan. Häntä ei saa myöskään siirtää vähempi-arvoiseen työhön, jos työnantaja voi tarjota hänelle muuta hänen ammattitaitoaan vastaavaa työtä. Jos pääluottamusmieheksi tai työsuojeluvaltuutetuksi valitun henkilön varsinainen työ vaikeuttaa luottamustehtävien hoitamista, on hänelle, ottaen huomioon työpaikan olosuhteet ja hänen ammattitaitonsa, järjestettävä muuta työtä. Tällainen järjestely ei saa aiheuttaa hänen ansionsa alentumista. Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokehityksen tulee vastata yrityksessä tapahtuvaa ansiokehitystä.

Mikäli työsuojeluasiamies joudutaan tilapäisesti siirtämään työhön varsinaisen toimialueensa ulkopuolelle, on pyrittävä siihen, ettei siirtäminen kohtuuttomasti haittaa työsuojeluasiamiehen tehtävien hoitamista.

Liikkeen luovutus

Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun asema jatkuu liikkeen luovutuksesta huolimatta sellaisenaan, jos luovutettu liike tai sen osa säilyttävät itsenäisyytensä. Jos luovutettava liike tai sen osa menettää itsenäisyytensä, pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus tämän sopimuksen kohdassa 4.3 soviittuun jälkisuojaan liikkeen luovutuksesta johtuneesta toimikauden päättymisestä lukien.

Ammattitaidon ylläpitäminen

Pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun luottamustehtävän päättymisen jälkeen tulee hänen ja työnantajan yhteisesti selvittää, edellyttääkö työntekijän ammattitaidon ylläpitäminen entiseen tai sitä vastaavaan työhön ammatillista koulutusta. Työnantaja järjestää selvityksen edellyttämää koulutusta. Koulutuksen sisältöä ratkaistaessa kiinnitetään huomiota työstä vapautukseen, toimikauden keston ja sinä aikana tapahtuneisiin työmenetelmien muutoksiin.

Työnantajan järjestäessä ammatillista koulutusta, varataan luottamushenkilölle ja työsuojeluvaltuutetulle mahdollisuus osallistua ammatilliseen koulutukseen toimikauden aikana samalla tavalla kuin muulle henkilöstölle.

4.3 Työsuhdeturva

Taloudelliset ja tuotannolliset irtisanomisperusteet

Jos yrityksen työvoimaa irtisanotaan tai lomautetaan taloudellisista tai tuotannollisista syistä, ei pääluottamusmiestä tai työsuojeluvaltuutettua saa irtisanoa tai lomauttaa ellei tuotantoyksikön toimintaa keskeytetä kokonaan. Mikäli pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun kanssa yhteisesti todetaan, ettei hänelle voida tarjota hänen ammatiaan vastaavaa tai hänelle muutoin sopivaa työtä, voidaan tästä säännöstä kuitenkin poiketa.

Yksilösuoja

Muu luottamusmies kuin pääluottamusmies voidaan irtisanoa tai lomauttaa työsopimuslain 7:10 § 2. momentin mukaisesti vain, kun työ kokonaan päättyy eikä työnantaja voi järjestää hänelle hänen ammattitaitoaan vastaavaa työtä tai kouluttaa häntä muuhun työhön työsopimuslain 7:4 §:ssä tarkoitulla tavalla.

Luottamusmiehestä tai työsuojeluvaltuutetusta johtuvasta syystä ei häntä saa irtisanoa ilman työsopimuslain 7:10 § 1. momentin edellyttämää niiden työntekijöiden enemmistön suostumusta, joita hän edustaa.

Luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työnsopimusta ei saa purkaa vastoin työsopimuslain 8:1 - 3 § säännöksiä. Työsopimuksen purkamisen sille perusteella, että hän on rikkonut järjestysmääräyksiä, ei ole mahdollista, ellei hän ole samalla toistuvasti ja olennaisesti sekä varoituksesta huolimatta jättänyt noudattamatta.

Luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työnsopimuksen purkuperusteita arvioitaessa häntä ei saa asettaa huonompaan asemaan työntekijöihin nähden.

Ehdokassuoja

Edellä olevia työsuhdeturvaa koskevia määräyksiä on sovellettava myös pääluottamusmieheshdokkaaseen, jonka ammattiosaston kokous on asettanut ja jonka asettamisesta ammattiosasto on kirjallisesti työnantajalle ilmoittanut, sekä työsuojeluvaltuutettuehdokkaaseen, jonka asettamisesta on kirjallisesti ilmoitettu työsuojelutoimikunnalle tai muulle sitä vastaavalle yhteistoimintaelimelle.

Ehdokassuoja alkaa kuitenkin aikaisintaan kolme kuukautta ennen valittavana olevan pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun toimikauden alkua ja päättyy muun kuin vaalissa valituksi tulleen osalta vaalituloksen tultua todetuksi.

Jälkisuoja

Työturvaa koskevia määräyksiä on sovellettava myös pääluottamusmiehenä tai työsuojeluvaltuutettuna toimineeseen työntekijään kuusi kuukautta hänen ko. tehtävänsä päättymisen jälkeen.

Korvaukset

Jos luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työnsopimus on lakkautettu tämän sopimuksen vastaisesti, työnantajan on suoritettava korvauksena hänelle vähintään 10 ja enintään 30 kuukauden palkka. Korvaus on määrättävä työsopimuslain 12:2 § 2. momentin perusteiden mukaan. Korvausta lisäävänä tekijänä on otettava huomioon se, että tämän sopimuksen oikeuksia on loukattu. Milloin tuotantoyksikössä tai vastaavassa toimintayksikössä säännöllisesti

työskentelevien työntekijöiden ja toimihenkilöiden määrä on 20 tai vähemmän, edellä mainittu korvaus on työsuojeluvaltuutetun osalta vähintään 4 kuukauden palkka ja enintään 12:2 § 1. momentin mukaan määräytyvä korvaus.

Korvaus tämän sopimuksen mukaan perusteettomasta lomautuksesta määräytyy työsuopimuslain 12:1. § 1 momentin mukaisesti.

Liittokäsittely

Luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun työsuhteen päättämiseen liittyvistä riidoista työnantajan on ilman tarpeetonta viivytystä ilmoitettava työnantajaliitolle, jonka on saatettava asia työntekijäliiton tietoon.

Liittojen on ilman aiheetonta viivytystä selvitettävä paikallisten osapuolten myötävaikutuksella työsuhteen päättämiseen liittyvät taustat.

Liittojen on viikon kuluessa selvitystyön päättymisestä käsiteltävä luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun työsuhteen päättämiseen liittyvät erimielisyydet liittojen välisessä neuvottelussa ja esitettävä omat kantansa asiassa. Liittojen kannat saatetaan tiedoksi työnantajalle.

4.4 Varamiehet

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan varapääluottamusmieheen ja työsuojeluvaltuutetun varamieheen sinä aikana, kun he tämän sopimuksen edellyttämän ilmoituksen mukaisesti toimivat sijaisina.

Jos työnantaja irtisanoo pääluottamusmiehen/työsuojeluvaltuutetun varamiehen työsuopimuksen tai lomauttaa hänet silloin, kun hän ei toimi pääluottamusmiehen/työsuojeluvartuutetun sijaisena taikka hänellä ei ole muutoinkaan luottamusmiehen/työsuojeluvaltuutetun asemaa, katsotaan irtisanomisen tai lomauttamisen johtuneen työntekijän luottamustehtävästä, ellei työnantaja voi osoittaa toimenpiteen johtuneen muusta seikasta.

5 LUKU TYÖNANTAJAN TIEDOTTAMISVELVOITTEET

Palkkatilasto- ja henkilöstötiedot

Ellei paikallisesti toisin sovita, on pääluottamusmiehellä oikeus tehtäviensä hoitoa varten saada EK:n neljännesvuositilastoa vastaavat tiedot toimialueensa työntekijöiden ansiotasosta ja rakenteesta välittömästi EK:n palkkatilaston valmistuttua edellyttäen, että yrityksestä kerättävistä palkkatiedoista on alan tilaston ryhmittelyt tehtävissä. Ansiotietoja, jotka koskevat kuutta henkilöä pienempiä työntekijäryhmiä, ei anneta.

Jos alalla tai työpaikalla ei ole edellä edellytetyn sisältöistä palkkatilastoa, on pääluottamusmiehelle annettavista palkkatiedoista sovittava erikseen.

Pääluottamusmiehellä on oikeus lisäksi saada kirjallisesti tieto toimialueensa työntekijöiden nimistä ja palkkaryhmästä tai vastaavasta sekä työsuhteen alkamisajasta, ellei paikallisesti toisin sovita. Tiedot annetaan kerran vuodessa silloin yrityksen työsuhteessa olevista työntekijöistä.

Pääluottamusmiehellä on oikeus perehtyä toimialueellaan yrityksessä kulloinkin voimassa oleviin työhinnittelujärjestelmiin ja eri palkkausmuodoissa käytettävien olosuhteellisten määräytymis- ja laskentasääntöihin. Pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada tiedot toimialueellaan toimivista aliurakoitsijoista ja niiden palveluksessa työpaikalla olevasta työvoimasta.

Tiedot ulkopuolisesta työvoimasta

Työnantaja tiedottaa tuotanto- ja kunnossapitotöihin osallistuvasta ulkopuolisesta työvoimasta etukäteen pääluottamusmiehelle. Jos tämä ei ole työn kiireellisyyden tai muun sen kaltaisen syyn takia mahdollista, voidaan tiedottaminen tehdä näissä poikkeustilanteissa myös jälkikäteen viivytyksettä. Edellä mainitut asiat tiedotetaan mikäli mahdollista myös työsuojeluvaltuutetulle.

Työaikakirjanpito

Luottamusmiehellä on oikeus perehtyä työaikalain (605/96) mukaisesti laadittuun kirjanpitoon.

Tietojen luottamuksellisuus

Luottamusmies saa edellä mainitut tiedot luottamuksellisina tehtäviensä hoitamista varten.

Säädökset

Työnantaja hankkii työsuojeluvaltuutetun, työsuojeluasiamiehen ja muiden työsuojelutoimintaelinten käyttöön näille kuuluvien tehtävien hoitamista varten tarpeelliset lait, asetukset ja muut työsuojelumääräykset.

Yritystä koskevat tiedot

Työnantajan tulee antaa henkilöstöryhmän edustajalle tiedot yrityksen taloudellisesta tilasta yhteistoimintalain 3 luvun 10 §:n mukaisesti.

Salassapitovelvollisuus

Salassapitovelvollisuudesta on voimassa, mitä yhteistoimintalain 57 §:ssä on säädetty.

6 LUKU HENKILÖSTÖN KESKINÄINEN TIEDOTUSTOIMINTA JA KOKOUSTEN JÄRJESTÄMINEN

TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n rekisteröidyllä alayhdistyksellä ja sen työpaikalla olevalla osastolla tai työhuonekunnalla on oikeus järjestää työpaikalla tai muussa sovitussa tilassa kokouksia työmarkkina-asioissa tai työpaikan työsuhteita koskevista kysymyksistä siten kuin sopijaosapuolten kesken tai työpaikalla vakiintuneen käytännön mukaisesti on sovittu.

Edellisessä kappaleessa mainitulla henkilöstön yhteenliittymällä on oikeus työajan ulkopuolella, joko ennen työajan alkamista, ruokatauolla tai työajan päättymisen jälkeen jakaa jäsenilleen kokousilmoituksiaan, työpaikan työsuhteisiin tai yleensä työmarkkinakysymyksiin liittyviä kirjallisia tiedonantoja, ruokalassa, pukusuojassa tai muussa työnantajan kanssa sovitavassa vastaavanlaisessa tilassa varsinaisen työpaikan, kuten tehdassalin tms. ulkopuolella. Tiedonannossa tulee olla merkittynä sen liikkeellepanija.

Mikäli työpaikalla ilmestyy henkilöstölle tarkoitettu tiedotuslehti, on edellä mainitulla henkilöstön yhteenliittymällä oikeus käyttää sitä edellä mainittujen kokousilmoitusten tai tiedonantojen julkaisemiseen tai julkaista ne työnantajan työntekijöiden käyttöön osoittamalla ilmoitustaululla. Ilmoitustaulun sisällöstä ja hoidosta vastaa ilmoittaja.

7 LUKU KOULUTUS

7.1 Ammatillinen koulutus

Työnantajan antaessa työntekijälle ammatillista koulutusta tai lähettäessä työntekijän hänen ammattiinsa liittyviin koulutustilaisuuksiin, korvataan koulutuksen aiheuttamat suoranaiset kustannukset ja säännöllisen työajan ansionmenetyksen keskituntiansion mukaan laskettuna, ellei ao. työehtosopimuksessa ole toisin sovittu. Jos koulutus tapahtuu kokonaan työajan ulkopuolella, korvataan siitä johtuvat suoranaiset kustannukset. Se, että kysymyksessä on tämän pykälän mukainen koulutus, todetaan ennen koulutustilaisuuteen ilmoittautumista.

Suoranaisilla kustannuksilla tarkoitetaan matkakustannuksia, kurssimaksuja, kustannuksia kurssiohjelman mukaisesta opetusmateriaalista, internaattikurssien täysihoidomaksua ja muiden kuin internaattikurssien osalta ao. työehtosopimuksen mukaan määräytyviä matkakustannusten korvauksia.

Säännöllisen työajan ansionmenetyksen korvataan sekä kurssi- että matka-ajan osalta. Työajan ulkopuolella koulutukseen tai sen edellyttämiin matkoihin käytetystä ajasta ei korvausta suoriteta. Viikko- ja kuukausipalkkaisen henkilön palkkaa ei kurssin eikä sen vaatimien matkojen ajalta vähennetä.

7.2 Yhteinen koulutus

Työpaikan yhteistoimintaa edistävän koulutuksen järjestävät keskusjärjestöt tai liitot yhteisesti tai keskusjärjestöjen ja liittojen yhteistoimintaelimet tai työnantaja- ja työntekijäpuoli yhteisesti työpaikalla tai muussa paikassa.

Sopijaosapuolet toteavat, että yhteinen koulutus yleensä tapahtuu tarkoituksenmukaisimmalla tavalla työpaikkakohtaisesti, jolloin paikalliset olosuhteet tulevat parhaiten huomioonotetuiksi.

Työsuojelun yhteistoiminnan peruskurssit ja työsuojeluyhteistyön kannalta tarpeelliset erikoiskurssit ovat tässä tarkoitettua yhteistä koulutusta. Peruskurssille voivat tämän sopimuksen edellytyksin osallistua työsuojelutoimikunnan jäsen, työsuojeluvaltuutettu, varavaltuutettu ja työsuojeluasiamies sekä erikoiskurssille työsuojeluvaltuutettu.

Koulutukseen osallistuvalla suoritetaan korvaus kuten 7.1 kohdassa on määrätty. Koulutukseen osallistumisesta sovitaan paikallisesti koulutuksen luonteesta riippuen kysymykseen tulevassa yhteistyöelimessä tai työnantajan ja luottamusmiehen kesken. Yhteistä koulutusta koskevia määräyksiä sovelletaan myös osallistumisjärjestelmiä ja paikallista sopimista koskevaan koulutukseen. Koulutukseen osallistumisesta voidaan sopia myös työnantajan ja asianomaisen henkilön kesken. Osapuolet pyrkivät yhteistyössä toimenpiteisiin osallistumis-

järjestelmiä ja paikallista sopimista koskevan koulutustarjonnan järjestämiseksi. Osapuolet seuraavat em. koulutustarjonnan toteutumista.

7.3 Ay-koulutus, työsuhteen säilyminen ja ilmoitusajat

SAK:n ja TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n järjestämille kuukauden tai sitä lyhyemmän ajan kestäville kursseille annetaan työntekijöille tilaisuus osallistua työsuhteen katkeamatta, milloin se aiheuttamatta tuntuvaa haittaa tuotannolle tai yrityksen toiminnalle käy päinsä. Edellä mainittua haittaa arvioitaessa kiinnitetään huomiota työpaikan kokoon. Kielteisessä tapauksessa ilmoitetaan pääluottamusmiehelle viimeistään 10 päivää ennen kurssin alkua syy, jonka takia vapaan myöntäminen tuottaisi tuntuvaa haittaa. Tällöin olisi suotavaa yhteisesti pyrkiä selvittämään muu mahdollinen ajankohta, jolloin kursseille osallistumiselle ei olisi estettä.

Ilmoitus aikomuksesta lähteä kurssille on tehtävä mahdollisimman varhain. Milloin kurssi kestää enintään yhden viikon, on ilmoitus annettava vähintään kolme viikkoa ennen kurssin alkua sekä milloin on kysymys pitemmästä kurssista, vähintään kuusi viikkoa ennen.

Ennen kuin henkilö osallistuu edellä tarkoitettuun koulutustilaisuuteen, on osallistumisen aiheuttamista toimenpiteistä sovittava työnantajan kanssa sekä nimenomaisesti etukäteen todettava, onko kyseessä sellainen koulutustilaisuus, josta työnantaja suorittaa työntekijälle korvauksia tämän sopimuksen mukaisesti. Samalla on todettava, mikä on näiden korvausten laajuus.

7.4 Korvaukset

Kurssilta, joka järjestetään SAK:n ja TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n koulutuslaitoksissa tai erityisestä syystä muualla ja jonka EK:n ja SAK:n välinen koulutustyöryhmä on hyväksynyt, työnantaja on velvollinen maksamaan luottamusmiehelle, varapääluottamusmiehelle, työsuojeluvaltuutetulle tai varavaltuutetulle, työsuojelutoimikunnan jäsenelle ja työsuojeluasiamiehelle heidän tehtäviensä edellyttämän koulutuksen osalta korvauksen ansionmenetyksestä, edellä mainituille luottamusmiehille enintään kuukauden ajalta ja työsuojeluluottamustehtävissä oleville enintään kahden viikon ajalta. Samoin maksetaan korvaus edellä mainituissa koulutuslaitoksissa järjestettyjen luottamusmiestoimintaan liittyvien koulutustilaisuuksien osalta ammattiosaston puheenjohtajalle enintään kuukauden ajalta, mikäli hän työskentelee yrityksessä, jossa on vähintään 100 asianomaisen alan työntekijää ja hänen johtamassaan ammattiosastossa on vähintään 50 jäsentä.

Lisäksi maksetaan edellisessä kappaleessa tarkoitetuista työntekijöistä kultakin sellaiselta kurssipäivältä, jolta ansionmenetyksen korvausta suoritetaan, kurssista sen järjestäjälle aiheutuvien ruokailukustannusten korvaukseksi keskusjärjestöjen välillä sovittu ateriakorvaus.

Edellä tässä kohdassa tarkoitettuja korvauksia työnantaja on velvollinen maksamaan samalle henkilölle vain kerran samasta tai sisällöltään vastaavasta koulutustilaisuudesta.

7.5 Sosiaaliset edut

Osallistuminen sopimuksessa tarkoitettuun ay-koulutustilaisuuteen ei yhden kuukauden rajaan asti aiheuta vuosiloma-, eläke- tai muiden niihin verrattavien etuuksien vähenemistä.

8 LUKU ULKOPUOLISEN TYÖVOIMAN KÄYTTÖ

8.1 Yleistä

Ulkopuolisen työvoiman käyttöä tapahtuu yritysten piirissä kahdessa muodossa. Se perustuu toisaalta kahden itsenäisen yrittäjän väliseen kauppa-, hankinta-, urakka-, vuokraus-, toimeksianto-, työnteko-, jne. sopimukseen, jolloin tarvittavan työn tekee ulkopuolinen yrittäjä ilman, että toisella sopijapuolella on mitään tekemistä työsuoritukseen nähden. Käytännössä tällaiseen sopimukseen perustuvaa toimintaa nimitetään yleensä alihankinnaksi tai alirakoinniksi.

Toisaalta vieraan työvoiman käyttö perustuu ns. työvoiman vuokraukseen, jolloin työvoimaa hankkivien liikkeiden toimittamat lainamiehet (vuokramies), tekevät työtä toiselle työnantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena.

Edellä ensimmäisessä kappaleessa mainittuja tilanteita kutsutaan jäljempänä alihankinnaksi ja edellä toisessa kappaleessa mainittuja tilanteita kutsutaan jäljempänä vuokratyövoimaksi.

Alihankintaa tai työvoiman vuokrausta koskeviin sopimuksiin otetaan ehto, jossa alihankkija tai työvoimaa vuokraava yritys sitoutuu noudattamaan alansa yleistä työehtosopimusta sekä työ- ja sosiaalilainsäädäntöä.

8.2 Alihankinta

Jos alihankinnan vuoksi yrityksen työvoimaa poikkeuksellisesti joudutaan vähentämään, on yrityksen pyrittävä sijoittamaan ko. työntekijät yrityksen muihin tehtäviin ja ellei se ole mahdollista, kehotettava alihankkijaa, jos tämä tarvitsee työvoimaa, ottamaan vapautuneet alihankintatyöhön sopivat työntekijät työhönsä entisiin palkkaeduin.

Työsopimukselle ei saa antaa sellaista muotoa, jonka mukaan kysymyksessä olisi itsenäisten yrittäjien välinen urakkasopimus silloin kun kyseessä itse asiassa on työsuopimus.

8.3 Vuokratyövoima

Yritysten on rajoitettava vuokratyövoiman käyttö vain työhuippujen tasaamiseen tai muutoin sellaisiin ajallisesti taikka laadullisesti rajoitettuihin tehtäviin, joita työn kiireellisyyden, rajoitetun kestoajan, ammattitaitovaatimusten, erikoisvälineiden tai muiden vastaavien syiden vuoksi ei voida teettää omilla työntekijöillä.

Työvoiman vuokraus on epätervettä, jos eri työvoimaa hankkivien yritysten toimittamat vuokratyöntekijät työskentelevät yrityksen normaalissa työssä sen vakinaisten työntekijöiden rinnalla ja saman työnjohdon alaisena pidemmän ajan.

Vuokratyövoimaa käyttävien yritysten tulee pyydettäessä selvittää pääluottamusmiehelle tällaisten työntekijöiden työskentelyyn liittyvät kysymykset.

9 LUKU SOPIMUKSEN SITOVUUS

Tämä sopimus on voimassa 24.11.2009 alkaen työehtosopimuksen osana.

KEMIANTEOLLISUUS KT RY

TEAM TEOLLISUUSALOJEN
AMMATTILIITTO RY

LOMAPALKKASOPIMUS 2005

Allekirjoittaneet keskusliitot ovat vuosilomalain (162/2005) 30 §:n nojalla tehneet vuosilomapalkan ja loman korvauksen laskemisesta seuraavan työehto-sopimuksen:

1 § Soveltamisala

Tätä sopimusta sovelletaan Elinkeinoelämän keskusliiton jäsenyritysten palveluksessa oleviin, vuosilomalain 11 §:ssä tarkoitettuihin työntekijöihin, jos yritys on jäsenenä sellaisessa työnantajaliitossa, joka on ollut Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton jäsen 31.12.2004. Sopimus ei kuitenkaan koske merimiestä, työntekijää metsä- ja uittotyössä tai lastaus- ja purkaustyössä eikä työntekijää sellaisella alalla, jolla vuosilomapalkkaa ja loman korvausta laskettaessa ja maksettaessa noudatetaan tämän sopimuksen allekirjoitusaikana rakennusalan työntekijäin vuosilomia koskevia työehtosopimuksia.

Edellä todettu soveltamisalan rajausta ei estä jäsenliittoja siinä tarkoitettujen sopimusalojen osalta ja muita Elinkeinoelämän keskusliiton jäsenliittoja liittymästä tähän sopimukseen.

Yrityksessä, joka liittyy edellä tarkoitetun työnantajaliiton jäseneksi kesken lomanmääräytymisvuotta, tulee sopimus voimaan liittymistä seuraavan lomanmääräytymisvuoden alusta.

2 § Vuosilomapalkka ja lomakorvaus

- 1) Työntekijäin vuosilomapalkan ja lomakorvauksen laskenta-perusteena on keskituntiansio, joka saadaan siten, että lomanmääräytymisvuonna työssäolon ajalta työntekijälle maksettu tai maksettavaksi erääntynyt palkka, hätätyöstä ja lain tai sopimuksen mukaisesta ylityöstä peruspalkan lisäksi maksettavaa korotusta lukuun ottamatta, jaetaan vastaavien työtuntien lukumäärällä.
- 2) Työntekijän vuosilomapalkka ja lomakorvaus saadaan kertomalla hänen 1) kohdassa tarkoitettu keskituntiansionsa vuosilomalain 5 ja 6.1 §:ssä tarkoitettujen lomapäivien lukumäärän perusteella määräytyvällä seuraavasta taulukosta ilmenevällä kertoimella:

Lukumäärä	Lomapäivien kerroin
2	16,0
3	23,5
4	31,0
5	37,8
6	44,5
7	51,1
8	57,6
9	64,8

Lukumäärä	Lomapäivien kerroin
10	72,0
11	79,2
12	86,4
13	94,0
14	101,6
15	108,8
16	116,0
17	123,6
18	131,2
19	138,8
20	146,4
21	154,4
22	162,4
23	170,0
24	177,6
25	185,2
26	192,8
27	200,0
28	207,2
29	214,8
30	222,4

Jos lomapäivien lukumäärä on suurempi kuin 30, korotetaan kerrointa luvulla 7,2 lomapäivää kohden.

Mikäli lomanmääräytymisvuoden aikana säännöllinen vuorokautinen työaika on ollut lyhyempi kuin 8 tuntia, lasketaan vuosilomapalkka ja lomakorvaus kuitenkin kertomalla vastaavasti keskituntiansio luvulla, joka saadaan, kun edellä olevat kertoimet kerrotaan viikon säännöllisten työtuntien lukumäärän ja luvun 40 osamäärällä.

3 §

Työssäolon veroinen aika

Vuosiloman pituutta määrättäessä työssäolon veroiseksi luetaan aika, joksi työntekijälle on annettu vapautusta työstä oman ammattiliittonsa liittokokoukseen tai liittovaltuuston taikka liittotoimikunnan tai näitä vastaavan hallintoelimen kokoukseen osallistumista varten. Samoin pidetään työssäolon veroisena myös aikaa, joksi vapautusta on annettu Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.:n edustajakokoukseen tai valtuuston kokoukseen osallistumista varten. Työntekijän tulee vapautusta pyytäessään esittää asianmukainen selvitys kokoukseen osallistumiseen tarvitsemastaan ajasta.

4 §

Voimaantulo

Tällä sopimuksella kumotaan Suomen Työnantajain Keskusliiton ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n syyskuun 10. päivänä 1990 tekemä lomapalkkasopimus.

Tämä sopimus tulee voimaan 1. päivänä huhtikuuta 2005 siten, että sopimusta sovelletaan voimassaoloajalta ansaittuun vuosilomaan, lomapalkkaan ja lomakorvaukseen.

Sopimus voidaan irtisanoa päättymään vuosittain lomanmääräytymisvuoden päättyessä. Irtisanominen on tällöin toimitettava viimeistään syyskuun loppuun mennessä.

Tämä sopimus sitoo kaikkia niitä sopimuksen 1 §:ssä tarkoitettuja Elinkeinoelämän keskusliiton jäsenliittoja ja SAK:n jäsenliittoja, jotka eivät ennen toukokuun 1. päivää 2005 ole ilmoittaneet sopijapuolina oleville keskusliitoille jäävänsä sopimuksen ulkopuolelle.

Helsingissä 21. maaliskuuta 2005

Vakuudeksi Mikko Nyyssölä Jorma Rusanen

ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO

Leif Fagernäs Seppo Riski

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ SAK ry.

Lauri Ihalainen Lauri Lyly

IRTISANOMISSUOJASOPIMUS**I YLEISET MÄÄRÄYKSET****1 § Yleinen soveltamisala**

Tämä sopimus koskee toistaiseksi voimassa olevan työ sopimuksen irtisanomista työntekijästä johtuvasta tai hänen henkilönsä liittyvästä syystä, työntekijän irtisanoutumista sekä niitä menettelytapoja, joita noudatetaan irtisanottaessa tai lomautettaessa työntekijöitä taloudellisista tai tuotannollisista syistä. Sopimus ei koske

1. merimieslaissa (423/78),
2. ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/98) tarkoitettuja työsuhteita.

Soveltamisohje**Yleinen soveltamisala**

Sopimus koskee pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevan työ sopimuksen irtisanomista työntekijästä johtuvasta syystä.

Sopimus ei 1 §:ssä nimenomaisesti mainittujen tapausten lisäksi koske myöskään:

1. Työ sopimuksen purkamista työ sopimuslain 8:1 § ja 8:3 § perusteella.
2. Työ sopimuslain 1:3.2 § perusteella tehtyjä määräaikaista työ sopimuksia.
3. Työ sopimuksen purkamista koeaikana työ sopimuslain 1:4.4 § perusteella.
4. Työ sopimuksen irtisanomista taloudellisista ja tuotannollisista syistä työ sopimuslain 7:3 – 4 § perusteella.
5. Työ sopimuslain 7:5 ja 7:7 - 8 §:ssä mainittuja tapauksia (liikkeen luovutus, saneerausmenettely, työnantajan konkurssi ja kuolema).

Edellä tarkoitettuja sopimuksen ulkopuolelle jääviä tapauksia koskevat riidat käsitellään työ sopimuslain mukaisesti yleisissä tuomioistuimissa.

Tämän sopimuksen perusteella voidaan tutkia, onko työ sopimuslain 7:3 - 4 § perusteella suoritettu irtisanominen johtunut tosiasiallisesti työntekijästä johtuvasta tai hänen henkilönsä liittyvästä syystä ja olisiko työnantajalla ollut riittävät perusteet irtisanoa työntekijä sopimuksen 2 §:ssä mainituilla perusteilla

sellaisessa tilanteessa, jossa työ sopimus on purettu työ sopimuslain 8:1.1 § perusteella.

Työ sopimuksen purkamiseen koeaikana sovelletaan työ sopimuslain 9:1 – 2 § ja 9:4 – 5 § menettelytapasäännöksiä.

Sopimuksen I, III ja IV luvun menettelytapamääräyksiä noudatetaan kuitenkin myös irtisanottaessa tai lomautettaessa työntekijöitä taloudellisesta ja tuotannollisesta syystä.

2 § Irtisanomisen perusteet

Työnantaja ei saa irtisanoa työntekijän työ sopimusta ilman työ sopimuslain 7:1 - 2 § mukaista asiallista ja painavaa syytä.

Soveltamisohje

Määräys vastaa työ sopimuslain 7:1 – 2 §:ää, joissa on määritelty työntekijän henkilöön liittyvät irtisanomisperusteet.

Työ sopimuslain 7:2.2 §:ssä on lueteltu erikseen syitä, joita ei ainakaan voida pitää asiallisena ja painavana irtisanomisperusteena.

Asiallisena ja painavana syynä pidetään sellaisia työntekijästä itsestään riippuvia syitä, kuten töiden laiminlyömistä, työnantajan työnjohto-oikeutensa rajoissa antamien määräysten rikkomista, perusteetonta poissaoloa ja ilmeistä huolimattomuutta työssä.

Asiallinen ja painava syy –käsitteen sisältöä on edellä pyritty täsmentämään luettelemalla eräitä esimerkkejä sellaisista tapauksista, joissa työsuhteen päättäminen irtisanomalla voi sopimuksen mukaan olla sallittua.

Irtisanomisperusteiden asiallisuuden ja painavuuden arvioinnissa on työ sopimuslain mukaan muun ohella merkitystä työ sopimuksesta tai laista johtuvien velvollisuuksien laiminlyömisestä tai rikkomisen vakavuudella.

Työntekijän henkilöön liittyvän irtisanomisperusteiden asiallisuutta ja painavuutta arvioitaessa on otettava huomioon työnantajan ja työntekijän olosuhteet kokonaisuudessaan. Tämä tarkoittaa sitä, että irtisanomisperusteiden riittävyys on arvioitava kaikkien tapauksessa ilmenevien seikkojen kokonaisuuskannalla.

Irtisanomisperusteena pidetään myös syitä, joiden johdosta työ sopimuksen purkaminen työ sopimuslain mukaan on mahdollista.

Työ sopimuksen irtisanomisperusteiden sisältöä on tarkemmin kuvattu hallituksen esityksen (HE 157/2000) perusteluissa.

3 § Irtisanomisajat

Työnantajan noudatettavat irtisanomisajat ovat seuraavat:

	Työsuhde jatkunut keskeytyksettä	Irtisanomisaika
1	enintään vuoden	14 päivää
2	yli vuoden mutta enintään 4 vuotta	1 kuukausi
3	yli 4 vuotta mutta enintään 8 vuotta	2 kuukautta
4	yli 8 vuotta mutta enintään 12 vuotta	4 kuukautta
5	yli 12 vuotta	6 kuukautta

Työntekijän noudatettavat irtisanomisajat ovat seuraavat:

	Työsuhde jatkunut keskeytyksettä	Irtisanomisaika
1	enintään 5 vuotta	14 päivää
2	yli 5 vuotta	1 kuukausi

Soveltamisohje**Työsuhteen kestoajan määräytyminen**

Laskettaessa työsuhteen kestoaikaa, jonka perusteella irtisanomisaika määräytyy, otetaan huomioon vain se aika, jonka työntekijä on ollut keskeytyksettä työnantajan palveluksessa samassa työsuhteessa. Esimerkiksi liikkeen luovutus, äitiys- ja vanhempainloma sekä hoitovapaa, asevelvollisuus tai opintovapaa eivät katkaise työsuhdetta.

Työsuhteen keskeytymättömyyden ohella on selvitettävä, mikä aika kerryttää irtisanomisaikojen pidentävää työsuhteen kestoaikaa. Asevelvollisten osalta tällaista aikaa on vain se aika, jonka työntekijä on yhtäjaksoisesti ollut työnantajan palveluksessa ennen asevelvollisuuslain (452/1950) mukaista asevelvollisuuden suorittamista ja sen jälkeinen aika edellyttäen, että työntekijä on em. lain nojalla palannut työhön. Työsuhteen kestoikaan ei siis lueta varsinaista asevelvollisuusaikaa.

Määräajan laskeminen

Määräaikojen laskemisesta ei ole erityissäännöksiä työoikeudellisessa lainsäädännössä eikä määräyksiä työehtosopimuksissa. Säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/30) olevia määräaikojen

laskemissääntöjä noudatetaan vakiintuneesti työsuhteeseen liittyviä määräaikoja, kuten irtisanomisaikaa ym. laskettaessa. Irtisanomissuojasopimukseen sisältyviä määräaikoja laskettaessa noudatetaan siten, ellei toisin ole sovittu, seuraavia sääntöjä.

1. Jos ajanmääräyksenä on jokin määrä päiviä nimetyn päivän jälkeen, ei määräaikaan lueta sitä päivää, jona toimenpide on suoritettu.

Esimerkki 1

Jos työnantaja lomauttaa työntekijän 14 päivän lomautusilmoitusaikaa noudattaen 1.3., on ensimmäinen lomautuspäivä 16.3.

2. Aika, joka on määrätty viikkoina, kuukausina tai vuosina nimetyn päivän jälkeen, päättyy sinä määräviikon tai -kuukauden päivänä, joka nimeltään tai järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyisi, pidetään sen kuukauden viimeistä päivää määrärajan loppupäivänä.

Esimerkki 2

Mikäli työnantaja irtisanoo työntekijän, jonka työsuhde on jatkunut keskeytyksettä yli 4 mutta enintään 8 vuotta ja jonka irtisanomisaika on siis 2 kuukautta 30.7., on työsuhteen viimeinen päivä 30.9. Mikäli mainitun työntekijän irtisanominen tapahtuu 31.7., on työsuhteen viimeinen päivä 30.9., koska syyskuussa ei ole järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää, jona määräaika päättyisi.

Vaikka määräpäivä tai määrärajan viimeinen päivä sattuu irtisanomisessa pyhäpäiväksi, itsenäisyyspäiväksi, vapunpäiväksi, joului- tai juhannusaatoksi tahi arkilauantaiksi, on mainittu päivä tästä huolimatta työsuhteen päättymispäivä.

Irtisanomisajan kulumisen ja määräaikainen työsopimus

Tapauksissa, joissa työntekijän työsopimus on irtisanottu taloudellisista ja tuotannollisista syistä ja joissa työtä on tarjolla vielä irtisanomisajan kulumisen jälkeen, voidaan työntekijän kanssa solmia jäljellä olevan työn teettämistä koskeva määräaikainen työsopimus.

4 § Irtisanomisajan noudattamatta jättäminen

Työnantajan, joka on irtisanonut työsopimuksen noudattamatta irtisanomisaikaa, on maksettava työntekijälle korvauksena täysi palkka irtisanomisaikaa vastaavalta ajalta.

Työntekijä, joka ei ole noudattanut irtisanomisaikaa on velvollinen suorittamaan työnantajalle kertakaikkisena korvauksena irtisanomisajan palkkaa vastaavan määrän. Työnantaja saa pidättää tämän määrän työntekijälle maksettavasta loppuillista, noudattaen mitä työsopimuslain 2:17 §:ssä on säädetty työnantajan kuittausoikeuden rajoituksista.

Jos irtisanomisajan noudattaminen on laiminlyöty vain osittain, korvausvelvollisuus rajoittuu noudattamatta jääneen irtisanomisajan osan palkkaa vastaavaksi.

Soveltamisohje

Sopimuskohdan tarkoittamissa rikkomustapauksissa on kysymys toisen sopimuspuolen laiminlyönnistä. Palkka lasketaan tällaisessa tapauksessa alakohtaisen työehtosopimuksen sairausajan palkkamääräysten mukaisesti.

Tässä yhteydessä ei ole puututtu sellaisiin tapauksiin, joissa työntekijä työsuhteen kestäessä joutuu olemaan vailla työtä. Tällöin noudatetaan alakohtaisia työehtosopimusmääräyksiä tai -käytäntöä.

5 § Irtisanomisesta ilmoittaminen

Ilmoitus työsopimuksen irtisanomisesta on toimitettava työnantajalle tai tämän edustajalle taikka työntekijälle henkilökohtaisesti. Jollei tämä ole mahdollista, ilmoitus voidaan toimittaa kirjeitse tai sähköisesti. Tällaisen ilmoituksen katsotaan tulleen vastaanottajan tietoon viimeistään seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun ilmoitus on lähetetty.

Työntekijän ollessa lain tai sopimuksen mukaisella vuosilomalla tai työajan tasaamiseksi annetulla vähintään kahden viikon pituisella vapaalla katsotaan kirjeitse ja sähköisesti lähetettyyn ilmoitukseen perustuva irtisanominen kuitenkin toimitetuksi aikaisintaan loman tai vapaa-ajan päättymistä seuraavana päivänä.

6 § Irtisanomisen perusteen ilmoittaminen

Työnantajan on työntekijän pyynnöstä viivytyksettä ilmoitettava tälle kirjallisesti työsopimuksen päättymispäivämäärä sekä ne hänen tiedossaan olevat irtisanomisen syyt, joiden perusteella työsopimus on päätetty.

II IRTISANOMINEN TYÖNTEKIJÄSTÄ JOHTUVASTA SYYSTÄ

7 § Soveltamisala

Sen lisäksi mitä edellä on sanottu, noudatetaan työntekijästä johtuvasta syyistä tapahtuvassa irtisanomisessa tämän luvun määräyksiä.

8 § Irtisanomisen toimittaminen

Irtisanominen on toimitettava kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun irtisanomisen peruste on tullut työnantajan tietoon.

9 § Työntekijän kuuleminen

Ennen irtisanomisen toimittamista työnantajan on varattava työntekijälle mahdollisuus tulla kuulluksi irtisanomisen syistä. Työntekijällä on oikeus häntä kuultaessa käyttää avustajaa.

Soveltamisohje

Sopimuksen 9 §:ssä tarkoitetaan avustajalla esimerkiksi työntekijän omaa luottamusmiestä tai työtoveria.

10 § Tuomioistuinkäsittely

Jollei työsopimuksen irtisanomista koskevassa riidassa ole päästy sovintoon, työnantaja- tai työntekijäliitto voi saattaa asian työtuomioistuimen käsiteltäväksi. Työtuomioistuimesta annetun lain (646/74) 15 § mukainen haastehakemus on toimitettava työtuomioistuimelle kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

11 § Välimiesmenettely

Työsopimuksen irtisanomista koskeva erimielisyys voidaan työtuomioistuimesta annetun lain (646/74) 11 § mukaisessa järjestyksessä määrätä välimiesten ratkaistavaksi.

12 § Korvaus työsopimuksen perusteettomasta irtisanomisesta

Työnantaja, joka on tämän sopimuksen 2 §:ssä määriteltyjen irtisanomisperusteiden vastaisesti irtisanonut työntekijänsä, on velvollinen maksamaan työntekijälle korvausta työsopimuksen perusteettomasta irtisanomisesta.

13 § Korvauksen määrä

Korvauksena on suoritettava vähintään kolmen ja enintään 24 kuukauden palkka.

Korvauksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon työtä vaille jäämisen arvioitu kesto ja ansion menetys, työsuhteen kesto, työntekijän ikä ja hänen

mahdollisuutensa saada ammattiaan tai koulutustaan vastaavaa työtä, työnantajan menettely työsopimusta päätettäessä, työntekijän itsensä antama aihe työsopimuksen päättämiseen, työntekijän ja työnantajan olot yleensä sekä muut näihin rinnastettavat seikat.

Korvauksesta on vähennettävä työntekijälle maksettujen työttömyyspäivärahojen osuus työsopimuslain 12:3 §:ssä säädetyllä tavalla. Työnantajaa ei voida tuomita tässä pykälässä tarkoitettuun korvaukseen työsopimuslain 12:2 § mukaisen vahingonkorvauksen lisäksi eikä sen sijasta.

Soveltamisohje

Työttömyyspäivärahojen osuuden vähentäminen koskee korvausta siltä osin kuin se on korvausta työntekijälle ennen tuomion julistamista tai antamista menetetyistä työttömyydestä johtuvista palkkaedusta. Vähennyksen määrä on pääsääntöisesti 75 prosenttia ansioon suhteutetusta työttömyyspäivärahasta, 80 prosenttia peruspäivärahasta ja työmarkkinatuki kokonaisuudessaan. Korvauksesta voidaan tehdä edellä mainittua pienempi vähennys tai jättää vähennys kokonaan tekemättä, jos se on korvauksen määrä, työntekijän taloudelliset ja sosiaaliset olot sekä hänen kokemansa loukkaus huomioon ottaen kohtuullista.

Jos työnantajan korvausvelvollisuudesta työsopimuksen perusteetonta irtisanomista koskevassa asiassa tehdään sopimus, myös sovittua korvauksesta on tehtävä vähennys siten kuin edellisessä kappaleessa on sovittu.

III LOMAUTUS

14 § Lomauttaminen

Työntekijän lomauttamisessa on noudatettava vähintään 14 päivän ilmoitusaikaa ja lomautus voi tapahtua määräajaksi tai toistaiseksi.

Työnantaja ja työntekijä saavat työsuhteen kestäessä sopia lomautus-ilmoitusajasta ja lomautuksen toteuttamistavasta silloin, kun on kysymys määräaikaista lomauttamisesta työsopimuslain 5:2.2 § mukaisissa tapauksissa.

Jos lomauttaminen on tapahtunut toistaiseksi, on työnantajan ilmoitettava työn alkamisesta vähintään viikkoa ennen, jollei toisin ole sovittu.

Lomauttaminen ei estä työntekijää ottamasta lomautusajaksi muuta työtä. Asuntoedun säilymisestä lomautusaikana säädetään työsopimuslain 13:5 §:ssä.

Soveltamisohje

Sopimus ei koske lomautusperusteita, vaan ne määräytyvät lain mukaisesti. Sopimuksella ei ole rajattu lomautuksen kestoaikaa.

15 § Ennakkoselvitys

Työnantajan on käytettävissään olevien tietojen perusteella esitettävä työntekijälle ennakkoselvitys lomautuksen perusteista sekä sen arvioidusta laajuudesta, toteuttamistavasta, alkamisajankohdasta ja kestosta. Jos lomautus kohdistuu useaan työntekijään, selvitys voidaan antaa luottamusmiehelle tai työntekijöille yhteisesti. Selvitys on esitettävä viipymättä lomautuksen tarpeen tultua työnantajan tietoon. Selvityksen antamisen jälkeen, ennen lomautus-ilmoitusta työnantajan on varattava työntekijöille tai luottamusmiehelle tilaisuus tulla kuulluksi annetusta selvityksestä.

Ennakkoselvitystä ei tarvitse esittää, jos työnantajan on muun kuin työsopimuslain, muun sopimuksen tai muun häntä sitovan määräyksen perusteella esitettävä vastaava selvitys tai neuvoteltava lomauttamisesta työntekijöiden tai luottamusmiehen kanssa.

16 § Lomautusilmoitus

Työnantajan on ilmoitettava lomautuksesta työntekijälle henkilökohtaisesti. Jos ilmoitusta ei voida toimittaa henkilökohtaisesti, sen saa toimittaa kirjeitse tai sähköisesti edellä 14 § 1 – 2 kappaleen mukaan määräytyvää ilmoitusaikaa noudattaen.

Ilmoituksessa on mainittava lomautuksen peruste, sen alkamisaika ja kesto tai arvioitu kesto.

Työnantajan on työntekijän pyynnöstä annettava lomautuksesta kirjallinen todistus, josta käyvät ilmi ainakin lomautuksen syy, alkamisaika sekä sen kesto tai arvioitu kesto.

Edellä 14 § 1 - 2 kappaleessa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos työnantajalla ei ole koko lomautusaikaan kohdistuvaa velvollisuutta maksaa työntekijälle palkkaa muun työstä poissaolon vuoksi tai joissa työnteon este johtuu työsopimuslain 2:12.2 §:ssä tarkoitetuista tapauksista.

Poikkeukset lomautusilmoituksen määräajoista

Työsopimuslain 2:12 § 2. momentin tarkoittamissa tapauksissa työnantajan palkanmaksuvelvollisuus määräytyy lain mukaisesti. Tällöin työnantaja ei ole velvollinen antamaan erillistä lomautusilmoitusta palkanmaksun lakatessa.

Sopimukseen sisältyy lisäksi maininta lomautusilmoituksen tarpeettomuudesta tapauksissa, joissa hänellä "ei ole koko lomautusaikaan kohdistuvaa velvollisuutta maksaa työntekijälle palkkaa muun työstä poissaolon vuoksi". Työsopimuslakia koskevassa hallituksen esityksessä mainitaan esimerkkeinä

tällaisista poissaoloista perhevapaa, opintovapaa ja asevelvollisuuden suorittaminen.

Toisaalta lomautusilmoituksen antamiselle myös näissä tapauksissa ei ole estettä. Jos työntekijä ilmoittaa lomautuksen kuluessa palaavansa työhön ennakoitua aikaisemmin jo ennen lomautuksen päättymistä, työnantajan on kuitenkin annettava hänelle lomautusilmoitus.

Työnantajan korvausvelvollisuus eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa

Sopimuksen mukaan lomautus voi tapahtua joko toistaiseksi tai määräajaksi työsuhteen säilyessä muutoin voimassa.

Lomautuksen tapahduttua toistaiseksi sen kestolle ei ole asetettu enimmäisaikaa. Työntekijällä on lomautusaikana oikeus irtisanoa työsopimus sen kestosta riippumatta ilman irtisanomisaikaa. Jos lomautuksen päättymisaika on työntekijän tiedossa, tätä oikeutta ei ole lomautuksen päättymistä edeltävän seitsemän päivän aikana.

Jos työnantaja irtisanoo lomautetun työntekijän työsopimuksen päättymään lomautuksen aikana, työntekijällä on oikeus saada irtisanomisajan palkkansa. Työnantaja saa vähentää irtisanomisajan palkasta 14 päivän palkan, jos työntekijä on lomautettu lain tai sopimuksen mukaista yli 14 päivän lomautusilmoitusaikaa käyttäen. Korvaus maksetaan palkanmaksukausittain, ellei toisin sovita.

Jos työntekijä irtisanoo työsopimuksensa lomautuksen kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään 200 päivää, hänellä on oikeus saada korvauksena irtisanomisajan palkkansa, kuten edellisessä kappaleessa on sovittu. Korvaus maksetaan työsopimuksen päättymistä seuraavana ensimmäisenä työnantajan normaalina palkanmaksupäivänä, ellei toisin sovita.

Tapauksissa, joissa työn vähyyden vuoksi irtisanottu työntekijä tällaisen syyn johdosta lomautetaan irtisanomisaikana, määräytyy työnantajan palkanmaksuvelvollisuus samojen periaatteiden mukaisesti.

Erorahan saamisen edellytysten katsotaan näissä tapauksissa alkavan sinä päivänä, jona työsuhte päättyy.

Poikkeukselliset lomautustilanteet

1. Lomautuksen peruuttaminen

Mikäli työnantajalle lomautusilmoitusaikana ilmaantuu uutta työtä, voidaan lomautuksen peruuttaminen ilmoittaa ennen lomautuksen alkamista. Tällöin lomautusilmoituksen merkitys poistuu ja myöhemmin toimeenpantavien lomautusten on perustuttava uusiin lomautusilmoituksiin.

2. Lomautuksen siirtäminen

Lomautusilmoitusaikana ilmaantuva työ voi kuitenkin olla luonteeltaan tilapäistä. Tällöin lomauttamisen peruuttaminen kokonaan ei ole mahdollista vaan lomautuksen alkamisajankohtaa voidaan siirtää myöhempään ajankohtaan.

Lomautusta voidaan tällä perusteella siirtää vain kerran uutta lomautusilmoitusta antamatta ja enintään sillä määrällä, jonka lomautusilmoitusaikana ilmaantunut työ kestää.

Esimerkki:

Työnantajan annettua 2.4.2001 lomautusilmoituksen 17.4. alkavasta lomautuksesta hänelle ilmaantuu 10.4.2001 uutta työtä 7 päivän ajaksi.

Työnantaja voi uutta lomautusilmoitusta antamatta siirtää lomautuksen alkamisajankohtaa siten 7 päivällä eli 24.4.2001.

3. Lomautuksen keskeyttäminen

Työnantaja voi saada tilapäisen työn lomautuksen jo alettua. Lomauttamisen keskeyttämisen, mikäli lomautuksen on uutta ilmoitusta antamatta tarkoitus jatkua välittömästi työn tekemisen jälkeen, tulee perustua työnantajan ja työntekijän väliselle sopimukselle. Tällainen sopimus on syytä tehdä ennen työn alkamista. Samassa yhteydessä on syytä selvittää tilapäisen työn arvioitu kesto aika.

Edellä esitetty koskee vain työnantajan ja työntekijän välistä suhdetta eikä sillä ole otettu kantaa työttömyysturva koskevien lakien säännöksiin.

Lomautus ja lyhennetty työaika

Lomauttamismenettelyyn liittyvät määräykset koskevat sekä varsinaista lomautusta (työnteon keskeyttäminen kokonaan) että ns. kollektiivista siirtymistä lyhennettyyn työaikaan. Näin ollen sopimuksen määräyksiä ennakkoselvityksestä ja lomautusilmoitusajasta noudatetaan myös siirryttäessä lyhennettyyn työviikkoon, ellei toisin ole sovittu.

Useissa työehtosopimuksissa on määräyksiä työtuntijärjestelmän muuttamisesta. Näissä tapauksissa on kysymyksessä yleensä työaikajärjestelyt alalla tai yrityksessä noudatetun työajan puitteissa, eivätkä nämä tapaukset ole rinnastettavissa lyhennettyyn työaikaan siirtymiseen.

Mikäli työehtosopimuksessa on määrätty lyhennettyyn työaikaan siirtymisessä noudatettavasta ilmoitusmenettelystä, syrjäyttää tällainen sopimusmääräys keskusjärjestöjen välisen sopimuksen määräykset.

Työn alkamisesta ilmoittaminen

Jos lomauttaminen on tapahtunut toistaiseksi, on työnantajan ilmoitettava lomautetulle työntekijälle työn alkamisesta vähintään seitsemän päivää aikaisemmin, jollei toisin ole sovittu. Työntekijällä on tällöin oikeus irtisanoa lomautuksen ajaksi toisen työnantajan kanssa tekemänsä työsopimus sen kestosta riippumatta viiden päivän irtisanomisaikaa noudattaen. Määräyksen mukaista ilmoitusta ei tarvitse tehdä silloin kun työntekijä on lomautettu määräajaksi.

Muu työ lomautusaikana

Lomauttaminen ei sopimuksen mukaan estä työntekijää ottamasta lomautusajaksi muuta työtä.

Mikäli työntekijä on ottanut lomautusajaksi muuta työtä lomautusilmoituksen antamisen jälkeen mutta ennen kuin hänelle on ilmoitettu lomautuksen peruuttamisesta tai siirtämisestä, työntekijä ei ole velvollinen korvaamaan tästä työnantajalle mahdollisesti aiheutuvaa vahinkoa. Tällaisessa tapauksessa työntekijä on velvollinen palaamaan työhön niin pian kuin se on mahdollista.

Asunto lomautusaikana

Sopimuksen mukaan asuntoedun säilymisestä lomautusaikana noudatetaan työsopimuslain 13:5 §:n säännöksiä. Tämän säännöksen mukaan työntekijällä on oikeus käyttää hänelle palkkaetuna annettua asuinhuoneistoa sen ajan, jolloin työnteke on keskeytynyt hyväksyttävän syyn, kuten lomauttamisen, vuoksi. Työnantajalla on kuitenkin oikeus periä työntekijältä vastike huoneiston käytöstä aikaisintaan palkanmaksuvelvollisuuden päättymistä seuraavan toisen kalenterikuukauden alusta. Vastike saa olla neliömetriltä enintään määrä, joka on asumistukilain (408/1975) nojalla vahvistettu paikkakunnalla kohtuullisiksi enimmäis-asumismenoiksi neliometriä kohden. Vastikkeen perimisestä on ilmoitettava työntekijälle viimeistään kuukautta ennen maksuvelvollisuuden alkamista.

IV ERINÄISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

17 § Työvoiman vähentämisjärjestys

Muusta kuin työntekijästä johtuvasta syystä tapahtuneen irtisanomisen ja lomauttamisen yhteydessä on mahdollisuuksien mukaan noudatettava sääntöä, jonka mukaan viimeksi irtisanotaan tai lomautetaan yrityksen toiminnalle tärkeitä ammattityöntekijöitä ja saman työnantajan työssä osan työkyvystään menettäneitä sekä että tämän säännön lisäksi kiinnitetään huomiota myös työsuhteen kestoaikaan ja työntekijän huoltovelvollisuuden määrään.

Työvoiman vähentämisjärjestystä koskevissa riidoissa noudatetaan 10 §:ssä sovittuja kanneajoja.

Soveltamisohje

Määräyksellä ei ole kumottu vuonna 1997 tehdyn TT-SAK yleis-sopimuksen määräyksiä. Näin ollen mainitussa sopimuksessa ja työsopimuslain 7:9 §:ssä tarkoitettujen erityisryhmien irtisanomissuojaa koskevat määräykset ovat ensisijaisia tämän sopimuksen 17 § määräykseen nähden.

18 § Irtisanomista tai lomautusta koskeva ilmoitus luottamusmiehelle ja työvoimaviranomaiselle

Jos kysymyksessä on taloudellisista tai tuotannollisista syistä tapahtuva työvoiman vähentäminen taikka lomauttaminen, ilmoitetaan siitä asianomaiselle luottamusmiehelle. Jos toimenpide kohdistuu vähintään kymmeneen työntekijään, on siitä

ilmoitettava myös työvoimaviranomaiselle, paitsi jos työnantajalla on muun lain perusteella vastaava velvollisuus.

19 § Takaisinottaminen

Tämän pykälän ja työsopimuslain 6 luvun 6§:n mukaisesta työntekijän takaisinottamisesta voidaan poiketa työnantajan ja työntekijän välillä tehtävällä kirjallisella sopimuksella. Ennen sopimuksen tekemistä tiedotetaan luottamusmiehelle sopimuksen sisällöstä. Sopimuksen tekemisessä työntekijällä on oikeus käyttää luottamusmiehen asiantuntemusta.

Työnantajan on tarjottava työtä tuotannollisella ja taloudellisella perusteella tai saneerausmenettelyn yhteydessä irtisanomalleen, työvoimatoimistosta edelleen työtä hakevalle entiselle työntekijälleen, jos hän tarvitsee työntekijöitä 9 kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä samoihin tai samankaltaisiin tehtäviin, joita irtisanottu työntekijä oli tehnyt.

Soveltamisohje

Työnantaja täyttää velvollisuutensa tiedustelemalla paikallisesta työvoimatoimistosta, onko irtisanottuja työntekijöitä hakemassa työtä sen välityksellä. Paikallisella työvoimatoimistolla tarkoitetaan sen paikkakunnan työvoimatoimistoa, jonka alueella työtä on tarjolla. Työnantajan käännyttyä työvoimatoimiston puoleen, tekee toimisto tiedustelun perusteella työvoimatilauksen ja selvittää, onko sopimuksen 19 §:ssä

tarkoitettuja työntekijöitä työnhakijoina. Samassa yhteydessä on syytä selvittää, onko sellaisia työntekijöitä edelleen työttöminä työnhakijoina, jotka yli 200 päivää kestäneen lomautuksen jälkeen ovat TSL 5:7 § 3. momentin perusteella itse irtisanoneet työsuhteensa. Työnhakijat ilmoitetaan työnantajalle ja entisille työntekijöille annetaan tavanomaiseen tapaan työhönoitoukset.

20 § Seuraamusjärjestelmä

Sen lisäksi, mitä sopimuksen 13 § 4. kappaleessa on sovittu, työnantajaa ei voida tuomita sopimuksessa tarkoitettujen korvausten lisäksi myöskään työehtosopimuslain 7 § mukaan maksamaan hyvityssakkoa siltä osin kuin kysymyksessä on työehtosopimukseen perustuvien mutta sinänsä samojen velvollisuuksien rikkominen, joista sopimuksen mukainen korvaus on määrätty.

Menettelytapamääräysten noudattamatta jättämisestä ei aiheudu työehtosopimuslain tarkoittamia hyvityssakkoseuraamuksia. Määräysten noudattamatta jättäminen otetaan huomioon työsopimuksen perusteettomasta irtisanomisesta tuomittavan korvauksen suuruutta määrättäessä.

Muutoin seuraamusjärjestelmän osalta noudatetaan aiemmin vallinnutta käytäntöä.

21 § Sopimuksen sitovuus

Tämä sopimus on voimassa 7.11.2013 alkaen työehtosopimuksen osana.

KEMIANTEOLLISUUS KT RY	TEAM TEOLLISUUSALOJEN AMMATTILIITTO RY
------------------------	---

Pekka Hotti	Timo Vallittu
-------------	---------------

TEOLLISUUDEN JA TYÖNANTAJAIN ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJA
KESKUSLIITTO
SUOMEN AMMATTILIITTOJEN
KESKUSJÄRJESTÖ SAK

Aika 10.5.2001

Paikka TT:n toimisto, Eteläranta 10

Läsnä	Johannes Koroma	TT
	Lasse Laatumen	TT
	Seppo Riski	TT
	Hannu Rautiainen	TT
	Lauri Ihalainen	SAK
	Kirsti Palanko-Laaka	SAK
	Jorma Rusanen	SAK

1
Sovittiin, että pöytäkirja tarkastetaan tässä kokouksessa ja että kaikki osanottajat allekirjoittavat sen.

2
Hyväksyttiin ja allekirjoitettiin TT-SAK irtisanomissuojasopimus ja todettiin, että se tulee voimaan 1.6.2001.

Todettiin, että allekirjoitetulla irtisanomissuojasopimuksella kumotaan TT:n ja SAK:n väillä 14.6.1991 allekirjoitettu irtisanomissuojaa ja lomautusta koskeva yleissopimus soveltamisohjeineen sekä sopimukseen ja sen soveltamisohjeisiin myöhemmin tehdyt muutokset.

3
Todettiin, että sopimus sitoo kaikkia niitä keskusliittoihin kuuluvia jäsenliittoja, jotka eivät viimeistään 28.5.2001 ole ilmoittaneet jäävänsä sopimuksen ulkopuolelle.

4
Merkittiin, että sopimus on neuvoteltu työryhmässä, jonka työskentelyyn ovat osallistuneet TT:stä Hannu Rautiainen ja Ismo Äijö sekä SAK:sta Kirsti Palanko-Laaka ja Jorma Rusanen.

Vakuudeksi

Tarkastettu

ISYYSVAPAAN PALKANMAKSU

3.5.2013

Kemianteollisuus ry:n, Ammattiliitto Pro ry:n ja TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry:n yhteinen soveltamisohje työehtosopimuksen isyysvapaan palkkaan liittyvästä määräyksestä*(Kemian perusteellisuuden, muovituoteteollisuuden ja kemian tuoteteollisuuden, öljy-, maakaasu- ja petrokemian teollisuuden työntekijät, kemian alan toimihenkilöt)*

TES-teksti kuuluu seuraavasti:

*"Kuuden (6) päivän isyysvapaajaksolta työntekijälle maksetaan säännöllisen työajan palkka. Isyysajan palkan maksussa noudatetaan samoja säännöksiä kuin äitiysvapaan palkan maksamisessa."*Isyysvapaa

Sairausvakuutuslaissa säädetään enintään 54 päivän mittaisesta isyysrahakaudesta. Isällä on oikeus pitää enintään 18 arkipäivää isyysvapaata milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana, kuitenkin vasta lapsen syntymän jälkeen. Arkipäivillä tarkoitetaan tässä yhteydessä myös lauantaita. Edellä mainittu 18 arkipäivää voidaan jakaa pidettäväksi **enintään neljässä jaksossa**.

Palkanmaksun edellytykset

Palkallinen isyysvapaa edellyttää, että

- **työsuhte on jatkunut vähintään kuusi kuukautta** ennen lapsen syntymää; ja
- kyseessä on **ensimmäisen isyysvapaajakson kuusi ensimmäistä arkipäivää** (maanantai - lauantai, arkipyhät poislukien)
- KELA maksaa isyysrahaa isyysvapaan ajalta

Maksettava palkka

Työntekijöillä isyysvapaan palkkaa maksetaan **säännölliseltä työajalta keskituntiansiolla** kuten sairausajan palkka. Toimihenkilöillä maksetaan kuten sairausajan palkka työehtosopimuksen mukaan. Kela maksaa isyysvapaan ajalta isyysrahaa. Työnantaja hakee isyysrahan Kelalta kuudelta arkipäivältä.

Isyysvapaan sijoittelu ja sovellettava työaikamuoto vaikuttavat siihen, miltä kuudelta päivältä työnantaja maksaa isyysvapaan palkkaa (kts. esimerkit sivulla 2 alkaen).

merkkien selitykset:*(is) = isyysvapaa**P = päivävuoro**A = aamuvuoro**I = iltavuoro**Y = yövuoro**- = vapaa***Esimerkki 1**

Päivätyötä tekevä henkilö pitää kuuden päivän isyysvapaansa maanantai - lauantai, hänelle maksetaan isyysajan palkkaa sairausajan palkan mukaisesti maanantai - perjantai ja työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ajalle maanantai - lauantai.

ma	ti	ke	to	pe	la	su
P (is)	P (is)	P (is)	P (is)	P (is)	- (is)	-

Esimerkki 2

Päivätyötä tekevä henkilö käyttää oikeuttaan jakaa isyysvapaansa enintään neljään osaan; viikolla 1 työntekijä pitää isyysvapaata maanantaista keskiviikkoon kolme päivää ja viikolla 2 maanantaista keskiviikkoon kolme päivää.

ma	ti	ke	to	pe	la	su
P (is)	P (is)	P (is)	P	P	-	-

ma	ti	ke	to	pe	la	su
P(is)	P (is)	P (is)	P	P	-	-

Merkityt päivät ovat isyysvapaata, joilta työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ja maksaa työntekijälle samalta ajalta isyysvapaan palkkaa sairausajan palkan mukaisesti.

Esimerkki 3

Keskeytymätöntä vuorotyötä tekevä henkilö pitää kuuden päivän pituisen isyysvapaansa maanantai - lauantai. Tälle ajanjaksolle hänen työaikansa on työaikajärjestelmän mukaan seuraava:

ma	ti	ke	to	pe	la	su
A (is)	A (is)	- (is)	I (Is)	I (is)	- (is)	Y

Työntekijälle maksetaan isyysvapaan palkkaa työaikajärjestelmän mukaisilta työpäiviltä keskituntiansion mukaan, toimihenkilölle kuten sairausajan palkka työehtosopimuksen mukaan. Työnantaja hakee Kelalta isyysrahan ajalta maanantai - lauantai.

Esimerkki 4

Päivätyötä tekevä henkilö pitää kuuden arkipäivän pituisen isyysvapaan. Hän merkitsee isyysvapaan 20.12. - 27.12., koska pyhäpäivät eivät kuluta isyysvapaata. Jouluaatto ei ole pyhäpäivä, vaan arkipäivä, mistä syystä se kuluttaa isyysvapaata.

ma 20.12.	ti 21.12.	ke 22.12.	to 23.12.	pe 24.12.	la 25.12.	su 26.12.	ma 27.12.
P (is)	P (is)	P (is)	P (is)	- (is)	-	-	P (is)

Työntekijälle maksetaan isyyssvapaan palkkaa työvuorojensa mukaisesti. Työnantaja hakee Kelalta isyyssrahan ajalta 20.12.–24.12. ja 27.12.

Lisätietoja

Kemianteollisuus KT ry:n työmarkkina-asiamiehet
Ammattiliitto Pro ry
TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ry

TYÖNTEKIJÖIDEN VUOSITYÖAIKA KEMIANTEOLLISUUDESSA 2014-2017
(8 tunnin työpäivä)

	2014	2015	2016	2017	Keskim. 2010-2020
Työviikot/vuosi	47,14	47,14	47,29	47,14	47,18
Vuoden päivät yhteensä	365	365	366	365	365
- lauantait 1) ja sunnuntait	104	104	105	105	104
- työaika lyhentävät					
arkipyhät	10	9	8	9	9
- vuosiloma (työpäivää)	25	25	25	25	25
- työajan lyhennys	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Työpäivät yhteensä/vuosi					
- 1 ja 2-vuorotyö	213,5	214,5	215,5	213,5	214,3
- keskeytyvä 3-vuorotyö	210,5	211,5	212,5	210,5	211,3
- kesk.tön 3-vuorotyö	204,0	204,0	204,0	204,0	204,0
Työtunnit yhteensä/vuosi					
- 1 ja 2-vuorotyö	1708	1716	1724	1708	1715
- keskeytyvä 3-vuorotyö	1684	1692	1700	1684	1691
- kesk.tön 3-vuorotyö	1632	1632	1632	1632	1632
Työtunnit keskim./viikko					
- 1 ja 2-vuorotyö	36,2	36,4	36,5	36,2	36,3
- keskeytyvä 3-vuorotyö	35,7	35,9	36,0	35,7	35,8
- kesk.tön 3-vuorotyö	34,6	34,6	34,6	34,6	34,6
7,5 h:n työpäivä (päivätyö)	-	-	-	-	-
Työpäivät yhteensä/vuosi	226	227	228	226	227
Työtunnit yhteensä/vuosi	1695	1703	1710	1695	1701
Työtunnit keskim./viikko	36,0	36,1	36,2	36,0	36,1

Edellä kuvattu laskelma kuvaa tilannetta, jolloin työntekijällä on oikeus ja hän myös kyseisen kalenterivuoden aikana pitää 30 arkipäivän mittaisen vuosiloman.